

วารสาร

JMBR

มจร พุทธโสธรปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhasothorn Review

ISSN: 2773-9554 (Online)

JMBR

Vol.4 No.2 July - December 2024

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (2024) : กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhasothorn Review

ISSN: 2773-9554 (Online)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2567

Vol. 4 No. 2 July-December 2024

• วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ศาสนศึกษา และพุทธศาสนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือการประยุกต์พุทธศาสนากับสาขาวิชาอื่น เช่น การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน บทความทั้งหมดจะต้องเกี่ยวข้องกับการสอน และการวิจัยทางพระพุทธศาสนา ใน 2 กลุ่มประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 พระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม ได้แก่ หลักพุทธธรรม การวิเคราะห์หลักพุทธธรรม และกลุ่มที่ 2 พุทธศาสนาประยุกต์ หมายถึง การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในหรือนอกหน่วยงาน ที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

• กำหนดการเผยแพร่วารสาร (Publication Frequency)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ เป็นราย 6 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

• เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000 โทรศัพท์/โทรสาร 0-3882-0916

Email: mcujsothorn@gmail.com

<http://sothorn.mcu.ac.th>

• **ที่ปรึกษาวารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์**

พระครูปริยัติวรณารณ, ผศ.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

พระครูวิมลปริยัติบัณฑิต, ผศ. ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

• **หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Editor-in-Chief)**

ผศ. ดร.จตุพล พรหมมี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

• **กองบรรณาธิการ**

รศ. ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ. ดร.อำนวย ปาอ้าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ผศ. ดร.บุญรอด บุญเกิด

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ. ดร.สมคิด ดวงจักร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ผศ. ดร.พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ผศ. ดร.สมชาย ดำเนิน

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

ผศ. ดร.ภูริทัต ศรีอร่าม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

ดร.บุญยอด ศรีรัตนสรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ดร.สกุล อ้นมา

มหาวิทยาลัยบูรพา

พระพรหมพิริยะ ถาวโร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

ดร.พรภิรมย์ ยอดบุญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร

• **คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์ (Peer Review)**

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, ครุศาสตร์, มนุษยศาสตร์, สังคมศาสตร์

• **ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

รศ. ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก

รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

รศ. ดร.สุเทพ พรหมเลิศ

รศ. ดร.กฤต ศรียะอาจ

ผศ. ดร.ธวัชชัย สมอเนื่อ

ผศ. ดร.มัน เสือสูงเนิน

ผศ. ดร.อดุลย์ คนแรง

พระครูปลัดวิมลปริยัติวัฒน์, ดร.

พระมหากฤษณ์ธินันต์ เสฎฐเมธี, ดร.

• **ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย**

ศ.กิริติ บุญเจือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รศ. ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์
 รศ. ดร.ภาสกร ดอกจันทร์
 รศ. ดร.เสาวณิต วิงวอน
 รศ. ดร.ศานติ ภัคดีคำ
 ผศ. ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา
 ผศ. ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน
 ผศ. ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา
 ผศ. ดร.เอกชัย ไชยดา
 ผศ. ดร.ไชยะ เทพา
 ผศ. ดร.รสริน เจริญไธสง
 ผศ.ประมวล น้อยทรง
 พระมหาไยจีน มาศสุข, ดร.
 ดร.ศิตภัทร ศิริฉัตรเดชา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

• ฝ่ายประสานงานและจัดการ

• พิธีกรอักษร

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนติพล
 พระครูสังฆรักษ์สวค์ นาสีโล
 พระเอนก คุณวุฑโฒ
 ผศ.สมภพ สายหยุด
 ดร.นิรมล ตรีตราเพชร

พระครูสังฆรักษ์วิจิตร ถิรจิตโต, ดร.
 พระมหาสหาย กนตธมโม
 พระมหาปิยะ ปิยวฑฒโน
 ผศ. ดร.เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์
 นางน้ำทิพย์ มั่งคั่ง

• งานสมาชิก

พระมหาเกรียงไกร กิตติปัญโญ
 นายสมศักดิ์ ธรรมสร

นางสาวนฤมล โพธิ์ทอง

• บันทึกข้อมูล

นางกาญจนา เชี่ยวชาญ
 นางวลัยพรรณ ไชทอง

นางสาวสุธิดา ทองอินทร์
 นางสาววารุณี กราบตุ้ม

• งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

พระมหาประสพสุข ปิยภาณี

• นิติกร

นายสมศักดิ์ ทารินทร์
 นายไพสม สายหยุด

นายปัญญา โพธิ์ทอง

• ภาพ/ศิลปะ

พระมหาประสพสุข ปิยภาณี

ดร.สิทธิกร พันศิริ

- ออกแบบปก

พระพรหมพิริยะ ถาวโร, ดร.

- จัดรูปเล่ม

ผศ. ดร.ภูริทัต ศรีอร่าม

ดร.พรภิรมย์ ยอดบุญ

- สำนักงาน

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง
ฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000 โทรศัพท์/โทรสาร 0 3882 0916

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567) มีบทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ จำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

1) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดย ดวงแก้ว เฉยเจริญ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวิปัญโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม โดย รินทร์ภัส ศรีเลิศนิกุล มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการจัดการเรียนรู้

3) เรื่อง กระบวนการประเมินระบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 โดย พระมหาอุทิศ โคตรพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการประเมินระบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นกระบวนการที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตอย่างครอบคลุม

4) เรื่อง การสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา : แนวทางเพื่อการพัฒนาทั้งทางกาย ใจ และปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดย พระมหาศุภฤกษ์ สีวันคำ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน ทั้งทางกาย ใจ และปัญญา โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาเข้ากับการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5) เรื่อง นวัตกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 : การผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะ โดย พิชิต เข้าวชาญ และศักดิ์ดา งานหมั่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เป็น การผสมผสานที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพอย่างมาก ทำให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้นและดึงดูดกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้สนใจศึกษาธรรมะมากยิ่งขึ้น

6) เรื่อง ครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 : ความท้าทายของการศึกษาในโลกที่เปลี่ยนแปลง โดย วิลาวัณย์ จารุอรียานนท์ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 : ความท้าทายของการศึกษาในโลกที่เปลี่ยนแปลง เพื่ออธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา และข้อมูลการผลิตและพัฒนาครูของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูงเพื่อเป็นข้อมูล

สนับสนุนการพัฒนาครูสมรรถนะสูงของไทย และนำเสนอสมรรถนะสำคัญของครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 ที่ตอบสนองต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง

7) เรื่อง การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม : แนวทางสู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน โดย
สุธน วงศ์แดง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม: แนวทาง
 สู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม
 กรณีตัวอย่างการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม แนวทางและกลยุทธ์สู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า ผลงานวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
 ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์
 ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตพล พรหมมี
 หัวหน้ากองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	I – VI
บทความวิจัย	
การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	103 - 117
ดวงแก้ว เฉยเจริญ	
โรงเรียนอรัญประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบันของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม	118 - 132
รินทร์ภัส ศรีเลิศนิกุล	
โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา กระทรวงศึกษาธิการ	
บทความวิชาการ	
กระบวนการประเมินระบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4	133 - 147
พระมหาอุทิศ โคตรพันธ์	
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
การสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา : แนวทางเพื่อการพัฒนาทั้งทางกาย ใจ และ ปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	148 - 159
พระมหาศุภฤกษ์ สีวันคำ	
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
นวัตกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 : การผสมผสานเทคโนโลยีกับ ธรรมะ	160 - 174
พิชิต เข้าวชาญ และศักดิ์ดา งานหมั่น	
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 : ความท้าทายของการศึกษาในโลกที่เปลี่ยนแปลง	175 - 188
วิลาวัลย์ จารุอรียานนท์	
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	
การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม : แนวทางสู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน	189 - 205
สุธน วงศ์แดง	
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	

การพัฒนาแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Develop of a Learning Management Model to Promote Vocational Skills, that
Align with 21st century for Secondary 1

ดวงแก้ว เฉยเจริญ

Duangkaeo CHaeycharoen

โรงเรียนอรัญประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ

Aranyapathat School, Ministry of Education, Thailand

Email: Krukaeo.ch@gmail.com

Received September 2, 2024; Revised October 26, 2024; Accepted December 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 5 จำนวน 35 คน ของโรงเรียนอรัญประเทศ ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบ และแบบประเมินทักษะอาชีพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความเชื่อมั่น ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 จากนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มี 5 องค์ประกอบ และตัวชี้วัดมีทั้งหมด 31 ตัวชี้วัด
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สังเคราะห์ขั้นตอนโดยยึดแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนการเรียนการสอนมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เชื่อมมัน สร้างการรับรู้สู่ความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารที่ดี ขั้นที่ 2 เชื่อมใจ สร้างผลงานด้วยการทำงานกลุ่มแบบช่วยเหลือและเชื่อใจกัน และขั้นที่ 3 พัฒนาสานต่องานเพื่อการสร้างสรรคอย่างไม่สิ้นสุด
3. ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (E_1/E_2) เท่ากับ 84.48/82.75 และคะแนนการประเมินทักษะอาชีพอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ; ทักษะอาชีพ; การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research has a mixed-method research design. The sample group used in the research is 35 populations in 5th room; the Secondary School 1, Aranyaprathet School, where were obtained by cluster random sampling by using the classroom as the unit of sampling. The research instruments consisted of an assessment form for the appropriateness of the components and indicators of the vocational skills connecting with the learning in the 21st century, a learning management plan, a test, and a vocational skill, and assessment form. The used statistics for data analysis were the percentage, mean, standard deviation, and reliability. The research results were found that:

1. Study of the components and indicators of vocational skills that are consistent with learning in the 21st century by the various scholars, the researcher shortly concluded that there are 5 components and 31 indicators.

2. The learning activity format to promote vocational skills that consist of the learning in the 21st century for Secondary School in the 1st year is the teaching format that synthesizes steps based on the various theoretical concepts. There are 3 kinds of the teaching and learning steps: in the 1st step: there are confidence, creating awareness to confidence through good communication, in the 2nd step: there are trust, creating work through some group with help and trust, and in the 3rd step: there are developing and continuing work for endless creativity.

3. Studying the results of learning management with the learning management format to promote the vocational skills that consist of 21st century learning for Secondary School in the 1st year was found that the efficiency of learning management to promote vocational skills relating with the learning activities in the 21st century for Secondary School in the 1st year, (E_1/E_2) was 84.48/82.75 and the vocational skills assessment scores were at a good level.

Keywords: Learning Management Model; Vocational Skills; Learning in the 21st Century

บทนำ

โลกในอนาคตเป็นโลกแห่งยุคสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-Based Society) ที่ความรู้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศให้ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ได้อย่างมั่นคง สมภาคภูมิ ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ ในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญของทุนปัญญา (Intellectual Capital) ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้นเป็นลำดับ ความจริงที่สัมผัสได้ประการหนึ่ง คือ คนรุ่นใหม่จะต้องมีความรู้มากขึ้น และใช้การได้จริง ในการนี้สถาบันการศึกษาจะต้องเป็นที่พึ่งของแผ่นดิน ด้วยการผลิตผู้รู้ ผู้สร้างความรู้

และองค์ความรู้ ไม่เป็นเพียงผู้ผลิตหรือผู้บริโภคความรู้ และเทคโนโลยีแต่อย่างใดอีกต่อไป (อนุชา โสมาบุตร, 2557)

การวางพื้นฐานการเรียนรู้เพื่อการวางแผนชีวิต และวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ มีทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2580 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง คือ เพื่อให้คนทุกช่วงวัย ได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 นโยบายที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีประเด็นกลยุทธ์พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะอาชีพและทักษะชีวิต มีสุขภาวะที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560)

การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน ที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มินิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (จันทร์ดา ตันติพงศานุรักษ์, 2558) การเรียนรู้ของคนต้องเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย การปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมในวงกว้าง จึงต้องมีการปรับตัวในหลาย ๆ ด้าน สำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทักษะจากกระบวนการแบบดั้งเดิม ไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ที่ทำให้โลกของเยาวชนและนักเรียนกับโลกของความเป็นจริง เป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์กร ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การภูมิใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม ถือเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเป็นเยาวชนและนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้มีทักษะสำหรับการดำรงชีวิต และสามารถเลี้ยงชีพของตนเองได้ เพื่อเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพอย่างมั่นคง (ทิตินา แคมมณี, 2558)

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ และพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่ ๆ ได้ นอกจากนี้ นักเรียนยังต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง เช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยัน และความอดทน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทักษะด้านอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อม

สำหรับตลาดแรงงานที่ซับซ้อนมากขึ้น นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและสังคมเพื่อที่จะได้เรียนรู้และฝึกทักษะไปเรื่อย ๆ ในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้เกิดความเชี่ยวชาญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพของโรงเรียนอรัญประเทศ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินมาตรฐานการศึกษา (องค์การมหาชน) ในปีการศึกษา 2564 พบว่า โรงเรียนอรัญประเทศ มีผลการประเมินด้านมาตรฐานนักเรียนมาตรฐานที่ 5 ตัวบ่งชี้ที่ 5.7 นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 53.63 ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ หรือมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาตามมาตรฐานที่ 5 เท่ากับ 2.08 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ 2.60 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา, 2565) จะเห็นได้ว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาที่กำหนด จึงส่งผลให้นักเรียนของโรงเรียนอรัญประเทศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังต่ำและขาดทักษะที่จำเป็น ตามที่หลักสูตรต้องการ

จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาพบว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะครูเป็นผู้ที่ประกอบวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษา ครูเป็นผู้ให้การศึกษาและการเรียนรู้ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ ตลอดจนเป็นผู้มีความเสียสละ ดูแล เอาใจใส่ สั่งสอน อบรมให้ผู้เรียนได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ครูผู้สอนจึงจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและเรียนรู้เทคนิควิธีการที่จะพัฒนาการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อที่จะเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้เข้าสู่โลกการทำงาน ด้วยความมั่นใจ และให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีความสุขและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

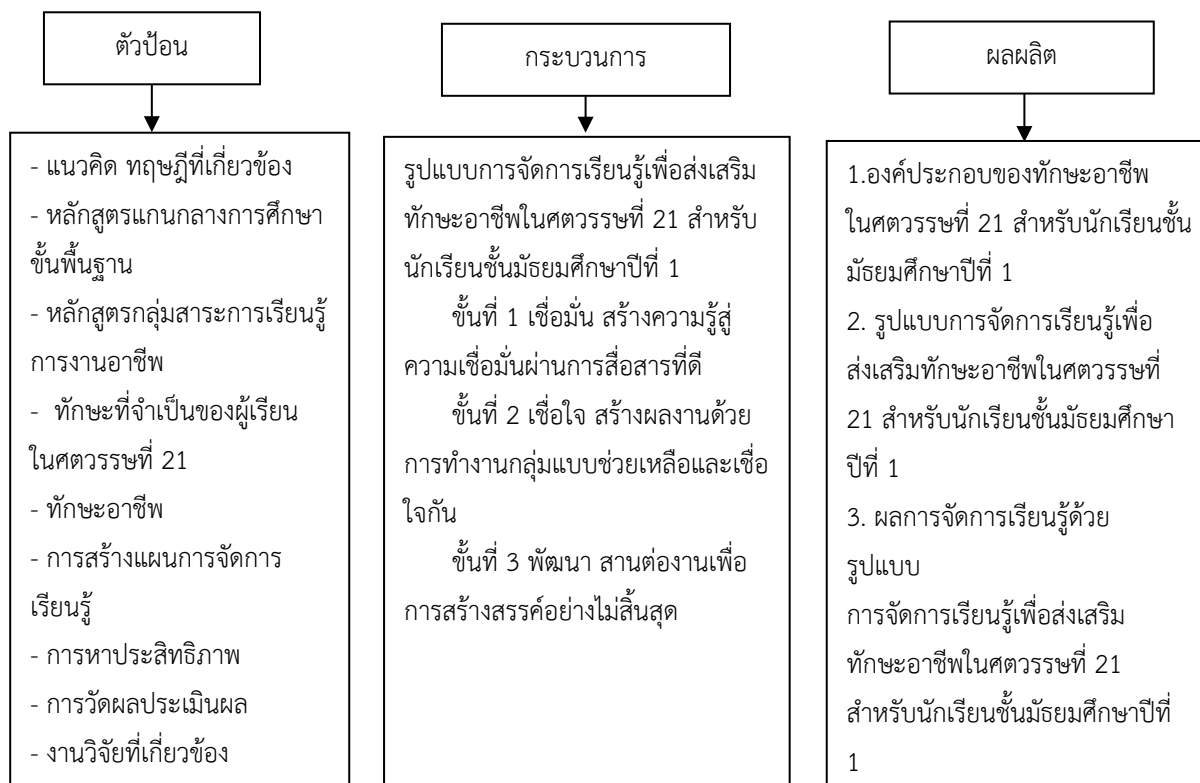
การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการวางแผน เตรียมการ ตลอดจนการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อจัดทำารพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
3. ทักษะในศตวรรษที่ 21
4. การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานนำมาสู่การพัฒนารูปแบบการสอน โดยการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 และแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการเพื่อใช้ในการรวบรวมเก็บข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสระแก้ว

1.3.2 ติดต่อกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบ ตัวชี้วัดของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 และความสอดคล้องระหว่างหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งและรับคืนแบบประเมินด้วยตนเอง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 9 ห้อง นักเรียนทั้งหมด 315 คน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 5 จำนวน 32 คนที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบหลังเรียน และแบบประเมินทักษะอาชีพ

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 ผู้วิจัยบันทึกข้อความขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนอรัญประเทศเพื่อนำรูปแบบจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.4.2 ผู้วิจัยดำเนินการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยตนเอง

2.4.3 ผู้วิจัยประเมินผลและจัดเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยตนเอง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 วิเคราะห์ค่าคะแนนระหว่างการจัดกิจกรรม

2.5.2 วิเคราะห์ทักษะอาชีพ

2.5.3 วิเคราะห์ค่าคะแนนหลังเรียน

2.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) การทดสอบหาความเที่ยงตรง วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 จากนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มี 5 องค์ประกอบ และตัวชี้วัดมีทั้งหมด 31 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การปรับตัวต่อความแตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในองค์กร (2) สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพของความไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน (3) นำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (4) จัดการเชิงบวกต่อคำชม คำตำหนิและความผิดพลาดของการทำงาน (5) นำความคิดเห็น ความเชื่อที่แตกต่างมาทำความเข้าใจต่อรอง สร้างดุลยภาพ และทำงานให้ลุล่วง องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการริเริ่ม สร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนบนฐานความสำเร็จตามที่กำหนด และใช้เวลาคุ้มค่า (2) กำกับ ติดตาม จัดลำดับความสำคัญของงานและทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง (3) สามารถมองเห็นโอกาสเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อขยายความรู้ของตนเอง (4) ทบทวนไตร่ตรองประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อคิดหาทางพัฒนาในอนาคต องค์ประกอบที่ 3 ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม มี 5 ตัวชี้วัด (1) ความสามารถในการทำงานในทีมที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ (2) เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม (3) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) ตอบสนองต่อความคิดเห็น ค่านิยมที่แตกต่าง (5) ใช้พลังจากความแตกต่างมาสร้างเป็นแนวความคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ องค์ประกอบที่ 4 ทักษะการเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การจัดการโครงการ และจัดการเวลา (2) การทำงานเชิงบวกมีจริยธรรม (3) มีความสามารถในการทำงานที่หลากหลาย (4) มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (5) มีความน่าเชื่อถือ (6) นำเสนอตัวเองอย่างมีอาชีพ (7) ชื่นชมความหลากหลายของทีม (8) รับผิดชอบผลของงานที่เกิดขึ้น องค์ประกอบที่ 5 ทักษะภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

มี 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การชี้แนะ หรือแนะนำผู้อื่น (2) ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์และทักษะการแก้ปัญหาในการชักนำผู้อื่นไปสู่เป้าหมาย (3) กระตุ้นให้ผู้อื่นเกิดพลังในการทำงาน (4) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น (5) ไม่ถือผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง (6) ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน (7) มีการใช้อำนาจอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม (8) รับผิดชอบต่อผู้อื่นและต่องานที่ทำ (9) เป็นตัวกลางหรือผู้ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.51) มีทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัวและทักษะการริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45)

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สังเคราะห์ขั้นตอนโดยยึดแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ และการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ คือ (1) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด (2) วัตถุประสงค์ (3) ขั้นตอนการเรียนการสอน และ (4) การวัดและประเมินผล และมีขั้นตอนการเรียนการสอน มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เชื่อมสร้างการรับรู้สู่ความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารที่ดี ขั้นที่ 2 เชื่อใจ สร้างผลงานด้วยการทำงานกลุ่มแบบช่วยเหลือและเชื่อใจกัน และขั้นที่ 3 พัฒนา สานต่องานเพื่อการสร้างสรรค์อย่างไม่สิ้นสุด และการตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมของผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.57)

3. ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (E_1/E_2) เท่ากับ 84.48/82.75 และคะแนนการประเมินทักษะอาชีพอยู่ในระดับดี

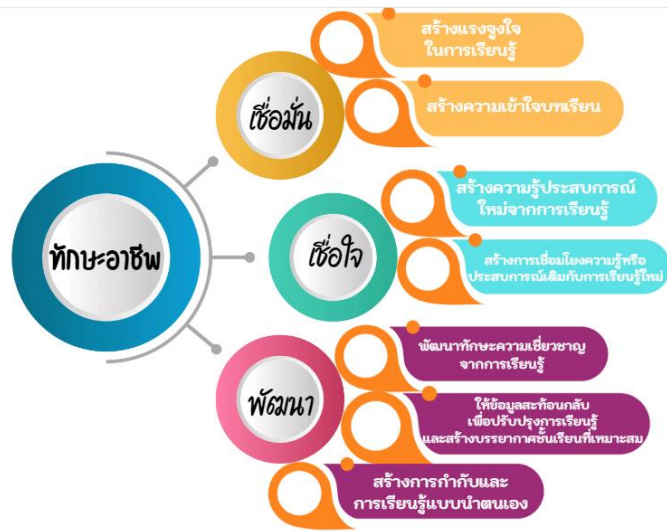
องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งวิเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยยึดแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ คือ (1) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด (2) วัตถุประสงค์ (3) ขั้นตอนการเรียนการสอน และ (4) การวัดและประเมินผล และมีขั้นตอนการเรียนการสอนมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เชื่อมสร้างการรับรู้สู่ความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารที่ดี ขั้นที่ 2 เชื่อใจสร้างผลงานด้วยการทำงานกลุ่ม

แบบช่วยเหลือและเชื่อใจกัน และขั้นที่ 3 พัฒนา สานต่องานเพื่อการสร้างสรรคอย่างไม่สิ้นสุด มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพที่ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตารางที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับขั้นตอนของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบของทักษะอาชีพ จากงานวิจัยระยะที่ 1	แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้	ขั้นของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ความยืดหยุ่นและการปรับตัว	ทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรมตามแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา	ขั้นที่ 1 เชื่อมั่น สร้างความรู้สู่ความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารที่ดี
การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเองและทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม	ทฤษฎีการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของเบนจามิน บลูมและคณะ	ขั้นที่ 2 เชื่อใจ สร้างผลงานด้วยการทำงานกลุ่มแบบช่วยเหลือและเชื่อใจกัน
การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	ทฤษฎีการวางแผนโครงการกระทำของสกินเนอร์	ขั้นที่ 3 พัฒนา สานต่องานเพื่อการสร้างสรรคอย่างไม่สิ้นสุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 จากนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

ตัวชี้วัด มีทั้งหมด 31 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การปรับตัวต่อความแตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในองค์กร (2) สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสภาพของความไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน (3) นำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (4) จัดการเชิงบวกต่อคำชม คำตำหนิและความผิดพลาดของการทำงาน (5) นำความคิดเห็นความเชื่อ ที่แตกต่างมาทำความเข้าใจต่อรอง สร้างดุลยภาพ และทำงานให้ลุล่วง องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการริเริ่ม สร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนบนฐานความสำเร็จ ตามที่กำหนดและใช้เวลาคุ้มค่า (2) กำกับ ติดตาม จัดลำดับความสำคัญของงาน และทำงานสำเร็จ ได้ด้วยตนเอง (3) สามารถมองเห็นโอกาสเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อขยายความรู้ของตนเอง (4) ทบทวนไตร่ตรอง ประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อคิดหาทางพัฒนาในอนาคต องค์ประกอบที่ 3 ทักษะสังคมและสังคม ข้ามวัฒนธรรม มี 5 ตัวชี้วัด (1) ความสามารถในการทำงานในทีมที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ (2) เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม (3) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) ตอบสนอง ต่อความคิดเห็น ค่านิยมที่แตกต่าง (5) ใช้พลังจากความแตกต่างมาสร้างเป็นแนวความคิด และนวัตกรรม ใหม่ ๆ องค์ประกอบที่ 4 ทักษะการเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การจัดการโครงการ และจัดการเวลา (2) การทำงานเชิงบวก มีจริยธรรม (3) มีความสามารถในการทำงานที่หลากหลาย (4) มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (5) มีความน่าเชื่อถือ (6) นำเสนอตัวเองอย่างมีอาชีพ (7) ชื่นชมความหลากหลาย ของทีม (8) รับผิดชอบผลของงานที่เกิดขึ้น องค์ประกอบที่ 5 ทักษะภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ มี 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การชี้แนะหรือแนะนำผู้อื่น (2) ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์และทักษะการแก้ปัญหา ในการชักนำผู้อื่นไปสู่เป้าหมาย (3) กระตุ้นให้ผู้อื่นเกิดพลังในการทำงาน (4) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น (5) ไม่ถือผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง (6) ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน (7) มีการใช้อำนาจ อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม (8) รับผิดชอบต่อผู้อื่น และต่องานที่ทำ (9) เป็นตัวกลางหรือผู้ประสานงาน อย่างมีประสิทธิภาพ และความเหมาะสมขององค์ประกอบของทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมระดับมากที่สุด ซึ่งมีทักษะ ความยืดหยุ่น และการปรับตัว และทักษะการริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรณยุทธ นิโคตร (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะ อาชีพและชีวิตของครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของทักษะอาชีพและชีวิตของครูในศตวรรษที่ 21 มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว (2) ทักษะการริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัว ของตัวเอง (3) ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม (4) ทักษะการเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (5) ทักษะภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบและตัวชี้วัด จำนวน 31 ตัวชี้วัด ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมระดับมากที่สุด 2. สภาพปัจจุบันของทักษะอาชีพและชีวิตของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.08, S.D. = 0.59) สภาพที่พึงประสงค์ของทักษะอาชีพและชีวิตของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.60, S.D. = 0.32) 3. โปรแกรมเสริมสร้างของทักษะอาชีพและชีวิตของครู ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล

ความมุ่งหมาย โครงสร้างขอบข่ายเนื้อหา วิธีการพัฒนาสื่อ การวัดและการประเมิน โปรแกรมเสริมสร้างของทักษะอาชีพและชีวิตของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด Jansen (2013) ศึกษาทักษะชีวิตและอาชีพโดยให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการทำงานของช่วงวัยรุ่น หมายถึง การปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการดำเนินชีวิตที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการจัดการเวลาเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย กลุ่มวัยรุ่นสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ โดยคำนึงถึงช่วงเวลาที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ หากนักเรียนมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะทางสังคมอย่างหนึ่งจะช่วยพัฒนาการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ แต่ในช่วงวัยรุ่นมีพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งอาจมีพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยต่อจากการศึกษาองค์ประกอบทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น เป็นองค์ประกอบที่มีความชัดเจน เนื่องจากได้มาจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิเคราะห์จากการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด หลักการของทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ประกอบด้วยทฤษฎี การพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทางการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของเบนจามิน บลูมและคณะ และทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ และผลการวิจัยจากระยะที่ 1 จึงนำองค์ประกอบนั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยยึดแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ คือ (1) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด (2) วัตถุประสงค์ (3) ขั้นตอนการเรียนการสอน และ (4) การวัดและประเมินผล และมีขั้นตอนการเรียนการสอน มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เชื่อมสร้างการรับรู้สู่ความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารที่ดี ขั้นที่ 2 เชื่อใจ สร้างผลงานด้วยการทำงานกลุ่มแบบช่วยเหลือและเชื่อใจกัน และขั้นที่ 3 พัฒนาสถานการณ์เพื่อการสร้างสรรค์อย่างไม่สิ้นสุด และการตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของและสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรูวรรณทองวิเศษ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย (1) บริบท (2) ปัจจัยนำเข้า (3) กระบวนการ และ (4) ผลผลิต 4.1 ขั้นกำหนดสถานการณ์ 4.2 ขั้นการพิจารณา 4.3 ขั้นรวบรวมข้อมูล 4.4 ขั้นการใช้เทคโนโลยี 4.5 ขั้นการปฏิบัติ 4.6 ขั้นรายงาน 4.7 ขั้นกล่าวขวัญ และ 4.8 ขั้นขยายผลและสอดคล้องกับงานวิจัยของ และงานวิจัยของณเอก อึ้งเสื่อ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ สาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้

ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุประเด็นปัญหา ขั้นที่ 3 ตรวจสอบค้นหาวิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 ตัดสินใจเลือกกลวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ขั้นที่ 5 ร่วมสร้างสรรค์วิธี นำไปใช้ปฏิบัติ ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลและการวัดและประเมินผล กล่าวโดยสรุป การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถนำมาพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (E_1/E_2) เท่ากับ 84.48/82.75 และคะแนนการประเมินทักษะอาชีพอยู่ในระดับดี จากผลดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้นักเรียนเห็นคุณค่าของทักษะอาชีพ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกโดยผ่านการฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย จนเกิดคุณลักษณะที่ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ทำให้จิตใจเปิดกว้างในการกระทำคุณงามความดี สามารถทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความเป็นจริง ซึ่งข้อสรุปดังกล่าว เป็นผลมาจากการลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้กับนักเรียน ตลอดจนมีการสะท้อนความคิดหลังจากกระทำกิจกรรมด้วย เพื่อเป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เสมือนเป็นกระจกเงาสะท้อนตัวนักเรียน ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของณเอก อึ้งเสื่อ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ในด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่านักเรียนกลุ่มการสอนแบบปกติที่เรียนตามวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มการสอนแบบปกติที่เรียนตามวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (5) ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (6) ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า

นักเรียน กลุ่มการสอนแบบปกติที่เรียนตามวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (7) ทักษะ การปฏิบัติของนักเรียนหลังจากเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิติมาภรณ์ สมบัติพล (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่ส่งเสริมทักษะอาชีพ เรื่อง แรงและสมดุลของแรงของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ควรเน้นให้ผู้เรียนได้ระบุปัญหาจากสถานการณ์ที่พบในงานอาชีพช่วงอุตสาหกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือสืบค้นข้อมูลหาแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกับสมาชิกภายในกลุ่ม วางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อดำเนินการสร้างชิ้นงานในการแก้ปัญหางานอาชีพ ช่วงอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังพบว่าการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพเพิ่มขึ้นทุกวงจรปฏิบัติการและสอดคล้องกับงานวิจัยของมารีนา วงศ์เงินยวง (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบโครงงานวิชางานประดิษฐ์ สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผลการวิจัยพบว่า 1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการเรียนการสอนระหว่างวิธีเรียนแบบการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มแข่งขัน TGT โดยบูรณาการเข้ากับการสอนแบบโครงงานในวิชางานประดิษฐ์ 2. นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการสอนแบบโครงงานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามรูปแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการสอนแบบโครงงานมีความพึงพอใจในการเรียนในระดับมาก

สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในรูปแบบผสมผสาน ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งในทุกขั้นตอนดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย และได้ผลการวิจัยที่ดีทุกขั้นตอน สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้สอนควรตระหนักอยู่เสมอว่าการเรียนการสอนในรายวิชาควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตช่วยให้ผู้เรียนมีพื้นฐานสำหรับการต่อยอดไปสู่รายวิชาเฉพาะของสาขาวิชามากกว่า

การมุ่งเน้นเนื้อหาความรู้เพียงอย่างเดียวในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจึงควรศึกษาคำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ และจุดมุ่งเน้นหรือทักษะสำคัญที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้ชัดเจน

1.2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่อาจคาดเดาเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน บางครั้งผู้เรียนอาจประสบปัญหาด้านเทคนิค และต้องการผู้เข้ามาช่วยเหลือทันที ดังนั้น ผู้สอนจึงควรมีเวลา พอสสมควรในการเตรียมพร้อมเมื่อผู้เรียนประสบปัญหาและขอความช่วยเหลือทุกเมื่อ

1.3 ในการจัดกิจกรรมแต่ละขั้นตอนของการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้สอน ควรศึกษาบทบาท และขั้นตอนของการเรียนการสอนอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการเรียน และแสดงบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการปฏิบัติงานของผู้เรียนโดยเสนอแนะแหล่งการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ทำงานร่วมกัน ให้การเสริมแรงทุกครั้งเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปปรับใช้กับการจัดการเรียนการสอนในวิชาอื่น ๆ อาทิ ศิลปะ พละ หรือวิทยาศาสตร์

2.2 ควรศึกษารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีสอนแบบอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 ด้านอื่น เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการพัฒนาตนเอง (Self-direction) ทักษะนวัตกรรมและความสร้างสรรค์ หรือทักษะการผลิตส่วนบุคคล (Personal productivity)

2.3 ควรนำผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นหรือระดับชั้นอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์และการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติมาภรณ์ สมบัติพล. (2560). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาด้วยกระบวนการออกแบบเชิง วิศวกรรมที่ส่งเสริมทักษะอาชีพ เรื่อง แรงและสมดุลของแรง ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)* สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จันทรา ดันติพงศานุรักษ์. (2558). *การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)*. วารสารวิชาการ. (12): 4
- จารุวรรณ ทองวิเศษ. (2558). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.

- ณเอก อึ้งเสื่อ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทีศนา แคมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรพต แสนสุวรรณ. (2558). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองผือเทพนิมิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2555). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เพ็ญภา กลุณภาดล. (2557). การพัฒนาทักษะอาชีพและการดำรงชีพสำหรับการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการเชิงจิตวิทยาเสริมสร้างศักยภาพแห่งตน (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรและการสอน). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.
- มารีนา วงศ์เงินยวง. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบโครงงานวิชางานประดิษฐ์ สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รณยุทธ นิลโคตร. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะอาชีพและชีวิตของครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์. (2558). สาขาวิชาชีพแห่งอนาคต 3. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2580. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อนุชา โสมาบุตร. (2557). ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สำหรับการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21. Retrieved September 20, 2014. Available from <http://teacherweekly.wordpress.com/2013/09/25/information-media-andtechnology-skills/>
- Jansen, A.N.B. (2013). Lift Skills that Enable Resilience: A Profile of Adolescents From a Colored Community in Kimberley (Ed.D. Thesis). University of the free State.
- Shea, P. (2011). Life Skills Development in Junior Secondary Students from Hong Kong with Specific Learning Difficulties (Ed.D. Thesis). Alliant International University.
- Slavin, Robert E. (1995). *Cooperative Learning*. New York: Longman.
- Partnership for 21st Century Skills. (2011). *Standards: A 21st Century Skills Implementation Guide*. 177 N. Church Avenue, Suite 305 Tucson, AZ 85701 (520) 623-2466.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม

Development of Active Learning Outcomes on Current Situation of Europe of
Students of Secondary 2 At Watraikhingwitthaya School Samphran District
Nakhonpathom Province

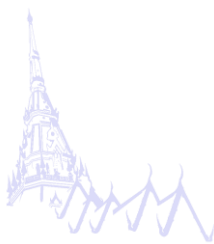
รินทร์ลภัส ศรีเลิศธนิกุล

Rinlapat Srilertthanikul

โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา กระทรวงศึกษาธิการ

Watraikhingwitthaya school, Ministry of Education, Thailand

Email: rinlapatsrilertthanikul@gmail.com

Received December 19, 2024; Revised December 27, 2024; Accepted December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ครั้งนี้วัตถุประสงค์
คือ 1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลัง
การจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)
มีแบบแผนการวิจัยขั้นพื้นฐาน (Pre-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อน และหลัง
การจัดการเรียนรู้ (One Group Pretest – Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 35 คน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้
เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลัง
การจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้
ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

2. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวม พบว่า
นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้เป็นรายคาบ
โดยสิ่งที่นักเรียนชื่นชอบจากการเรียน ได้แก่ สื่อการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้ และสิ่งที่นักเรียนไม่ชื่นชอบ

จากการเรียน ได้แก่ เวลาไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้ปัญหาในการร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ใช้วิธีการสุ่มเลขที่ และนักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเท่าที่ควร

คำสำคัญ: การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้; ทวียุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน; การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The research title is on the Development of Active Learning Outcomes on the Current Situation of Europe of the Students of Secondary 2 At Watraikhingwitthaya school Samphran District Nakhonpathom Province. Now, the objectives are: 1) to compare the learning achievement of Mathayom students in the 2nd year before and after learning management with active learning management. It is an experimental research with a basic research design (Pre-Experimental Designs) in a one-group format with pre-test and post-test (One Group Pretest–Posttest Design). The used sample group in this research was Mathayom 2/1 students at Wat Rai Khing Witthaya School, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province and there were totally 35 people and 2) to study some opinions of the students in the 2nd year within the secondary school where organized the proactive learning and After learning.

The study's results were shown that:

1. On the comparative results of the academic achievement of the high school students in the 2nd year before and after the learning arrangement. With active learning management, it was found that academic achievement after organizing learning with the active learning management higher than before the learning.

2. On the students' opinions with the learning management by using the active learning management in overall, it was found that students had opinions on the organized learning by the active learning after a learning period. The things loved to learn by the students were included as the learning technique by the media and methods. For the organized learning, some students do not love to study that is the insufficient learning time. By using the random numbering and some students who do not cooperate in an activity as they should react, the found problems that the group participation in some activities

Keywords: Development of Learning Achievement; Europe in the Present Situation; Active Learning.

บทนำ

การศึกษาจึงจะสามารถเป็นไปในทิศทางที่เป็นระบบระเบียบ ง่ายต่อการพัฒนาและนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการศึกษา นั่นคือ การนำไปสู่สังคมที่มีความเข้มแข็งแข็งแกร่ง มีความเป็นเอกภาพ อันเนื่องมาจากสมาชิกของสังคมเหล่านั้น ร่วมกันสร้างประโยชน์ในถิ่นที่ตัวเองอาศัย ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ย่อมเกิดจากการออกแบบหลักสูตรและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อรายวิชาและต่อนักเรียนที่มีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน แต่สามารถจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทั้งหมดสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมและมีความเท่าเทียมกันตาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนล้วนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ หากได้รับการสนับสนุนและโอกาสที่เหมาะสมในการเรียนรู้และเติบโต ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ที่พื้นฐานหรือความพร้อมทางด้านสติปัญญาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความตั้งใจ ความพยายาม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยการยอมรับว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถนี้ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการศึกษา และยังสะท้อนถึงการให้คุณค่าและความสำคัญต่อนักเรียนในฐานะหัวใจของกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และศักยภาพอย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาเช่นนี้ มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนทุกคนซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญของชาติ ให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม การปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่ดี ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ย่อมส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในสังคมที่หลากหลาย และดำรงชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและมีความหมาย แทนที่จะเป็นการรับฟังหรือการเรียนรู้แบบเฉื่อยๆ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการตั้งคำถาม สำรวจ แก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุกเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติจริง การแก้ปัญหา และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น แนวทางนี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 (Bonwell, C. C., & Eison, J. A., 1991)

นอกจากนี้ การศึกษายังมีเป้าหมายในการเสริมสร้างความเข้าใจและยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งยังเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระบวนการเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อมั่นว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมเพื่อให้มีสมรรถนะสำคัญของนักเรียนในด้านความสามารถด้านการสื่อสารการคิดการแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิตและการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) นักปราชญ์ในอดีตได้มีการอธิบายโต้แย้งเรื่องการเรียนรู้มาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่อารยธรรมกรีก

มีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงสุดเรื่อยมา จนกระทั่งศตวรรษที่ 19 และ 20 การถกเถียงในเรื่องนี้ ก็ยังไม่สิ้นสุด แต่ก็เริ่มมีแนวคิดที่ชัดเจนขึ้น ในขณะที่โลกมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ก็ยังคงดำเนินต่อไป นักการศึกษาต้องนำคำว่า “การเรียนรู้” (Learning) มาให้คำจำกัดความใหม่ซ้ำแล้ว ซ้ำอีกในศตวรรษที่ 20 แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ ที่นักศึกษานำมาอภิปรายและโต้แย้งกันมักเกี่ยวข้องกับสองกลุ่มแนวคิดใหญ่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากนักจิตวิทยา ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมนิยม (Behaviorist Theory) และกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญานิยม (Cognitive Learning Theory) โดยทั้งสองกลุ่มมีมุมมองต่อการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมนิยม เชื่อว่าความรู้ในโลกนี้มีอยู่มากมาย แต่สามารถถ่ายทอดมายังนักเรียนในรูปแบบที่จับต้องได้เพียงส่วนน้อยเท่านั้น ทฤษฎีนี้เน้นว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้จะเริ่มต้นเมื่อมีสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น และผู้เรียนตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นอย่างชัดเจน นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ บี.เอฟ. สกินเนอร์ (Skinner, B. F., 1953) ซึ่งเน้นการเสริมแรง (Reinforcement) เพื่อกระตุ้นพฤติกรรม การเรียนรู้ในทางกลับกัน กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญานิยม มีมุมมองที่ลึกซึ้งและซับซ้อนขึ้น โดยเชื่อว่าความรู้ไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างภายในของนักเรียนที่มีลักษณะเฉพาะกับสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาที่พวกเขาประสบอยู่ ทฤษฎีนี้มองว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อนักเรียนปรับเปลี่ยนโลกภายในของตนผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และทำความเข้าใจ กับสิ่งที่ตนเผชิญ นั่นหมายความว่า ผู้เรียนต้องมีบทบาทเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยการตีความ และประสบการณ์ส่วนตัว แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ที่นักศึกษานำมาอภิปรายและโต้แย้งกันมักเกี่ยวข้องกับสองกลุ่มแนวคิดใหญ่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากนักจิตวิทยา ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมนิยม (Behaviorist Theory) และกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญานิยม (Cognitive Learning Theory) โดยทั้งสองกลุ่มมีมุมมองต่อการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน (Piaget, J., 1952)

การเรียนรู้เชิงรุกเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ที่เน้นการจดจำหรือการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การปรับตัว และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เชิงรุกสามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการพัฒนาทักษะที่ใช้ได้จริง (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2558)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การพัฒนาผลฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น โดยกิจกรรมต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันด้วย โดยผู้สอนลดบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะการบรรยายลง และเพิ่มบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่เรียนรู้มากขึ้น รวมถึงการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้ ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไว้ดังนี้ (รลิตา รักสกุล, 2557) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นแนวคิดสร้างสรรค์ทางปัญญา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา การเรียนรู้ในลักษณะนี้มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยอาศัยสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ในกระบวนการนี้ ครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ชี้แนะแนวทาง และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกยังเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ ข้อมูล การสังเคราะห์ความรู้ใหม่ หรือการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ความรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้จึงมีความหมายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เชิงรุกไม่ได้เพียงแค่พัฒนาความรู้ทางวิชาการ แต่ยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหาและความสามารถในการตัดสินใจ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในโลกปัจจุบันและอนาคต (วุทธิศักดิ์ โภชนกุล, 2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำ มากกว่าการฟังอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้โดยการอ่าน การเขียนการโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์สังเคราะห์ และประเมินค่า (วีระพันธ์พานิชย์, 2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ กระบวนการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเขียน การอภิปรายหรือการแก้ปัญหา โดยวิธีการดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์และ การประเมินผลตามเนื้อหาที่เรียน ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย เป็นวิธีการเรียนรู้ในระดับลึก การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการเรียนการสอน

ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติและกระบวนการคิดเชิงลึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำ ผู้เรียนจะสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสาระและค้นหาความหมายด้วยตนเอง โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ บูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เก่า และพัฒนาความคิดต่อยอด จนเกิดเป็นแนวคิดเฉพาะตัวที่มีความหมายกระบวนการเรียนรู้นี้แตกต่างจากการเรียนรู้แบบผิวเผิน ซึ่งมักเน้นการรับข้อมูลและจดจำเนื้อหาเท่านั้น ผู้เรียนในรูปแบบเชิงรุกจะเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีความกระตือรือร้น และพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินข้อมูลอย่างเป็นระบบ สิ่งนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคัดเลือกและประมวลผลข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งนำความรู้นั้นไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายจากมุมมองดังกล่าว นักวิจัยได้สรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่า เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติในลักษณะที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการสร้างองค์ความรู้ของตนเอง โดยมีแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

2. ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
2. ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
3. เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด
5. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
6. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ (กมลวรรณ สุภากุล, 2562)

3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะเห็นได้ว่ามีลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเน้นอยู่หลายประการที่สามารถนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง หรือเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดขั้นสูงทั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่นักวิชาการหลายท่านได้ เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นปฐมนิเทศและสร้างความสนใจ (Orientation and Motivation) ในขั้นนี้เป็นการพิจารณางานจุดมุ่งหมายและการวางแผน ความเข้าใจแจ่มแจ้งในสิ่งที่จะทำ จะช่วยไม่ให้ผู้เรียนต้องเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

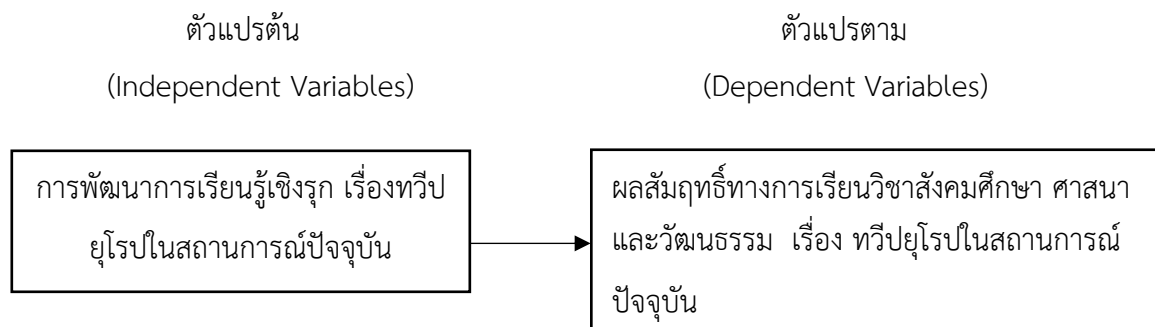
ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (Work Period) ผู้เรียนทุกคนอาจทำงานปัญหาเดียวกันหรือคนละปัญหาได้ ในช่วงนี้เป็นการทำงานภายใต้การนิเทศ ความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการมอบหมายงาน หรือในการทำงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปกิจกรรม (Culminating Activities) อาจเป็นการอภิปราย การรายงาน การจัดนิทรรศการผลงานและอภิปราย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือการค้นพบของผู้เรียน (กาญจนา เกียรติประวัติ, 2554)

จากกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่นักวิชาการได้เสนอไว้ สรุปได้ว่า ผู้สอนที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรที่จะเลือกกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก บางกิจกรรมหรือหลายกิจกรรม และนำไปใช้ควบคู่กันเพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เต็มตามศักยภาพ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นทักษะกระบวนการต่างๆ ของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้อย่างถ่องแท้ และช่วยทำให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดหลักการ ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยขั้นพื้นฐาน (Pre-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (One-Group Pretest-Posttest Designs) ดังนี้

	T ₁	X	T ₂
T ₁	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	
X	แทน	การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	
T ₂	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินวิจัยในครั้งนี้เป็นการสุ่มแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ทั้งหมดจำนวน 152 คน 4 ห้อง

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 35 คน ได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การสร้างและพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดวิธีการและขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษา และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.3 วิเคราะห์และกำหนดขอบข่ายเนื้อหาที่นำมาใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีองค์ประกอบดังนี้ สาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นโน้มน้าวความสนใจ ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการเรียนรู้เชิงรุก ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปบทเรียน การวัดและประเมินผล และสื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผล ด้านเนื้อหาวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารภูมิศาสตร์ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และด้านการวัด

และการประเมินผล จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้ในด้านสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ การวัด และการประเมินผล เกณฑ์การให้คะแนน และสื่อการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ถ้าค่า IOC มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการทดลอง และการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม กรุงเทพมหานคร
2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้ทุกคาบเรียน เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป
4. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อสอบฉบับเดียวกับข้อสอบที่ทำการทดสอบก่อนเรียน
5. นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเชิงรุก มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อน และหลังการทดสอบ โดยใช้สถิติทดสอบ (t – test distribution)

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยนำเสนอผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้จากคะแนนการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลปรากฏดังตารางที่ 1

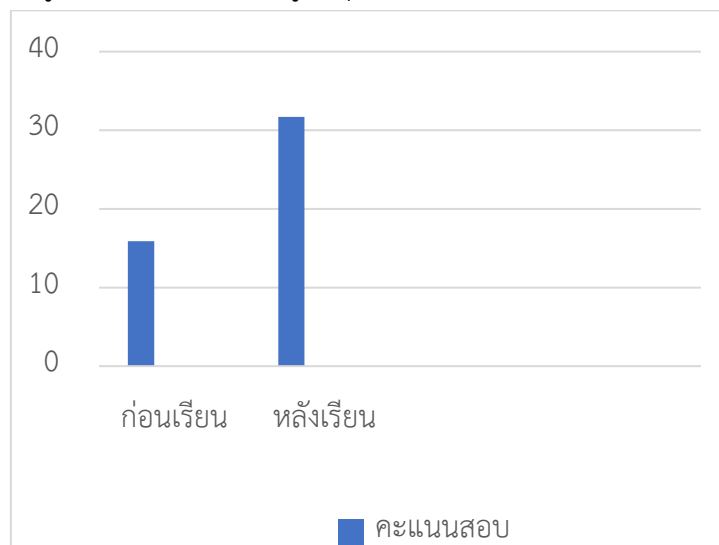
ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t -test
ก่อนจัดการเรียนรู้	35	40	15.89	3.10	39.79*
หลังการจัดการเรียนรู้	35	40	31.69	2.82	

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{x} = 31.69$, S.D. = 2.82) สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{x} = 15.89$, S.D. = 3.10) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้เป็นรายคาบ ในชั้นที่ 3 ขึ้นปรับปรุง ของการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในคาบต่อไป โดยทำการศึกษาในคาบเรียนที่ 1-9 ซึ่งการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาและประเมินผลจากการใช้ข้อมูลโพสต์อิท รูป like เพื่อบอกสิ่งที่นักเรียนชื่นชอบจากการเรียนและโพสต์อิท รูป Dislike เพื่อบอกสิ่งที่นักเรียนไม่ชื่นชอบจากการเรียน และในแต่ละคาบเรียน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มเลขที่เพื่อให้นักเรียนได้เขียนโพสต์อิท รูป like โพสต์อิท รูป Dislike แบบละ 5 คน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้เป็นรายคาบ พบว่า สิ่งที่นักเรียนชื่นชอบจากการเรียน ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ส่วนสิ่งที่นักเรียนไม่ชื่นชอบจากการเรียน ได้แก่ เวลาไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้ ปัญหาในการร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ใช้วิธีจัดกลุ่มกันเอง และนักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเท่าที่ควรโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สิ่งที่นักเรียนชื่นชอบจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า สื่อการเรียนรู้ และวิธีการจัดการเรียนรู้ สิ่งที่นักเรียนชื่นชอบจากการเรียนรู้เชิงรุกมักเกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายและความทันสมัยของ สื่อการเรียนรู้ รวมถึง วิธีการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การใช้สื่อที่สร้างแรงจูงใจและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดและการลงมือทำ ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและความสนุกสนานไปพร้อมกัน

ประเด็นที่ 2 สิ่งที่นักเรียนไม่ชื่นชอบจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า เวลาไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้ ปัญหาในการร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ใช้วิธีการสุ่มเลขที่และนักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเท่าที่ควร

แม้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะมีประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน แต่ก็มีข้อจำกัดและปัญหาบางประการที่ส่งผลให้นักเรียนบางส่วนไม่ชื่นชอบการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ โดยสาเหตุหลักที่พบได้บ่อย ได้แก่ เวลาไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้, ปัญหาในการร่วมกิจกรรมกลุ่มที่สุ่มเลขที่, และ นักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรม

แม้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะมีข้อดีมากมาย แต่ก็มีความท้าทายที่ต้องแก้ไขเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการวางแผนกิจกรรมอย่างเหมาะสม การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการปัญหาในกลุ่มเรียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียนทุกคน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยนี้ เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เชิงรุก เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก

การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ในยุโรป เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลกระทบจาก Brexit หรือการบริหารจัดการผู้อพยพ

การสื่อสาร (Communication) นักเรียนฝึกนำเสนอความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนร่วมชั้น เช่น การจัดอภิปรายหรือจำลองสถานการณ์ในยุโรป

การทำงานเป็นทีม (Collaboration) ใช้กิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ เช่น การจัดทำแผนที่สรุปสถานการณ์หรือวิเคราะห์ประเด็นสำคัญร่วมกัน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ ใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย การตั้งคำถาม การค้นคว้าข้อมูลเชิงลึก และการแก้ปัญหา (Problem-Solving) ที่เกี่ยวข้องกับทวีปยุโรปในปัจจุบัน

เครื่องมือสนับสนุน ใช้สื่อและเทคโนโลยี เช่น วิดีโอ สไลด์ภาพ และฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในยุโรป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด มีความท้าทายในการเรียนและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและสื่อการสอนรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้นั้น ครูจะเป็นผู้ชี้แนะจัดสถานการณ์ อำนวยความสะดวก รวมไปถึงคอยกระตุ้นความคิดของนักเรียน และเมื่อนักเรียนสามารถลงมือเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสภาพร พุทธิภูมิ (2560) ที่ว่า การเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

เป็นวิธีการเรียนรู้ในระดับลึก นักเรียนจะสร้างความเข้าใจ และค้นหาความหมายของเนื้อหาสาระ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปฏิวดี พุทธะศักดิ์เมธี (2556) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเรียนรู้เชิงรุก ที่นักเรียน สร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านวังท่าดี สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ศึกษาทดลองการเรียนรู้เชิงรุกที่นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และประเมินประสิทธิผลการเรียนรู้เชิงรุกที่นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รสिता รักสกุล (2557) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง สัมฤทธิ์ผลของการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning หลังการจัดการเรียนการสอนมีสัมฤทธิ์ผลสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้รายคาบ ตั้งแต่คาบเรียนที่ 1-9 ในชั้นที่ 3 ของการจัดการเรียนรู้ คือ ชั้นปรับปรุง เพื่อนำผลที่ได้จากความคิดเห็นของนักเรียนไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในคาบต่อไป ซึ่งผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า สิ่งที่นักเรียนชื่นชอบจากการเรียน ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิวดี พุทธะศักดิ์เมธี (2556) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเรียนรู้เชิงรุกที่ให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านวังท่าดี สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.32$) ส่วนสิ่งที่นักเรียนไม่ชื่นชอบจากการเรียน ได้แก่ เวลาไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้ ปัญหาในการร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ใช้วิธีการสุ่มเลขที่และนักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเท่าที่ควร ซึ่งผลจากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้เป็นรายคาบ ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นเหล่านั้นไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งถัดไปเช่น ปัญหาเวลาไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความกระชับมากขึ้น เพิ่มสื่อการสอนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ปัญหาในการร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ใช้วิธีจัดกลุ่มกันเอง ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มไว้ล่วงหน้า เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมและลดปัญหาการจัดกลุ่มกันเองของนักเรียนและปัญหานักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเท่าที่ควร ผู้วิจัยได้ทำการปรับกิจกรรมโดยให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้ได้มากที่สุดและมีความเท่าเทียมกัน เช่น สลับกันตอบ - ถามคำถามหรือเสนอความคิดเห็น โดยไม่ให้ซ้ำกับนักเรียนคนที่ตอบไปแล้ว และให้นักเรียนแบ่งบทบาทหน้าที่

ในกลุ่มให้ชัดเจน เพื่อลดปัญหาการผลักระงานให้สมาชิกกลุ่ม ซึ่งการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำการวิจัยไปใช้

เพื่อให้สามารถนำการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องทวีปยุโรปในสถานการณ์ปัจจุบัน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม ด้วยการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการ ดังนี้

1. ครูควรพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและศักยภาพของนักเรียน
2. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ
3. ใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่ทันสมัยเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้
ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยปรับเปลี่ยน
ให้มีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการจัดการ
เรียนรู้แนวคิดหรือเทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

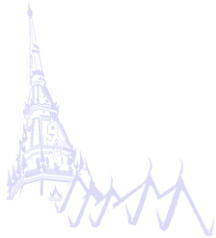
- กมลวรรณ สุภากุล. *การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning*. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566, จาก
https://docs.google.com/document/d/1_N2_1_wmCvRxCGtUKw7_TNpqlHV4_XCT8_WrEWfk4tfElEl/edit
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม 2545*
การจัดการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2554). *นวัตกรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปฎิวัติ พุทธศักดิ์เมธี. (2556). *การเรียนรู้เชิงรุกที่ให้ผู้เรียน สร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการคิด*
วิเคราะห์ : กรณีศึกษา. โรงเรียนบ้านวังท่าดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์
เขต 3. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2558). *วิธีการจัดการเรียนรู้*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- รสิตา รักสกุล. (2557). สัมฤทธิ์ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ). คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย: เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- วีระพันธ์ พานิชย์. (2556). *เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. เอกสารประกอบการเรียนรู้ วิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วุฒิศักดิ์ โกชนกุล. (2556). *พหุวัฒนธรรมศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2556, จาก <http://www.pochanukul.com>.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2560). *การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning*. เอกสารประกอบการเรียนรู้ คณะเทคโนโลยีการเกษตร: มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. Washington, DC: The George Washington University.
- Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and Human Behavior*. New York: Macmillan.

กระบวนการประเมินระบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยาบท 4

The Assessment Process of Teaching Systems for Developing Life Skills Based on the Four Paths to Success

พระมหาอุทิศ โคตรพันธุ์

Phramahautit kortapant

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: noviceutit@hotmail.com

Received July 23, 2024; Revised November 14, 2024; Accepted December 29, 2024

บทคัดย่อ

กระบวนการประเมินระบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยาบท 4 เป็นกระบวนการที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตอย่างครอบคลุม กระบวนการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ คือ วิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการทำความเข้าใจเป้าหมายของการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต เช่น การคิดเชิงบริหาร การแก้ปัญหา ความรับผิดชอบ การคิดวิเคราะห์ เป็นต้น การสร้างกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม เช่น การเรียนรู้ผ่านปฏิบัติการ การเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ การทำงานกลุ่ม การใช้เครื่องมือในการประเมินที่เหมาะสม เพื่อวัดความสำเร็จในการพัฒนาทักษะชีวิต ตัวอย่างเช่น การประเมินผลด้วยหลักฐาน การประเมินผลจากผู้เรียนเอง การประเมินผลจากบุคลากรทางการศึกษา การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับปรุงแผนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง กระบวนการประเมินระบบการสอนเน้นการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตอย่างครอบคลุม โดยใช้หลักอริยาบท 4 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ ดังในบทความวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอเกี่ยวกับกระบวนการประเมินระบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยาบท 4 เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการประเมิน; ระบบการสอน; ทักษะชีวิต; หลักอริยาบท 4

Abstract

The Assessment Process of Teaching Systems for Developing Life Skills Based on the Four Paths to Success is the most significant system for refining and enhancing on the teaching systems to comprehensively enable students and develop the essential life skills. This process

includes some key steps such as analyzing and setting the learning objectives related to life skills conveying to the managerial thinking, problem-solving, responsibility, and analytical thinking.

Actually, it involves creating activities focused on life skills development by using some appropriate methods such as experiential learning, goal-oriented learning, group work, and suitable assessment tools to measure the success in life skills development. For in some examples, it was included within the principles of evidence-based assessments, self-assessments, assessments by educational personnel, and analysis of learning outcomes and life skills development to continuously adjust the suitable teaching plans to students.

Nowadays, the assessment process of the teaching system emphasizes and focus on the development of practical and beneficial skills for the men's life by using the Four Paths to Success, enabling students to effectively apply their skills in daily life. On this academic article, the author presents the assessment process of teaching systems for developing the life skills based on the Four Paths to Success of Buddha, offering insights for interested parties.

Keywords: Assessment Process; Teaching System; Life Skills; The Four Paths to Success

บทนำ

ในแต่ละภาคการศึกษา นักเรียนได้ถูกประเมินมากมาย ไม่ว่าจะเป็นแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน จนถึงการสอบกลางภาคเรียน และการสอบปลายภาคเรียน ซึ่งการประเมินเหล่านี้ คุณครูหลายท่านได้ทำขึ้นมาเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ อยู่ในระดับไหน ผ่านเกณฑ์หรือไม่ จนเกิดคำถามขึ้นมาว่า คุณครูสามารถนำผลของการประเมินที่มากมาย เหล่านี้ มาวิเคราะห์และใช้ให้เกิดผลกับทั้งตัวคุณครูและนักเรียนมากกว่านี้ได้ไปอีกหรือเปล่า จริงๆ แล้ว คุณครู หลายท่านอาจจะรู้คำตอบ และมีวิธีในการประเมินที่เกิดผลสูงสุดกับห้องเรียนของคุณครูแล้ว ความรู้เกี่ยวกับการประเมินในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถประเมินได้ครบถ้วนทั้งกระบวนการสอน รวมทั้งนำเสนอตัวอย่าง การประเมินที่ทำให้เกิดผลทั้งต่อตัวคุณครูและตัวนักเรียน (ฐาปณีย์ ดวงฉายจรัสไชย, 2567)

กระบวนการประเมินระบบการสอนเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอริยบท 4 ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐาน ของพุทธศาสนาที่เน้นให้เกิดความตั้งใจ มุ่งมั่น และการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า การนำหลักอริยบท 4 มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน จึงเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีสำหรับนักเรียนในการพัฒนาทักษะชีวิต ในกระบวนการประเมินระบบการสอนนั้น ต้องคำนึงถึงหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาของการเรียนการสอน วิธีการสอน และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถวัดผลการพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินที่ดีจะช่วยให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบการสอน

และนำไปสู่การปรับปรุงที่มีประสิทธิภาพหลักอีก 4 ประการด้วย ฉันทะ (ความพอใจในการทำงาน) วิริยะ (ความพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การพิจารณา) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างระบบการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต

การประเมินระบบการสอนที่ดี จึงต้องพิจารณาว่า หลักการเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพหรือไม่การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอีก 4 ไม่ได้เพียงแค่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการจัดการกับชีวิตประจำวัน มีความรับผิดชอบ และสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ การประเมินผลของกระบวนการสอน จึงเป็นการตรวจสอบว่า เป้าหมายเหล่านี้ได้ถูกบรรลุหรือไม่

ในกระบวนการประเมินประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ การวางแผนการประเมิน การรวบรวมข้อมูลจากการสอนจริง การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การปรับปรุงและพัฒนา และการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบการสอนมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยอาจใช้วิธีให้ผู้เรียนประเมินความเข้าใจ ความพึงพอใจ และผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการสอน เช่น การสังเกตการสอนผู้สังเกตการณ์หรือเพื่อนร่วมงาน สังเกตวิธีการสอนของครู รวมถึงบรรยากาศในห้องเรียน ความสนใจของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มโดยการสัมภาษณ์ทั้งผู้เรียนและครู เพื่อสะท้อนความคิดเห็นเชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบการสอน ตลอดจนข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง การประเมินผลงานและการทดสอบของผู้เรียนโดยวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ผ่านคะแนนสอบ งานกลุ่มโครงการ หรือกิจกรรมที่ใช้วัดความเข้าใจ การนำไปใช้ และการติดตามผลหลังการเรียน โดยติดตามความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือในบริบทอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบความยั่งยืนของการเรียนรู้

ผลการประเมินนำไปสู่การรับรู้ถึงจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุง ทำให้ทราบว่า ส่วนใดของการสอนที่ได้ผลดีและส่วนใดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม ทั้งในแง่เนื้อหา วิธีการสอน และรูปแบบการประเมิน การปรับปรุงคุณภาพการสอนช่วยให้ครู หรือผู้สอนสามารถปรับปรุงรูปแบบการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น และมีส่วนร่วมมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อการสอนได้รับการปรับปรุง ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้และการนำไปใช้จริง และการพัฒนาระบบการประเมินที่ตรงเป้าหมายทำให้ระบบการประเมินมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการสอนมากขึ้น และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจของผู้เรียนการสอนที่มีคุณภาพจะสร้างความสนใจและความพึงพอใจในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ต่อเนื่อง

ดังนั้น การประเมินระบบการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอีก 4 ควรจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของนักเรียนได้อย่างทันเวลา โดยการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และผู้ปกครองจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการนี้ มีความครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลักการประเมินกระบวนการสอน

การประเมินกระบวนการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ การประเมินที่ดีจะช่วยให้ครูสามารถเข้าใจถึงประสิทธิภาพของการสอน และสามารถปรับปรุงกระบวนการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากขึ้น หลักการประเมินกระบวนการสอนไม่เพียงแต่เน้นที่ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงวิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการสอน การจัดการห้องเรียน และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การประเมินที่มีระบบ และมาตรฐานจะช่วยสร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจนให้แก่ครู และส่งผลดีต่อการพัฒนาการของนักเรียนทั้งในด้านวิชาการและทักษะชีวิต หลักการเหล่านี้ จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างสรรค์การศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักการประเมินกระบวนการสอนมีความสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่า การสอนมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาต่อไปได้ โดยทั่วไปแล้วหลักการที่ใช้ในการประเมินกระบวนการสอนมีดังนี้ (กุลิสรา จิตรชญาณิช, 2562)

1. การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน (Clear Objectives) การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับการประเมินกระบวนการสอนนักเรียนมัธยมตอนต้นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถติดตามและปรับปรุงกระบวนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายที่ชัดเจนจะต้องมีลักษณะ SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound) เพื่อให้มีความชัดเจนและสามารถประเมินได้ง่ายดังผู้เขียนจะได้ยกตัวอย่างการตั้งเป้าหมาย SMART ดังนี้

1.1 Specific (เฉพาะเจาะจง) ระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการประเมินกระบวนการสอนด้านใด เช่น การประเมินที่แยกแยะตามพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด หรือพฤติกรรมทางด้านสมองของบุคคล ในอันที่ทำความมีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา การเรียนการสอนในปัจจุบันยังเน้นในด้านนี้มาก พฤติกรรมทางพุทธิพิสัย แบ่งได้เป็น 6 ระดับ ได้แก่

- 1) การรู้จำ (Knowledge)การวัดความสามารถในการจดจำข้อเท็จจริงและข้อมูล
- 2) ความเข้าใจ (Comprehension)การวัดความสามารถในการอธิบายและตีความข้อมูล
- 3) การนำไปใช้ (Application)การวัดความสามารถในการใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง
- 4) การวิเคราะห์ (Analysis)การวัดความสามารถในการแยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis)การวัดความสามารถในการรวมข้อมูลและสร้างสิ่งใหม่
- 6) การประเมินผล (Evaluation)การวัดความสามารถในการประเมินค่าและตัดสินใจ

ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) พฤติกรรมการเรียนรู้ที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญพฤติกรรมด้านนี้ จะเห็นได้จากกระทำซึ่งแสดงผลของการปฏิบัติออกมาได้โดยตรง โดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะที่เกิดว่ามีมากน้อยเพียงใดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย ๆ ดังนี้ (ประวีณา เอี่ยมยี่สุน, 2564)

- 1) การรับรู้ (Perception) การวัดความสามารถในการรับรู้และแยกแยะสิ่งแวดล้อม
- 2) การตั้งค่า (Set) การวัดความสามารถในการเตรียมตัวและเตรียมอุปกรณ์
- 3) การตอบสนอง (Guided Response) การวัดความสามารถในการปฏิบัติตามคำแนะนำ

- 4) การดำเนินการ (Mechanism) การวัดความสามารถในการปฏิบัติทักษะโดยไม่ต้องคำแนะนำ

- 5) การประสานงาน (Complex Overt Response) การวัดความสามารถในการปฏิบัติทักษะที่ซับซ้อน

- 6) การปรับปรุง (Adaptation) การวัดความสามารถในการปรับเปลี่ยนทักษะให้เหมาะสมกับสถานการณ์

จิตพิสัย (Affective Domain) ค่านิยม ความรู้สึกความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ และคุณธรรมพฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันที ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกสิ่งที่ดึงดูดอยู่ตลอดเวลา จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ (อุษาพร เสวกวิและอุบล สรรพชัยพงษ์, 2564)

- 1) การรับรู้ (Receiving) การวัดความสามารถในการเปิดรับและให้ความสนใจ
- 2) การตอบสนอง (Responding) การวัดความสามารถในการมีส่วนร่วมและแสดงความสนใจ

- 3) การประเมินค่า (Valuing) การวัดความสามารถในการให้ค่าและสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ

- 4) การจัดระเบียบ (Organization) การวัดความสามารถในการจัดระบบความเชื่อและค่านิยม

- 5) การบูรณาการ (Characterization) วัดความสามารถในการประยุกต์ใช้ค่านิยมและความเชื่อในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนการระบุด้านการประเมิน

กำหนดวัตถุประสงค์การสอนระบุวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุในการสอนเช่นการให้ความรู้ (พุทธิพิสัย) การพัฒนาทักษะ (ทักษะพิสัย) หรือการพัฒนา ค่านิยม (จิตพิสัย) เลือกกรอบการประเมินที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การสอน เช่น ใช้กรอบพุทธิพิสัยสำหรับการประเมินความรู้ ใช้กรอบทักษะพิสัยสำหรับการประเมินทักษะ และใช้กรอบจิตพิสัยสำหรับการประเมินค่านิยมและทัศนคติออกแบบเครื่องมือการประเมินออกแบบเครื่องมือการประเมินที่สามารถวัดผลได้ตามกรอบที่เลือก เช่น แบบทดสอบ

แบบสอบถาม การสังเกต หรือการสัมภาษณ์ดำเนินการประเมินใช้เครื่องมือที่ออกแบบมาทำการประเมิน และรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์และรายงานผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินและรายงานผลการประเมิน โดยระบุด้านการประเมินให้ชัดเจน

1.2 Measurable (วัดผลได้) กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนสำหรับการประเมิน เช่น คะแนน การทดสอบผลสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนหรือสถิติการเข้าร่วมกิจกรรมการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน สำหรับการประเมินเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินผลการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนึ่งในตัวชี้วัด ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ คะแนนการทดสอบซึ่งช่วยให้เราสามารถวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียน ในวิชาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน การใช้คะแนนการทดสอบนี้ ยังสามารถเปรียบเทียบผลการเรียนของนักเรียน ในช่วงเวลาต่าง ๆ หรือระหว่างกลุ่มนักเรียนต่าง ๆ ได้ทำให้ผู้สอนและผู้บริหารสามารถเห็นภาพรวม ของประสิทธิภาพการสอนและการเรียนได้อย่างชัดเจน ผลสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนเป็นตัวชี้วัด ที่สำคัญที่สามารถบ่งบอกถึงคุณภาพการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ได้ การสำรวจความคิดเห็น ของนักเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน จะช่วยให้ผู้สอนและผู้บริหารได้รับข้อมูลที่มีค่า ในการปรับปรุงการสอนและการบริหารจัดการสถาบันการศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียนสามารถสะท้อน ถึงความสามารถของครูในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการ ของนักเรียน สถิติการเข้าร่วมกิจกรรมก็เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สามารถบ่งบอกถึงความสนใจและการมีส่วนร่วม ของนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมทางวัฒนธรรม หรือกิจกรรม เสริมทักษะ จะช่วยพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ และครอบคลุม การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ สามารถช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นแนวโน้ม และความต้องการของนักเรียนได้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการและการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (นรรชต์ ฝันเชียร, 2562)

1.3 Achievable (ทำได้จริง) ตรวจสอบว่า เป้าหมายนั้นสามารถทำได้จริงในระยะเวลา ที่กำหนดและทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ครูมีความสามารถในการใช้เทคนิคการสอนใหม่ หรือมีเวลาพอ ในการพัฒนาบทเรียน ครูจึงจำเป็นต้องการวางแผนและการประเมินทรัพยากรคำนึงถึงทรัพยากร ทั้งทางการเงินและสิ่งสนับสนุนที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน และวางแผนให้เหมาะสมกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต่อการเรียนการสอนและจำเป็นต้องมีการประเมินความเสี่ยงในชั้นเรียนว่า การดำเนินงานของครู หรือกระบวนการของครูที่ใช้สอนและวัดผลมีผลเป็นอย่างไร ที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนการสอนและวางแผน เพื่อการจัดการความเสี่ยงที่เป็นไปได้และต้องมีการรายงานผลและประเมินสรุปผลการทำงานที่ได้รับ ให้สามารถประเมินการปฏิบัติต่อไป

1.4 Relevant (เกี่ยวข้อง) แน่ใจว่า เป้าหมายนั้นสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ ของโรงเรียน เช่น การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหรือการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน มุ่งเน้นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาการของนักเรียนในหลากหลายระดับ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสืบค้นข้อมูล เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพในอนาคต กระบวนการสอนมักถูกวางแผนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เช่น การสร้างบุคลิกที่มีคุณธรรม

การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสังคม หรือการส่งเสริมนวัตกรรมและคิดสร้างสรรค์ในนักเรียนการสอน มักมุ่งเน้นการวัดและปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้การใช้วิธีการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนสนับสนุนให้นักเรียน พัฒนาศักยภาพและความสามารถทางบุคลิกภาพต่าง ๆ เช่น ทักษะในการประกอบอาชีพ ทักษะในการปรับตัว ต่อสังคม หรือทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.5 Time-bound (มีกรอบเวลา) กำหนดเวลาที่ชัดเจนสำหรับการบรรลุเป้าหมาย เช่น ภายในหนึ่งภาคเรียนหรือภายในปีการศึกษา การกำหนดเวลาที่ชัดเจนสำหรับการบรรลุเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่สำคัญในการวางแผนสำหรับงานบริหารและครูในฐานะผู้สอนและผู้ทำระบบการสอน ของตนเอง จึงต้องมีการกำหนดเวลาชัดเจนช่วยให้ทีมหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจเป้าหมายและระยะเวลา ที่จำเป็นในการทำงานได้อย่างชัดเจน การกำหนดเวลาที่ชัดเจนมักจะเป็นเวลาที่ถูกระบุไว้ล่วงหน้า เพื่อให้มีการวางแผนและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การตั้งเป้าหมายให้เสร็จสิ้น ภายในหนึ่งภาคเรียนหรือภายในปีการศึกษา เป็นการกำหนดเวลาที่ชัดเจนที่ช่วยให้ทราบถึงระยะเวลา ที่เหมาะสมและที่สามารถทำได้ในช่วงเวลานั้น การมีเป้าหมายที่มีเวลาที่กำหนดชัดเจน ยังช่วยให้สามารถ ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับแก้แผนการทำงาน ได้ตามความเหมาะสมในขณะที่กำลังดำเนินงาน

ดังนั้น ระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการจากการสอนอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถวัดผล ได้ง่ายขึ้น การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนในการวัดและประเมินผลการเรียนตามระบบการสอนเป็นสิ่งสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้นักเรียนและครูมีความเข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการบรรลุและวิธีการที่จะใช้ในการวัดผล เช่น การกำหนดเป้าหมายว่า นักเรียนทุกคน ต้องสามารถทำแบบทดสอบท้ายบทได้คะแนนไม่น้อยกว่า 80% ทำให้ครูสามารถวางแผนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายนั้น การตั้งเป้าหมายในการประเมินผลการเรียน ควรมีความชัดเจนและวัดได้ การตั้งเป้าหมายควรมีความสัมพันธ์กับหลักสูตรและวิธีการสอนของโรงเรียน เช่น การตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา หรือการทำงานเป็นทีม เป้าหมายเหล่านี้ จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตได้ (วิวัฒน์ ลิ้มมงคลและคณะ, 2563)

2. การวัดผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning Outcomes) การใช้เครื่องมือวัดผลต่าง ๆ เช่น การสอบ การทำงานกลุ่ม โครงการ เพื่อวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนการจัดการศึกษาไม่ว่าระดับใดก็ตาม นอกจากผู้สอนจะมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม กับผู้เรียนแล้วผู้สอนยังต้องคำนึงถึงการวัด การประเมินและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อบอกให้รู้ว่า ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ผู้สอนได้ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่อย่างไร และจะนำผลที่ได้ จากการประเมินมาพัฒนากระบวนการเรียน การสอนอย่างไร ดังนั้น ผู้สอนจึงควรที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินการเรียนรู้ เพื่อจะได้มีวิธีการ ขั้นตอน และนำเสนอสารสนเทศ จากการวัดและประเมินการเรียนรู้ไปใช้ให้ถูกต้อง การจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ของการจัดการศึกษา จำเป็นที่หาคำตอบว่า ผู้เรียนเป็นตามความคาดหวังที่กำหนดไว้หลักสูตรหรือไม่

จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้การวัด การประเมิน และการตัดสิน เข้ามาเกี่ยวข้องจึงมีค่าที่ต้องทำความเข้าใจ ดังนี้ การวัด การประเมิน การประเมินผลและเกณฑ์ (สุนทร พริก จำรูญ, 2566)

3. การสะท้อนกลับและการปรับปรุง (Feedback and Improvement) เป็นการกำหนดวิธีในการติดตามผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบรวมทั้งควรจัดให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีโอกาสในการถกเถียงที่ได้ออกมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและบันทึกหลังการสอนร่วมกัน เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มครูทั้งในระดับโรงเรียนและระดับเครือข่ายในเขตพื้นที่การศึกษาการสะท้อนกลับและการปรับปรุงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานและการเรียนรู้ การสะท้อนกลับหมายถึงการพิจารณาและวิเคราะห์ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความสำเร็จและความล้มเหลวในการทำงานหรือการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจว่า มีสิ่งใดที่ได้ทำดีแล้วและสิ่งใดที่ควรปรับปรุง กระบวนการนี้ช่วยให้บุคคลสามารถเห็นภาพรวมของการกระทำของตนและมีโอกาสที่จะปรับปรุงตัวเองได้อย่างต่อเนื่องการนำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้จากการสะท้อนกลับมาใช้ในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานหรือการเรียนรู้ให้ดีขึ้น การปรับปรุงนี้อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือกระบวนการบางอย่าง การฝึกฝนทักษะใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การปรับปรุงเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

กระบวนการสะท้อนกลับและการปรับปรุงสามารถนำมาใช้ในบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในองค์กร การเรียนในห้องเรียน หรือการพัฒนาตนเองในชีวิตประจำวัน การสะท้อนกลับจากผู้ร่วมงานหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียนสามารถเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบของการกระทำของตน ขณะที่การปรับปรุงทำให้สามารถนำข้อเสนอแนะมาใช้เพื่อปรับปรุงวิธีการทำงานหรือการเรียนรู้ในครั้งต่อไป การสะท้อนกลับและการปรับปรุงเน้นการเรียนรู้และพัฒนา การสะท้อนกลับและการปรับปรุงเป็นกระบวนการที่ต้องการความเปิดกว้างและความตั้งใจในการพัฒนาการศึกษา

4. การประเมินกระบวนการสอน (Evaluation of Teaching Process) การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นหนึ่งในวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผ่านการใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายประเมินอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน การประเมินอย่างสร้างสรรค์ให้คุณค่ากับการเรียนรู้ในผลการประเมินมากกว่าการตัดสินผลการเรียนผู้เรียนใช้ผลการประเมินมาวางแผนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องส่วนผู้สอนนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2564)

การประเมินกระบวนการสอนเป็นการตรวจสอบและวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอน โดยสรุป การประเมินกระบวนการสอนสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายด้าน ได้แก่ การประเมินก่อนการสอน (Pre-Assessment) ตรวจสอบความรู้และทักษะพื้นฐานของนักเรียนก่อนเริ่มเรียนช่วยให้ครูทราบถึงระดับความรู้ของนักเรียนเพื่อปรับการสอนให้เหมาะสมการประเมินระหว่างการสอน (Formative Assessment)

เป็นการประเมินอย่างต่อเนื่องในระหว่างการสอนช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนในเวลาจริงตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนตัวอย่างเช่น การสอบย่อย การทำแบบฝึกหัด และการแสดงผลงานการประเมินหลังการสอน (Summative Assessment) เป็นการประเมินที่ทำหลังจากสิ้นสุดกระบวนการสอนหรือหน่วยการเรียนรู้วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตัวอย่างเช่น การสอบปลายภาค การส่งงานวิจัย และการทำโครงการประเมินครูและกระบวนการสอนเป็นการประเมินวิธีการสอนและการเตรียมการสอนของครูใช้เพื่อปรับปรุงการสอนและการพัฒนาทักษะการสอนของครูรวมถึงการประเมินด้วยแบบสอบถามจากนักเรียน การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์

การประเมินสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ทั้งด้านกายภาพและบรรยากาศการเรียนรู้ว่ามีความสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไรบ้างการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงจากการสอนวัดความสำเร็จของนักเรียนตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้การประเมินกระบวนการสอนจึงเป็นขั้นตอนที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอวิเคราะห์การสอนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน ไปจนถึงการวัดผล

5. การใช้เครื่องมือที่หลากหลาย (Use of Various Tools) การใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายช่วยให้สามารถรับรู้และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการทดสอบแบบข้อสอบ การสัมภาษณ์ การทำโครงการ การจัดทำรายงาน หรือการแสดงผลงานจริง การใช้เครื่องมือที่หลากหลายทำให้การประเมินเป็นไปอย่างครอบคลุมและถูกต้องมากขึ้น หนึ่งในข้อดีของการใช้เครื่องมือที่หลากหลายคือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถและศักยภาพในด้านต่าง ๆ บางคนอาจเก่งในการทำข้อสอบ แต่ไม่สามารถแสดงความสามารถในการนำเสนอหรือการทำโครงการได้ดี การใช้เครื่องมือที่หลากหลายช่วยให้นักเรียนมีโอกาสดisplayศักยภาพในมิติที่ตนเองถนัดมากขึ้น ทำให้การประเมินผลการเรียนเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของนักเรียนทุกคน

นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือที่หลากหลายยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่หลากหลายของนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม หรือการสื่อสาร การทำโครงการหรือการจัดทำรายงานช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะเหล่านี้ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคตการประเมินผลการเรียนที่เน้นทักษะเหล่านี้ จึงเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้พร้อมสู่การทำงานในสังคม การใช้เครื่องมือที่หลากหลายยังช่วยให้ครูผู้สอนสามารถรับรู้ถึงปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างทันทั่วถึง การประเมินผลการเรียนแบบต่อเนื่องและหลากหลายช่วยให้ครูสามารถปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้น การใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียนช่วยสร้างความเป็นธรรมและความโปร่งใสในกระบวนการประเมินผลการเรียน นักเรียนสามารถรับรู้และเข้าใจถึงวิธีการและเหตุผล

ในการประเมินผลของตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการเรียนการสอนและผลการประเมิน การใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผลการเรียน จึงเป็นวิธีการที่ดีในการเสริมสร้างการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะของนักเรียนอย่างยั่งยืนใช้เครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสำรวจ การสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

6. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholder Involvement) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการประเมินผลให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการของนักเรียน การมีส่วนร่วมของครูในการประเมินผลการเรียนรู้ช่วยให้การประเมินมีความละเอียดและเป็นธรรม ครูเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนและสามารถสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ และความสามารถของนักเรียนได้อย่างชัดเจน การที่ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการประเมินจะทำให้ระบบการประเมินมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง

การมีส่วนร่วมของนักเรียนเองในการประเมินผลการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ และการประเมินตนเอง นักเรียนที่มีโอกาสประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองจะมีการตระหนักรู้ถึงความสามารถและความต้องการในการพัฒนาของตน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและติดตามการเรียนรู้ของบุตรหลาน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประเมินผลการเรียนรู้ช่วยให้ได้รับข้อมูลที่หลากหลายและมุมมองที่แตกต่าง ผู้ปกครองสามารถให้ข้อเสนอแนะและความเห็นที่มีคุณค่าเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (บรรดิษฐ์ เทียนเทศ และวิรัช พชรวงศ์วัฒน์เกษม, 2567)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลการเรียนรู้ช่วยให้การประเมินมีความถูกต้องและมีมาตรฐาน ผู้เชี่ยวชาญสามารถให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการประเมินให้มีความหลากหลายและเป็นไปตามมาตรฐานสากลการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการประเมินผลการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างระบบการประเมินที่มีคุณภาพ เป็นธรรม และเหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพและเติบโตอย่างมีความหมาย

7. การประเมินต่อเนื่อง (Continuous Evaluation) ทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถติดตามและปรับปรุงการสอนได้ตลอดเวลา กระบวนการที่ใช้ในการติดตามและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินต่อเนื่องสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในระหว่างการสอน เช่น การตั้งคำถาม การอภิปรายกลุ่ม การทำกิจกรรมในชั้นเรียน หรือการให้การบ้านที่ต้องการให้ตอบกลับในทันทีการประเมินต่อเนื่องมีความสำคัญ เนื่องจากช่วยให้ครูสามารถทราบถึงความเข้าใจและความก้าวหน้าของนักเรียนในเวลาใกล้เคียงกับการเรียนรู้จริง ๆ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนหรือเนื้อหาที่ใช้ในการสอนได้ตามความต้องการของนักเรียน การปรับเปลี่ยนเหล่านี้สามารถทำได้ทันที ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การประเมินต่อเนื่อง ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนรับรู้ถึงความก้าวหน้าของตนเอง ทำให้มีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น การได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนและมีประโยชน์ จะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาทักษะของตนได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินต่อเนื่องยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและสนับสนุน นักเรียนจะรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนและเข้าใจจากครู ทำให้มีความมั่นใจในการเรียนรู้และมีความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การประเมินต่อเนื่องเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์และสำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอน มันช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะและความรู้ของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

8. การเน้นที่คุณภาพ (Focus on Quality) การประเมินคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพื่อให้การประเมินมีความหมายและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการประเมินคุณภาพมากกว่าปริมาณ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาระบบการสอน ซึ่งมีความหมายและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งการประเมินคุณภาพมุ่งเน้นที่การวัดผลลัพธ์และประสิทธิภาพของการสอนแทนที่จะเน้นที่จำนวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพ ช่วยให้ครูและผู้เรียนมองเห็นจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงได้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถพัฒนาระบบการสอนได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในข้อดีของการประเมินคุณภาพ คือ การให้ความสำคัญกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งทำให้สามารถระบุได้ว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ การประเมินคุณภาพช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงวิธีการสอนตามผลการประเมินได้อย่างเหมาะสม

การใช้การประเมินคุณภาพยังช่วยให้ผู้สอนสามารถวางแผนการสอนในระยะยาวได้ดียิ่งขึ้น การประเมินคุณภาพไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การวัดผลลัพธ์ในระยะสั้น แต่ยังคำนึงถึงการพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้เรียนในระยะยาว ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และพัฒนาทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานและชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การประเมินคุณภาพยังช่วยสร้างความรู้สึกของการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนรู้สึกว่าการประเมินเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย ทำให้มีความกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ผู้สอนเองก็รู้สึกว่าการประเมินช่วยให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการสอนและสามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นได้

ดังนั้น การประเมินคุณภาพเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาระบบการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง การเน้นที่คุณภาพมากกว่าปริมาณช่วยให้การประเมินมีความหมายและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

9. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินเพื่อตัดสินใจและวางแผนการปรับปรุงการสอนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและวางแผนการปรับปรุงการสอนข้อมูลที่ได้จากการประเมินนั้น สามารถนำมาใช้เพื่อระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของการสอน ทำให้ครูผู้สอนสามารถเข้าใจถึงประสิทธิภาพของวิธีการสอนที่ใช้ และวิเคราะห์หาว่า ผู้เรียนได้รับ

ความรู้และทักษะอย่างไร ข้อมูลนี้ยังช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินมักจะเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน ผลการเรียนรู้ ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม และผลการประเมินจากเพื่อนร่วมงาน การรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้มีภาพรวมที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการสอนและสามารถระบุแนวทางในการปรับปรุงได้อย่างแม่นยำ หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์เชิงสถิติ หรือการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินสามารถนำมาใช้เพื่อวางแผนการปรับปรุงการสอนในอนาคต การปรับปรุงอาจเกิดขึ้นในหลายด้าน เช่น การปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน หรือการพัฒนาทักษะของครูผู้สอนเอง การวางแผนการปรับปรุงนี้ควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและต้องมีการประเมินผลอยู่เสมอ เพื่อให้มั่นใจว่าการปรับปรุงที่ทำไปนั้น มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ในการประเมินการสอนยังเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสอน การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เรียนสามารถช่วยให้ครูผู้สอนมีมุมมองที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้เรียน ส่งผลให้บรรยากาศการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินเพื่อการตัดสินใจและวางแผนการปรับปรุงการสอนนั้น ไม่เพียงแต่ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างวัฒนธรรมของการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องในโรงเรียนหรือสถานศึกษาอีกด้วย การปรับปรุงที่ต่อเนื่องและมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จากหลักการประเมินการประเมินกระบวนการสอนทั้ง 9 ข้อข้างต้นที่กล่าวมา เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ครูและสถานศึกษาได้รับข้อมูลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักการสำคัญในการประเมินประกอบด้วยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การวัดผลการเรียนรู้ การสะท้อนกลับและการปรับปรุง การประเมินในทุกขั้นตอนของการสอน และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้การประเมินมีทิศทางและวัดผลได้ตรงจุด การวัดผลการเรียนรู้ใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม การสะท้อนกลับช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุง การประเมินทุกขั้นตอนช่วยให้เห็นภาพรวมของกระบวนการสอน และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องช่วยให้ได้มุมมองที่หลากหลายและข้อมูลที่ครบถ้วน การประเมินที่ดีและมีระบบจะช่วยให้การสอนมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและสังคมอย่างแท้จริง

การนำผลการประเมินกระบวนการมาพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การนำผลการประเมินกระบวนการมาพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

ผลการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอนได้รับรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของการสอนและวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสอนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำผลการประเมินมาพัฒนา คือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ โดยครูผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องของผลการประเมินกับเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการประเมิน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการสอน เทคนิคการสอน หรือสื่อการสอนที่ใช้ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางแผนการพัฒนาการเรียนการสอนในครั้งต่อไป (ฉัตรชัย สุขุมและ ศิริวรรณ วณิชพัฒน์, 2566)

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ผลการประเมินแล้ว ครูผู้สอนจะต้องกำหนดแนวทางและวิธีการในการพัฒนา อาจเป็นการปรับปรุงเนื้อหาการสอนการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายมากขึ้น หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียนได้มากขึ้น นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้ การประเมินผลการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อให้มั่นใจว่า แนวทางที่นำมาใช้นั้นมีผลลัพธ์ที่ดี โดยการติดตามและประเมินผลหลังการปรับปรุงจะช่วยให้ครูผู้สอนทราบว่า แนวทางที่ใช้ได้ผลหรือไม่ และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการได้อย่างทันถ่วงที หากพบปัญหาการกำหนดแนวทางและวิธีการในการพัฒนาของครูผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงเนื้อหาการสอนเป็นหนึ่งในวิธีการที่ครูสามารถนำมาใช้เพื่อให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เนื้อหาการสอนควรถูกออกแบบให้เข้ากับความต้องการของนักเรียนและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เป็นอีกหนึ่งวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนการสอน ครูสามารถนำสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เช่น วิดีโอ แอนิเมชัน เกมการศึกษา หรือสื่ออินเทอร์เน็ตแอดทิฟ มาใช้เพื่อกระตุ้นความสนใจและช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สื่อการสอนที่หลากหลาย ยังช่วยในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน เป็นต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม กิจกรรมเหล่านี้ ควรถูกออกแบบให้เป็นไปในลักษณะที่สนุกสนานและมีส่วนร่วม เช่น การทำงานกลุ่ม การเล่นเกม การศึกษา หรือการจำลองสถานการณ์ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างทักษะสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จากข้างต้นที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังเป็นการสร้างวงจรการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ครูผู้สอนจะได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการสอนครั้งต่อไป และนักเรียนก็จะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การศึกษาโดยรวมมีการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

การเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4

การเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต

ฉันทะ คือ ความพึงพอใจและความรักในสิ่งที่ทำ ในการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การมีฉันทะช่วยให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและสนุกกับการเรียนรู้ ซึ่งทำให้เกิดความตั้งใจและพยายามในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะวิชาการหรือทักษะทางสังคม

วิริยะ คือ ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ การเรียนรู้ที่มีวิริยะเป็นส่วนสำคัญช่วยให้ผู้เรียนมีความอดทนและไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบาก การฝึกฝนและการพยายามอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างความสามารถและทักษะที่จำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาและการปรับตัวในชีวิตประจำวัน

จิตตะ คือ ความตั้งใจและความสนใจในการทำสิ่งต่าง ๆ การมีจิตตะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิ และสามารถจดจ่อกับการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การฝึกฝนให้มีจิตตะในกระบวนการเรียนการสอนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ทำให้สามารถรับรู้และจดจำสิ่งที่เรียนได้มากขึ้น

วิมังสา คือ การพิจารณาและการประเมินผลสิ่งที่ทำ การฝึกฝนให้มีวิมังสาช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินผลตนเอง การมีวิมังสาทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ

การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนั้น จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน ผู้เรียนจะมีความพร้อมและมีเครื่องมือที่จำเป็นในการเผชิญหน้ากับความท้าทายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน และการดำเนินชีวิตทั่วไป

สรุป

กระบวนการประเมินระบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน โดยเน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตผ่านหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะต้องวางแผนการสอนและกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ ถัดมาเป็นการดำเนินการสอนและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยผู้สอนจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการทำแบบสอบถาม เพื่อประเมินว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงหรือไม่ นอกจากนี้ ยังมีการใช้แบบประเมินทั้งในรูปแบบของการทดสอบความรู้และการประเมินพฤติกรรมเพื่อให้เห็นภาพรวมของผลการเรียนรู้การวิเคราะห์และประเมินผลการเรียนรู้ โดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในตอนแรก

ผู้สอนจะต้องทำการสรุปและรายงานผลการประเมิน โดยนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการสอนในครั้งต่อไป ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การประเมินดังกล่าวจะช่วยให้ระบบการสอนสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนและมีความหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย สุขุม และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2566). การออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ: แนวคิดการออกแบบ การเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 15(1), 65-78.
- ฐาปนีย์ ดวงฉายจรัสไชย. *ประเมินอย่างไร ให้ได้ประโยชน์ทั้งกับคุณครูและนักเรียน*. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/417>.
- นรรัตน์ ผืนเขียว. *วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงอย่างมีประสิทธิภาพ*. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.truelookpanya.com/education/content/73500/-teaartedu-teaart-teamet>.
- บรรดิษฐ์ เทียนเทศ และวิรัตน์ พชรวงศ์วัฒน์เกษม. (2567). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานของโรงเรียนบ้านโคกใบบัวสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3. *วารสารศึกษาศาสตร์วิทยาลัย นครราชสีมา*, 3(1), 38-38.
- ประวีณา เอี่ยมยี่สุน. (2564). การประเมินผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย. *วารสารวิพิพัฒนศิลป์*, 1(2), 18-32.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2564). *การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ Creative Learning Assessment*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิศวัฒน์ ลิ้มมงคล และคณะ. (2563). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น โดยใช้รูปแบบการสอนตาม แนวคิดแบบคอก สตรัคติวิสต์ร่วมกับกระบวนการสอนการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสาร Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 17(77), 137-148.
- สุนทร พริก จำรูญ. (2566). การศึกษาแนวพุทธกับการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี*, 1(3), 32-42.
- อุษาพร เสวกวิ และอุบล สรรพชัยพงษ์. (2564). การสร้างเครื่องมือวัดด้านจิตพิสัย: การวัดความคิดสร้างสรรค์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 8(1), 64-74.

การสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา : แนวทางเพื่อการพัฒนาทั้งทางกาย ใจ
และปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

Teaching Social Studies Based on the Threefold Training: A Guideline for the
Development of High School Students' Body, Mind, and Wisdom

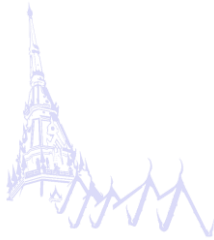
พระมหาศุภฤกษ์ สิวันคำ

Phramaha Supharoek Siwankham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: suparerker1935@gmail.com

Received July 23, 2024; Revised November 14, 2024; Accepted December 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน ทั้งทางกาย ใจ และปัญญา โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา เข้ากับการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ที่แต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมคุณธรรมและความรู้ของนักเรียนด้านศีล เป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การฝึกฝนการรักษาศีลธรรม และการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกในความถูกต้อง รู้จักเคารพกฎระเบียบ และดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ด้านสมาธิ เป็นการฝึกจิตใจให้นิ่งและมั่นคง การสอนที่เน้นสมาธิจะช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ มีสติ และตั้งใจเรียนรู้ ทำให้สามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การสอนตามหลักปัญญาจะช่วยให้นักเรียนมีวิจาร์ณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถเผชิญกับความท้าทายในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้ ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นการเรียนรู้เนื้อหาทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะส่วนบุคคลและการเติบโตทางจิตใจของนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต

คำสำคัญ: การสอนสังคมศึกษา; หลักไตรสิกขา; การพัฒนา; นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This article presents the guidelines for teaching social studies according to the Threefold Principle. This is an educational concept that focuses on developing all of the students in all aspects, including physics, mind, and intellectuality, by applying the Buddhist principles to teaching at the selected level in the high schools. The Threefold Principle consists of morality, concentration, and wisdom, because each of which is a part of an important role in building and supporting the students' morality and moral knowledge. It is the development of morality and ethics, practicing morality, and controlling their behavior and can encourages them to have a conscience of correctness, respect the rules, and live an ethical life.

On the other hand, the meditation is the practice of training the mind to be still and stable, because the meditation-based teaching helps students to control their emotions, be mindful, and focus on learning. It enables students to effectively think and analyze various situations which are the important skill for making decisions and intellectually solving some problems. Therefore, it develops the deep knowledge and understanding through a learning process that emphasizes the analytical thinking and application in daily life. Teaching based on wisdom effectively helps students think critically and creatively, and face challenges in society.

So, the teaching social studies according to the Threefold Principle not only focuses on learning academic content but also focuses on developing the personal characteristics and mental growth of students. This is the most important factor in preparing all of the students to valuably and beneficially live for the big society in the future.

Keywords: Teaching Social Studies; Threefold Principle; Development; High School Students

บทนำ

การศึกษาสังคมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นที่การเรียนรู้เนื้อหาทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพื้นฐานในการพัฒนาทั้งด้านกายใจ และปัญญา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาตนเองของนักเรียน หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) จึงเป็นกรอบแนวทางที่เหมาะสมในการสอนและการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในช่วงการเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการเปลี่ยนแปลงทางกาย ร่างกายส่วนต่าง ๆ จะมีการเจริญเติบโตในเกือบทุก ๆ ระบบทั้งหญิงและชาย เช่น ความสูงและน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นเร็ว แขนขายาวขึ้น สอริโมนมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อกระตุ้นการเติบโตของอวัยวะระบบสืบพันธุ์ทั้งภายในและภายนอก มีการเจริญของร่างกายในส่วนที่เป็นลักษณะ

ประจำเพศ (Secondary sex characteristics) เช่น เด็กชายมีเสียงห้าวขึ้น มีหนวดขึ้น ในเด็กหญิงมีการเจริญเติบโตของเต้านมเกิดขึ้น ในเด็กหญิงก็จะมีประจำเดือนเกิดขึ้นการเปลี่ยนแปลงสองอย่างหลังนี้จะทำให้เกิดความรู้สึกว่า ตนเองเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง (Gender identity) การเปลี่ยนแปลงมาก ๆ แบบนี้อาจเป็นสาเหตุของความกังวล หรือความลำบากใจในการปรับตัวของวัยรุ่นได้ (นงพงา ลีสุวรรณ, 2567)

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและความคิด ความเปลี่ยนแปลงต่อไปนี้ ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดควรทราบไว้ จะได้ไม่รู้สึกว่า บุตรหลานของตนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เป็นคนที่ดื้อรั้นไม่เชื่อฟังหรือเกิดความวิตกกังวลว่า อาจมีปัญหาร้ายแรงตามมาจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ถ้าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ ก็อาจพยายามขัดขวางไม่พ่อนปรนหรือกลับเพิ่มการควบคุมมากขึ้น ก็จะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่และวัยรุ่นได้ และอาจทำให้วัยรุ่นยังมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่รุนแรงได้ความสนใจในตัวเอง (Narcissism) วัยรุ่นจะสนใจตัวเองมาก รักสวย รักงาม การแต่งกายก็ต้องพิถีพิถัน หรือให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง หรือสะดุดตา โดยเฉพาะให้เพศตรงข้ามสนใจความนับถือผู้ใหญ่ (Authority figure) วัยรุ่นจะให้ความสำคัญผู้ใหญ่ผู้น้อยลง มักมีความคิดว่า ผู้ใหญ่มีความคิดที่ล้าหลังไม่ทันสมัย และอื่น ๆ และเห็นว่า ความคิดของตนดีกว่าถูกต้องกว่า ถ้าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจถึงธรรมชาตินี้ของวัยรุ่นก็อาจโกรธ เช่น หว่าว่า ดูถูกพ่อแม่ ครูอาจารย์ อาจดูว่า รุนแรงแล้วเกิดปัญหาความขัดแย้งตามมาที่รุนแรงได้ความเป็นตัวของตัวเอง (Independence) วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเป็นตัวของตัวเองมาก และมีความต้องการรับผิดชอบตัวเอง ผู้ใหญ่ควรค่อย ๆ ปลดปล่อยให้วัยรุ่นมีความเป็นอิสระมากขึ้นอย่างเหมาะสม ไม่บังคับหรือมีกฎระเบียบมากเกินไป ควรให้วัยรุ่นสามารถหัดตัดสินใจในขอบเขตที่เหมาะสม วัยรุ่นต้องการความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองอย่างมาก บางครั้งจะแยกตัวไปจากบิดามารดา เพื่อไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง จนบางครั้งมีการต่อต้านความคิดและการกระทำของผู้ใหญ่ แสวงหาเอกลักษณ์ของตน (Identity) เนื่องจากต้องเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า วัยรุ่นจะมองหาว่า ตัวเองต้องการเป็นคนอย่างไรในอนาคต จะมีอาชีพอะไร บทบาทของตัวเองในฐานะผู้ใหญ่จะเป็นอย่างไร ความรู้สึกมั่นใจในตนเองจะเกิดขึ้นได้ เมื่อวัยรุ่นรู้สึกว่า ตัวเองมีความสามารถในงานที่ได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบ (Experiencing success) ฉะนั้น วัยรุ่นไม่ควรได้รับมอบหมายงานที่ยากเกินความสามารถ เพราะเมื่อทำไม่สำเร็จแล้ว จะเกิดความรู้สึกว่า ตนเป็นคนไร้ความสามารถได้ ซึ่งอาจเป็นปมด้อยติดตัวไป ถ้าประสบความล้มเหลวบ่อย ๆ การคบเพื่อน ในวัยรุ่นเพื่อนมีอิทธิพลมาก เพราะวัยรุ่นต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน จึงมักเอาอย่างและค่านิยมของเพื่อน ถ้าคบเพื่อนดีมีกิจกรรมที่เหมาะสมก็จะเป็นผลดีต่อตัววัยรุ่นและสังคม ถ้าคบเพื่อนที่เกเรมีความประพฤติไม่เหมาะสมก็อาจพาไปให้เสียได้

จากข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงการสอนวิชาสังคมศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนานักเรียน ทั้งทางกายใจ และปัญญา แนวทางไตรสิกขานั้นเป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาทั้งสามด้านนี้อย่างสมดุล ได้แก่ ศีล (กาย) การพัฒนาทางด้านพฤติกรรมและการควบคุมตนเองสมาธิ (ใจ) การฝึกจิตใจให้มีสมาธิ สงบ และสามารถมีความคิดที่ดีปัญญา (ปัญญา) การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการสอนสังคมศึกษาสามารถช่วยให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน และมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในชีวิตประจำวัน การพัฒนาเหล่านี้

สามารถเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติตนในสังคมอย่างมีจริยธรรม มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาแนวทางเพื่อการพัฒนาทั้งทางกาย ใจ และปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

หลักไตรสิกขาในบริบทของการศึกษาสังคม

ศีล มี 3 ระดับ คือ ระดับกาย คือ มีกายที่ปกติไม่ผิดในศีลและวินัย ระดับใจ คือ มีจิตใจสงบ ในขณะที่ปฏิบัติศีลและ ระดับจิต คือ มีจิตใจสงบเป็นปกติและมีความรู้ความเข้าใจว่าปฏิบัติศีล (ใจกลั่น นาวาบุญนิยม และคณะ, 2566) การฝึกปฏิบัติตามศีลหรือวินัย เป็นการสร้างพื้นฐานด้านจริยธรรม และศีลธรรมให้กับนักเรียนในการเรียนสังคมศึกษา สามารถเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการเคารพ กฎระเบียบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้สึกต่อผู้อื่นที่ดี และสร้างความเข้าใจในคุณค่าของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามศีลธรรมศีลธรรม เป็นหลักการที่กำหนดพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับความดีงามและความถูกต้อง เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและความสุขอย่างแท้จริง การยึดมั่นในศีลธรรมช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและในสังคม การปฏิบัติตามศีลธรรมยังช่วยให้เกิดความสงบสุขทั้งในระดับบุคคลและสังคมโดยรวมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่น การไม่ทำร้ายผู้อื่น การไม่โกหก การเคารพสิทธิของผู้อื่น การไม่ใช้ทรัพย์สินโดยมิชอบ และการไม่ดื่มสุราและยาเสพติด หลักการเหล่านี้ช่วยให้คนสามารถพัฒนาคุณสมบัติทางจริยธรรม และมีพฤติกรรมที่ดีงาม การนำหลักการศีลธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันมีความสำคัญมาก เช่น การปฏิบัติตนให้ตรงตามหลักศีลธรรมในครอบครัว การทำงาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม การฝึกฝนตนเองให้เป็นคนที่มีคุณธรรมสูง จะช่วยให้เกิดความเคารพจากผู้อื่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับศีลธรรม จะช่วยให้บุคคลรู้สึกถึงความพอใจและความสุขภายในใจ การปฏิบัติตามศีลธรรมยังช่วยลดความขัดแย้งและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิต ลดความเครียดและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การสร้างความเข้าใจในคุณค่าของศีลธรรม ควรเริ่มจากการศึกษาและการอบรมในครอบครัว โรงเรียน และสังคม การสร้างวัฒนธรรมที่เน้นการปฏิบัติตามศีลธรรม จะช่วยให้สังคมมีความสงบสุขและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น โดยการสนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้น

สมาธิ ความตั้งใจและความมีสมาธิในการเรียนรู้ การพัฒนาสมาธิในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถทำได้โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การฝึกความคิดเชิงวิพากษ์ (พระวีระ พงษ์วิสุทธิ และพระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, 2565) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการฝึกความคิดเชิงวิพากษ์เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เพราะช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล การสนับสนุนการมีส่วนร่วมนี้สามารถทำได้หลายวิธี เช่น สร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง โดยการส่งเสริมการอภิปรายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียน

รู้สึกมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น และตั้งคำถามใช้เทคนิคการสอน การใช้คำถามปลายเปิดและกรณีศึกษา ที่ต้องการการวิเคราะห์เชิงลึก เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดเชิงวิพากษ์ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน จัดกิจกรรมกลุ่ม ที่นักเรียนต้องทำงานร่วมกัน แบ่งปันความคิดเห็น และเรียนรู้จากกันและกัน ให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ การให้คำแนะนำและข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ จะช่วยให้นักเรียนปรับปรุงทักษะและความเข้าใจของตนเอง ฝึกการประเมินตนเองและผู้อื่น การให้โอกาสนักเรียนได้ประเมินงานของตนเองและเพื่อนร่วมชั้น ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์และให้เหตุผล และการนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์เหตุการณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การฝึกสมาธิช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายทางการเรียน และชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติและสงบ

ปัญญา การพัฒนาปัญญา คือ กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความจริงและสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตามหลักเหตุผล การพัฒนาปัญญาไม่ใช่เพียงการเรียนรู้จากการท่องจำ หรือการรวบรวมข้อมูล แต่ยังรวมถึง การพัฒนาความสามารถในการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและสังคมโดยรวม (สุวิมล ว่องวานิช, 2561) การสอนสังคมศึกษาที่เน้นการพัฒนาปัญญการสอนสังคมศึกษาที่เน้นการพัฒนาปัญญา คือ แนวทางการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล การวิเคราะห์ การสร้างความเข้าใจ ในประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งเป้าหมายหลักของการสอน แบบนี้ คือ การสร้างผู้เรียนให้มีความคิดเชิงวิพากษ์ สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบสำคัญของการสอนสังคมศึกษาที่เน้นการพัฒนาปัญญา ได้แก่ การสอนแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Teaching) การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม การอภิปราย และการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน โดยการสอนแบบนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ และมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้น และมีการจดจำที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะ การทำงานร่วมกันและการสื่อสารในกลุ่มผู้เรียนอีกด้วย (กมล รินคำ, 2566) การใช้สถานการณ์จำลอง (Scenario-based Learning) การนำเสนอกรณีศึกษา หรือสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง วิธีการนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะ การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาในบริบทที่ซับซ้อน นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในเรื่องที่เรียน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการสอน โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูล และสามารถ ทำการค้นคว้าเพิ่มเติมได้ง่ายขึ้น จะช่วยให้นักเรียนมีความคิดที่เป็นอิสระ มีความสามารถในการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล และสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมได้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน เป็นวิธีที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล และสื่อการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือแอปพลิเคชันต่างๆ เพื่อค้นคว้าข้อมูล เพิ่มเติม การเรียนรู้แบบออนไลน์ และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุก

ที่ทุกเวลา นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลอีกด้วย

แนวทางในการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา

การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าในสังคม (พุทธิพงษ์ สวงนามและกาญจน์ เรืองมนตรี, 2566) ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอแนวคิดและค่านิยมที่ดีงามผ่านการสอน ซึ่งการพัฒนาทักษะและความรู้ของครูในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นการพัฒนาครูในด้านนี้เริ่มจากการอบรมและพัฒนาทักษะการสอนที่มุ่งเน้นคุณธรรมและจริยธรรม ครูต้องได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนที่สามารถถ่ายทอดแนวคิดคุณธรรมไปยังนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกฝนให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมหรือการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญ นอกจากการพัฒนาทักษะการสอนแล้ว ครูยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกถึงคุณธรรมและจริยธรรม การที่ครูสามารถเป็นต้นแบบที่ดีในเรื่องนี้ จะช่วยให้นักเรียนมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติตาม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อน การสร้างห้องเรียนที่เต็มไปด้วยความเคารพและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี นอกจากนี้ การบูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมเข้ากับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนคุณธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้วรรณกรรมหรือเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาสอนใจในการสอนภาษาไทย หรือการใช้ประเด็นทางจริยธรรมในการสอนวิชาสังคม การผสมผสานนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถนำคุณธรรมจริยธรรมไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและครบวงจรเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ครูที่ได้รับการพัฒนาในด้านนี้ จะสามารถช่วยสร้างนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีคุณค่า

การวางแผนการสอน ครูควรวางแผนบทเรียนที่ผสมผสานหลักไตรสิกขาเข้ากับเนื้อหาสังคมศึกษา (วิทยา ทองดีและสุรพล พรหมกุล, 2561) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสำหรับแต่ละด้านของการพัฒนา นักเรียนการวางแผนบทเรียนที่ผสมผสานหลักไตรสิกขาเข้ากับเนื้อหาสังคมศึกษาเป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติหลักการที่สำคัญในชีวิตประจำวันได้ดียิ่งขึ้น การผสมผสานนี้ มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้ที่ครบวงจรโดยการนำหลักไตรสิกขา คือ สมาธิ ปัญญา มาใช้ในเนื้อหาสังคมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม ในการวางแผนบทเรียนนี้ ผู้สอนจะต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนโดยการเชื่อมโยงเนื้อหาสังคมศึกษากับหลักไตรสิกขา เช่น การใช้กรณีศึกษาในประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ทางสังคม เพื่อให้เด็กเรียนรู้ถึงความสำคัญของศีลในสังคม การศึกษาเรื่องการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาโดยใช้สมาธิ และการคิดวิเคราะห์เพื่อหาทางออกที่เหมาะสมซึ่งแสดงถึงปัญญาบทเรียนที่มีการผสมผสานนี้

ควรมีการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดอย่างลึกซึ้ง เช่น การอภิปรายกลุ่ม การทำโครงการ หรือการจัดกิจกรรมสหุณาการที่ช่วยให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติศิลปะ สมาธิ และปัญญาในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ยังสามารถใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อการเรียนรู้ การทำบทบาทสมมติ หรือการใช้กรณีศึกษาการประเมินผลการเรียนรู้ในบทเรียนที่ผสมผสานหลักไตรสิกขากับเนื้อหาสังคมศึกษา ควรเน้นไปที่การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน การประเมินอาจประกอบด้วย การประเมินพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน การประเมินจากโครงการ หรือการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้แน่ใจว่า นักเรียนสามารถนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้

ดังนั้น การวางแผนบทเรียนที่ผสมผสานหลักไตรสิกขาเข้ากับเนื้อหาสังคมศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาสังคมได้ดีขึ้น แต่ยังเสริมสร้างคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม โดยการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับการศึกษาเนื้อหาวิชาการ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่สนับสนุนการฝึกศิลปะ สมาธิ และปัญญา เช่น การฝึกสมาธิ ก่อนเริ่มบทเรียน การทำงานกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการใช้กิจกรรมเสริมสร้างสมาธิ (กาญจนา เรืองอำพันรุ, 2563) การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการฝึกศิลปะ สมาธิ และปัญญานั้น มักจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน โดยที่ผู้สอนมีการบูรณาการกับวิธีการปฏิบัติศิลปะ เช่น การรักษาศีลห้า การปฏิบัติสมาธิ เช่น การนั่งสมาธิหรือการเจริญสติ และการพัฒนาปัญญาผ่านการศึกษาและการไตร่ตรอง หลักการเหล่านี้ช่วยส่งเสริมการมีชีวิตที่มีความสงบสุขและมีคุณภาพ การฝึกศิลปะ สมาธิ และปัญญามักจะมีความเชื่อมโยงกับการสร้างสังคมที่ดีขึ้น กิจกรรมที่สนับสนุนเหล่านี้ มักจะมีการจัดกลุ่มเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้จากกันและกัน การปฏิบัติเหล่านี้ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มพัฒนาทักษะการควบคุมอารมณ์และเพิ่มพูนความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในสังคม นอกจากนี้การจัดกิจกรรมเหล่านี้ ยังสามารถมีผลกระทบที่ดีต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของผู้เข้าร่วม การฝึกสมาธิและการเจริญสติสามารถช่วยลดความเครียดและเพิ่มความมีสติในการดำเนินชีวิต ประโยชน์เหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกสงบสุขมากขึ้น แต่ยังช่วยให้นักเรียนสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบูรณาการการสอน การสอนสังคมศึกษาควรบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้ากับเนื้อหาวิชา เช่น การวิเคราะห์กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจริยธรรม การพัฒนาโครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน และการส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการอภิปรายในชั้นเรียน (ศุภกาญจน์ วิชาชาติ และคณะ, 2565) การบูรณาการหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ และปัญญา) เข้ากับการสอนสังคมศึกษาเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในนักเรียน การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการสอนสามารถช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและตนเองได้ดีขึ้น การสอนศิลปะผ่านการเน้นเรื่องการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง และมีจริยธรรมในสังคมสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาความรับผิดชอบและความเคารพต่อผู้อื่น การสอนสมาธิในวิชาสังคมศึกษาสามารถทำให้การเรียนการสอน

มีความสงบและมุ่งมั่นมากขึ้น นักเรียนจะเรียนรู้วิธีการควบคุมอารมณ์และสร้างสมาธิในการเรียน การฝึกสมาธิยังช่วยให้นักเรียนสามารถคิดและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดีขึ้น และทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะในการเรียนรู้เรื่องความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาทางสังคมการบูรณาการหลักปัญญากับการสอนสังคมศึกษา เน้นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ และการตัดสินใจที่มีเหตุผล นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจที่มีพื้นฐานจากการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริง การสอนเนื้อหาในลักษณะนี้ จะช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

การประเมินผล

การใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินความเข้าใจเนื้อหา การประเมินพฤติกรรม และการปฏิบัติตัว รวมถึงการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อวัดผลการพัฒนาทั้งสามด้าน ของนักเรียนการประเมินผลการบูรณาการหลักไตรสิกขาในวิชาสังคมศึกษา มีความสำคัญในการตรวจสอบความสำเร็จและผลลัพธ์ของการนำหลักการเหล่านี้มาใช้ การประเมินผลสามารถแบ่งออกเป็นหลายด้าน เพื่อให้ครอบคลุมการพัฒนาและการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างครบถ้วน เริ่มจากการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ในแง่ของการเข้าใจและปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา เช่น การรักษาศีล การฝึกสมาธิ และการพัฒนาปัญญา การประเมินอาจทำได้โดยการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสอบ การทำงานกลุ่ม การนำเสนอ หรือการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการฝึกฝนหลักไตรสิกขา การประเมินนี้จะช่วยให้ครูเห็นถึงความก้าวหน้าและความเข้าใจของนักเรียน การประเมินผลยังควรมีการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การสัมภาษณ์ หรือการใช้แบบสอบถาม ซึ่งจะช่วยให้ครูทราบถึงความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอน และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการหลักไตรสิกขา

ดังนั้น การประเมินผลควรมีการตรวจสอบผลกระทบที่หลักไตรสิกขามีต่อพฤติกรรมและทัศนคติของนักเรียนในชีวิตประจำวัน เช่น การประเมินความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่ท้าทาย การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล การประเมินในลักษณะนี้ จะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การสะท้อนผลการเรียนรู้

การสะท้อนผลการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินและพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะของตนเองได้อย่างมีระบบ โดยเริ่มต้นจากการทบทวนผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนรู้และการทำงานที่ผ่านมา เพื่อทำความเข้าใจถึงความสำเร็จและความท้าทายที่พบเจอหลักการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ การประเมินตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา การสะท้อนในด้านศีล

จะเน้นไปที่การมีระเบียบวินัยและการปฏิบัติตามข้อกำหนดในการเรียนรู้ การประเมินในด้านนี้ช่วยให้เห็นถึงการปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบและมาตรฐานในด้านสมาธิ การสะท้อนจะเน้นถึงความสามารถในการมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษาและการฝึกฝน การมีสมาธิในการทำงานช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการได้ดีขึ้น การประเมินด้านนี้ช่วยให้รู้จักการจัดการเวลาและพลังงานในการเรียนรู้การสะท้อนในด้านปัญญา จะพิจารณาถึงความเข้าใจและความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้การนำความรู้ไปใช้และการพัฒนาแนวคิดใหม่เป็นส่วนสำคัญในการประเมินความสำเร็จ การวิเคราะห์ในด้านนี้ช่วยให้สามารถปรับปรุงวิธีการเรียนรู้และการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การสะท้อนผลการเรียนรู้ในภาพรวมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเห็นภาพรวมของกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถวางแผนในการพัฒนาตนเองต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้จากการสะท้อนผลช่วยให้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและการปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการทำงาน

ตัวอย่างกิจกรรมการสอนที่นำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการเข้ากับการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีดังนี้

1. กิจกรรมกรณีศึกษา “ชุมชนของเรา”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของศีล สมาธิ และปัญญาในการแก้ไขปัญหาชุมชน

ขั้นตอนกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มนักเรียน แบ่งเป็น 4-5 กลุ่ม และมอบหมายให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์กรณีศึกษาปัญหาชุมชน เช่น การจัดการขยะ ปัญหาการทะเลาะวิวาท หรือปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในชุมชน
2. การศึกษา “ศีล” นักเรียนต้องระบุว่าสมาชิกในชุมชนควรปฏิบัติตามข้อกำหนดใด เช่น การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การเคารพสิทธิผู้อื่น
3. การฝึก “สมาธิ” ให้กลุ่มนักเรียนประชุมวางแผนแก้ปัญหาด้วยความตั้งใจและความสงบ โดยแต่ละคนต้องมีสมาธิฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม
4. การใช้ “ปัญญา” นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ คิดหาแนวทางแก้ไข และนำเสนอวิธีการที่เป็นไปได้ พร้อมให้เหตุผลสนับสนุน

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง นักเรียนสามารถระบุปัญหาในชีวิตจริงและแก้ไขได้โดยใช้หลักไตรสิกขา เช่น การใช้ศีลในการสร้างความรับผิดชอบ การฝึกสมาธิเพื่อทำงานร่วมกัน และการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์และตัดสินใจ

2. กิจกรรมการจำลองสถานการณ์ “ผู้แทนสภาจริยธรรม”

วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ขั้นตอนกิจกรรม

1. ตั้งประเด็นสถานการณ์ ครูนำเสนอกรณีที่ต้องการการตัดสินใจ เช่น "ควรสร้างโรงงานในพื้นที่ชุมชนเพื่อเพิ่มงานหรือไม่?"

2. การใช้ “ศีล” นักเรียนต้องระบุงผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชน
3. การฝึก “สมาธิ” นักเรียนฝึกการตั้งคำถามและค้นหาข้อมูลอย่างมีสมาธิ
4. การใช้ “ปัญญา” นักเรียนอภิปรายข้อดีและข้อเสีย พร้อมเสนอแนวทางที่เป็นธรรม

ต่อทุกฝ่าย

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง นักเรียนเข้าใจการใช้เหตุผลในการตัดสินใจที่ยึดหลักจริยธรรมและสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของสังคมกับความยั่งยืน

3. กิจกรรมโครงการ “สร้างห้องเรียนคุณธรรม”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้การประยุกต์หลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน
ขั้นตอนกิจกรรม

1. การวางแผนโครงการ นักเรียนร่วมกันคิดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น การจัดมุมสมาธิในห้องเรียน การตั้งกฎระเบียบในชั้นเรียนที่ส่งเสริมศีล และการจัดกิจกรรมอภิปรายประเด็นทางจริยธรรม
2. การปฏิบัติ “ศีล” นักเรียนร่วมกันกำหนดกติกาในห้องเรียน เช่น การไม่รังแกเพื่อน การเคารพความคิดเห็น
3. การฝึก “สมาธิ” เริ่มต้นวันเรียนด้วยการฝึกสมาธิสั้น ๆ 5-10 นาที หรือใช้การระลึกถึงคุณค่าความดีในกิจกรรมประจำวัน
4. การใช้ “ปัญญา” นักเรียนประเมินผลและสะท้อนประสบการณ์หลังจบกิจกรรม เช่น การวิเคราะห์ว่าสิ่งที่ทำส่งผลต่อบรรยากาศในห้องเรียนอย่างไร

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง นักเรียนมีวินัยในตนเอง เคารพผู้อื่น และพัฒนาทักษะการจัดการปัญหาในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนหลักไตรสิกขาในบริบทที่หลากหลายทั้งในด้านการเรียน การทำงานร่วมกัน และการใช้ชีวิตในสังคม

สรุป

การนำหลักไตรสิกขามาปรับใช้ในการสอนสังคมศึกษาเป็นการนำหลักการของพระพุทธศาสนา มาปรับใช้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของนักเรียนในด้านสังคมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักศีล สมาธิ และปัญญา ในการปรับใช้ดังกล่าวจะมีความสำคัญในหลายด้าน เช่น การพัฒนาความเข้าใจในศีลธรรม การสอนสังคมศึกษาที่ใช้หลักศีลเป็นแนวทางช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจคุณค่าทางศีลธรรมที่สำคัญ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเคารพต่อผู้อื่น การเรียนรู้เชิงศีลธรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนมีจริยธรรมและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม การส่งเสริมสมาธิในการเรียนรู้ การนำหลักสมาธิมาใช้ในกระบวนการสอนช่วยให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนรู้ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ การฝึกฝนการมีสมาธิจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และทำให้สามารถจดจำ

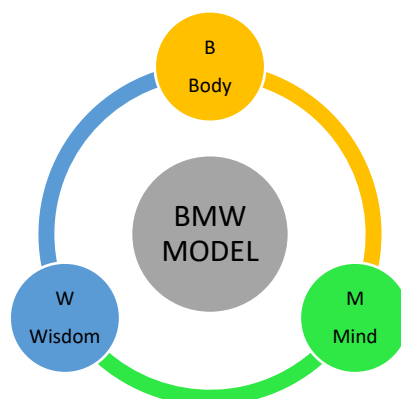

ข้อมูลได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้มีความสงบและสามารถจัดการกับความเครียดในการเรียนได้ดีขึ้น การพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ด้วยปัญญา การนำหลักปัญญามาใช้ในการสอนสังคมศึกษาเน้นการพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์และการวิเคราะห์ข้อมูล นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีการคิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการเข้าใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การใช้หลักไตรสิกขาจะช่วยให้การเรียนการสอนมีความยั่งยืนและเหมาะสมกับการพัฒนาความรู้ของนักเรียนในระยะยาว โดยการรวมเอาหลักศีล สมาธิ และปัญญามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา จะช่วยให้การเรียนรู้ไม่เพียงแต่ให้ความรู้ทางวิชาการ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาตนเองและคุณลักษณะของนักเรียน การสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและเป็นระเบียบ

การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการสอนสังคมศึกษา จะช่วยสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและระเบียบ ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรือง การสอนในลักษณะนี้จะทำให้นักเรียนเติบโตขึ้นมาเป็นพลเมืองที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการสอนสังคมศึกษา จึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาและสร้างสังคมที่ดีขึ้น การพัฒนาทั้งทางกาย ใจ และปัญญา จึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการศึกษาสังคมศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมในการเผชิญหน้ากับความท้าทายที่รออยู่ในอนาคตอย่างมั่นใจ

องค์ความรู้ใหม่

การสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาจะเน้นการฝึกฝนและพัฒนาพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสมของนักเรียนการพัฒนาทางใจมุ่งเน้นการฝึกฝนสมาธิและการจัดการอารมณ์ การสอนจะรวมถึงการฝึกการตั้งสมาธิ การจัดการความเครียด และการพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาด้วยความสงบและสติ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สงบและสนับสนุนการฝึกสมาธิจะช่วยให้เขามีจิตใจที่เข้มแข็งและมั่นคง การพัฒนาทางปัญญามุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และการคิดวิเคราะห์ การสอนจะเน้นการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำความเข้าใจในเรื่องราวทางสังคม ผู้เขียนจึงสรุปเป็น BMW MODEL ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

B = Body ร่างกาย การพัฒนาด้วยศิลปะมุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีและการมีระเบียบวินัย การสอนจะเน้นการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์, มีความรับผิดชอบ, และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างนิสัยที่ดีในชีวิตประจำวัน

M = Mind จิตใจ การพัฒนาจิตใจด้วยสมาธิมุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะการมีสมาธิ การควบคุมอารมณ์ และการสร้างความสงบภายในจิตใจ การสอนจะรวมถึงการฝึกสมาธิ การจัดการกับความเครียด และการเสริมสร้างทักษะในการแก้ปัญหาอย่างมีสติ

W = Wisdom ปัญญา การพัฒนาปัญญามุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง การสอนจะเน้นการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ การทำความเข้าใจในเรื่องราวทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กมล รินคำ. (2566). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาฐาน คลาวด์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6), 337-352.
- กาญจนา เรืองอำพันธุ์. (2563). หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมพลศึกษาโดยใช้ทฤษฎีการตั้งเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมาธิของนักเรียนประถมศึกษา (รายงานการวิจัย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจกลั่น นาวาบุญนิยมและคณะ. (2566). การจัดการเรียนการสอนตามหลักการไตรสิกขาตามทฤษฎีพระปรีชาญาณ หลัคนว ยุคสายกลาง. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 6(2), 247-253.
- นางพางา ถิ่นสุวรรณ. *พัฒนาการทางจิตใจ*. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.ramamahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/child/06242014-1920>
- พระวโรวาท พงษ์วิสุทธิ (โคชา) และพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ. (2565). พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ตามหลัก ไตรสิกขา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(3), 269-278.
- พุทธิพงษ์ สงวนนาม และกาญจน์ เรืองมนตรี. (2566). ระบบการพัฒนาคู่มือเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(4), 425-445.
- วิทยา ทองดี และสุรพล พรหมกุล. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภกาญจน์ วิชาชาติ และคณะ. (2565). การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา. *วารสาร ปณิธาน*, 17(2), 233-256.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2561). *การพัฒนาทักษะการคิดเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวัตกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 : การผสมผสานเทคโนโลยี กับธรรมะ

Innovation in Buddhist Learning in the 21st Century: Integrating Technology with Dharma

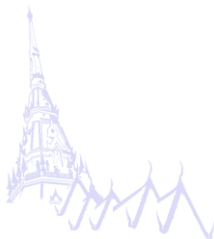
¹พิชิต เชาว์ชาญ และ²ศักดิ์ดา งานหมั่น

¹Phichit Chaochan and ²Sakda Nganman

^{1,2}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: pichit.cha@mcu.ac.th

Received September 6, 2024; Revised December 19, 2024; Accepted December 29, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการผสมผสานที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพอย่างมาก ทำให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้นและดึงดูดกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้สนใจศึกษาธรรมะมากยิ่งขึ้น การนำนวัตกรรมการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ (1) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) (2) การเรียนรู้ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Learning) (3) และการเรียนรู้โดยใช้เกม (Gamification) ไปใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดในเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำเทคโนโลยีมาใช้จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมการผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงกลุ่มคนได้มากขึ้นและตอบโจทย์ความต้องการของคนรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียนและสังคมต่อไป

คำสำคัญ: นวัตกรรม; การเรียนรู้; เทคโนโลยีกับธรรมะ

Abstract

This article aims to present the learning of Buddhism in the modern era by integrating technology in a way that is both interesting and highly effective, because this makes Buddhist teachings more accessible and attracts the younger generations to study the Dhamma. The application of learning innovations such as (1) Blended Learning, (2) Mobile Learning, and (3) Gamification, help the and maximize the effectiveness of learning in 21st century and plays a key role in spreading Buddhism. The usages of technology should therefore be encouraged as integrating technology with Dhamma.

Effectively, this is the significant method to expand the insight and faith of Buddhism and respond the needs of the younger generation. This will be ultimately benefit for both learners and society.

Keywords: Innovation; Learning; Technology and Dharma

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน การศึกษาพระพุทธศาสนาก็ต้องปรับตัวให้ทันสมัยเช่นกัน งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาพระพุทธศาสนาสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงธรรมะได้ง่ายขึ้นและมีความสนใจในการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิด Blended Learning ที่ผสมผสานการเรียนรู้แบบออนไลน์และแบบออฟไลน์, Mobile Learning ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ และ Gamification ที่นำเกมมาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการดึงดูดกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจศึกษาธรรมะ กระบวนการทางการศึกษา โดยการให้ผู้เรียนทดสอบวัดความรู้จากการเรียน เพื่อวัดความถนัด วิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียน และเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อวัดความถนัด วิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียน และเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลบรรลุตามจุดประสงค์ที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้โดยการให้ผู้เรียนทดสอบวัดความรู้จากการเรียน ให้ผู้เรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ นับเป็นการปฏิวัติวงการศาสนาในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง การสร้างกลุ่มสนทนาหรือไลฟ์สดการบรรยายธรรมนั้นเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่ช่วยให้ธรรมะเข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น โดยมีข้อดีหลายประการ คือ (1) ขยายขอบเขตการเข้าถึง โซเชียลมีเดียช่วยให้ธรรมะข้ามพ้นข้อจำกัดของเวลาและสถานที่ ผู้คนสามารถเข้าถึงเนื้อหาทางธรรมได้ทุกที่ทุกเวลา เพียงแค่มีอินเทอร์เน็ต ทำให้ธรรมะเข้าถึงกลุ่มคน ได้หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่น นักศึกษา คนทำงาน หรือผู้สูงอายุ (2) สร้างปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกลุ่มสนทนาหรือการไลฟ์สด ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การตั้งคำถาม และการแบ่งปันประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่าง ผู้ฟังและผู้บรรยาย ทำให้เกิดความเข้าใจในธรรมะที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (3) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ กลุ่มสนทนาบนโซเชียลมีเดียเปรียบเสมือนชุมชนเล็ก ๆ ที่ผู้คน ที่มีความสนใจในธรรมะมารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิด แรงบันดาลใจในการปฏิบัติธรรม เข้าถึงได้ง่าย การนำเสนอธรรมะผ่านรูปแบบที่หลากหลาย เช่น วิดีโอสั้น ภาพกราฟิก หรืออินโฟกราฟิก ทำให้เนื้อหาทางธรรมเข้าใจง่ายและน่าสนใจมากขึ้น เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการ ศึกษาธรรมะแต่ไม่มีเวลาดำเนินทุนต่ำ การใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแผ่ธรรมะนั้นมีต้นทุนต่ำ เมื่อเทียบกับ วิธีการเผยแผ่แบบเดิม ๆ ทำให้สามารถเข้าถึงผู้คนได้จำนวนมากขึ้น การใช้โซเชียลมีเดียก็มีข้อควรระวัง เช่น ปัญหาเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล การเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง หรือการเกิดการทะเลาะวิวาท ในกลุ่ม ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับการเผยแผ่ธรรมะผ่านโซเชียลมีเดีย จึงควรมีการวางแผนและบริหารจัดการ อย่างรอบคอบ ในการเผยแผ่ธรรมะเป็นแนวทางที่น่าสนใจ และมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงผู้คนในยุคปัจจุบัน การสร้างกลุ่มสนทนา และการไลฟ์สดการบรรยายธรรม เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่สามารถ นำมาใช้ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้คนได้ปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง

หลักการพัฒนาการเรียนรู้วัฒนธรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21: การผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) การวางแผน (Planning) ขั้นตอนการวางแผนระบบ เป็นความพยายามที่จะนิยาม พฤติกรรมระบบที่สนใจในอนาคต โดยทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง และพยากรณ์ ผลทางเลือก ตามที่เสนอขึ้นมา รวมทั้งประเมินโอกาสที่มีอยู่ ด้วยการวิเคราะห์และการประเมิน โดยความพยายามดังกล่าว จะนำไปสู่นิยามขอบเขตและการจำแนกประเภทวัตถุประสงค์ของระบบตลอดจนให้มีแนวทาง เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายขององค์กร และการวัดประสิทธิผลองค์กรอย่างสูงสุด (2) การออกแบบ (Design) เป็นการให้รายละเอียดเฉพาะที่สามารถเป็นแนวทาง สำหรับการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของระบบที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการจำลองภาพรวมของระบบก่อนการพัฒนาจริง (3) การปรับปรุงและพัฒนา (Improvement and development) เป็นขั้นตอนเชิงสร้างสรรค์ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากการออกไปเป็นการปฏิบัติจริง ปกติระบบที่ได้รับการยอมรับ จะให้ความสำคัญกับวิธีการ เพื่อการบรรลุเป้าหมายของระบบเป็นสำคัญ ดังนั้น ส่วนประกอบย่อยทุกส่วน จะต้องได้รับการประเมินเพื่อทำให้แน่ใจว่ามันสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่คาดหวังไว้ได้อย่างดี หรือไม่ ทั้งนี้การประเมินดังกล่าว จะต้องทดสอบในสถานการณ์ที่เป็นพลวัต (4) การนำไปใช้จริง (Implementation) หลังจากทีระบบได้รับการพัฒนาเป็นที่น่าพอใจ ในสภาพแวดล้อมที่ได้รับทำการทดสอบแล้ว ก็จำเป็นต้องนำไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง การนำไปใช้เป็น กระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนในการผสมผสานแบบจำลองที่ได้รับการพัฒนา และระบบย่อยสนใจ กับแบบแผนที่ได้ออกแบบไว้ล่วงหน้าเพื่อบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (5) การบริหาร (Operation) เป็นขั้นตอนของการบริหารจัดการทั้งหมดของระบบ ได้แก่ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการปฏิบัติหน้าที่ด้านการกำกับ ติดตาม ควบคุมให้ระบบสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (6) การประเมินผล (Evaluation) มุ่งเน้นผลของการปฏิบัติงานในภาพรวม ซึ่งจะพิจารณา จากเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นในขั้นตอนของการออกแบบระบบ โดยปกติการวัดประสิทธิผลสำหรับ องค์กรจะใช้พหุเกณฑ์ (Multi - Criteria) ได้แก่ เกณฑ์เชิงปริมาณ และเกณฑ์เชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ในการประเมินระบบ โดยทั่วไปจะมุ่งเน้นกระบวนการ และผลที่ได้รับ จากการปฏิบัติกิจกรรมของระบบเป็นสำคัญ (ทิสนา แคมมณี, 2551)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงกลุ่มคนได้มากขึ้น และสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้คนในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ต้องคำนึงถึงข้อดีข้อเสีย และควรมีการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบ วิชาพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นไปที่การศึกษาคัมภีร์ว่า พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เพื่อให้เข้าใจ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งศึกษาและวิเคราะห์ปรัชญาพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตและสังคม นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาทักษะการวิจัย การเขียน และการนำเสนอผลงาน เพื่อให้บัณฑิตมีความสามารถในการสื่อสาร

และเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างแนวคิดกลุ่มวิชาที่น่าสนใจดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) 1. กลุ่มวิชาพระไตรปิฎกศึกษา เน้นการศึกษาพระไตรปิฎกอย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจเนื้อหา และสามารถวิเคราะห์ความหมายได้อย่างถูกต้อง 2. กลุ่มวิชาพุทธปรัชญา ศึกษาและวิเคราะห์ปรัชญาพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตและสังคม 3. กลุ่มวิชาพุทธศาสนาและสังคม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคม เพื่อนำไปพัฒนา สังคมให้มีความเป็นธรรมและสงบสุข 4. กลุ่มวิชาการบริหารจัดการทางพระพุทธศาสนา ศึกษาหลักการบริหารจัดการ ตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรต่าง ๆ 5. กลุ่มวิชาวัฒนธรรมและศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา ศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรม และศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้น พระธรรมคำสอนที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แจ้งแล้วด้วยพระองค์เองแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระองค์นั้นสามารถเอาชนะความขัดแย้งของสังคม และความเชื่อในอินเดียโบราณ ซึ่งมีการแบ่งชั้นวรรณะได้ พระองค์ทรงมีความกล้าในการเสนอสังฆธรรมที่พระองค์ได้ทรงค้นพบ ทรงสามารถเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะกับบุคคล และชุมชน ทรงมีลักษณะที่น่าเลื่อมใสศรัทธา และการสอน ของพระองค์นั้น เน้นการคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผล แล้วฝึกปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเอง

บทความนี้ นำเสนอนวัตกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 โดยการผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะ โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการผสมผสานที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพอย่างมาก

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้

ความหมายของนวัตกรรม

โรเจอร์ (Rogers, 2003) ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม (Innovation) ไว้ว่า นวัตกรรม คือ ความคิด การกระทำ หรือวัตถุใหม่ ๆ ที่รับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ อาจรับรู้ด้วยตัวบุคคลแต่ละคนหรือหน่วยอื่น ๆ ในสังคม นอกจากนี้ Rogers ยังได้อธิบายถึงแนวทางในการพิจารณาว่า สิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นนวัตกรรม ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่า เป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา ฉะนั้น นวัตกรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง อาจไม่ใช่ นวัตกรรมของสังคมอื่นก็ได้ ดังนั้น ความใหม่ของนวัตกรรมมี 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) เป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่มีใครทำมาก่อน (2) เป็นสิ่งใหม่ที่เคยทำมาแล้วและถูกลืมเลิกไป และถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ เพราะเหมาะสม และ (3) เป็นสิ่งใหม่ที่พัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม

ฮิวส์ (Hughes, 1971 อ้างถึงใน กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) อธิบายถึงนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม เป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติหลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้ว โดยมีขั้นตอนตามลำดับ คือ การคิดค้น การพัฒนา และนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติ

ทิสนา แคมมณี (2557) ได้กล่าวว่า นวัตกรรม หรือ นวัตกรรม วงการศึกษานำคำนี้มาใช้ในความหมายของ “การทำขึ้นใหม่” หรือ “สิ่งที่ทำขึ้นใหม่” ซึ่งได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบรูปแบบ วิธีการ กระบวนการ

สื่อและเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา

ณฤดี เนตรโสภา (2562) กล่าวว่า นวัตกรรม (Innovation) คือ สิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิด รูปแบบ สื่อ เทคนิค วิธีการ ระบบ แนวทาง ที่สามารถแก้ปัญหาหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สำหรับ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ คือ นวัตกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า นวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขับเคลื่อนความก้าวหน้าและการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในสังคม เทคโนโลยี หรือการศึกษา การทำความเข้าใจนวัตกรรมในบริบทต่าง ๆ ช่วยให้เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้

ปัญญา ผิวเกลี้ยง (2538) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการหรือการบริหารในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร ผู้เรียนและการจัดชั้นเรียน ผู้สอนและวิธีสอน สื่อและอุปกรณ์ การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล

เอกศักดิ์ บุตรลัภ (2536) กล่าวว่า ความหมายของ “การจัดการเรียนรู้” เป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่า คำว่า การสอน มีผู้กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง ผลรวมของการสอนทั้งหลายทั้งปวง นั่นคือการเรียนการสอนมีความหมายครอบคลุมถึงเหตุการณ์ทุกอย่างที่มีผลต่อการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น การใช้อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ตลอดจนการสนทนา การอภิปรายและการไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ ซึ่งสรุปได้ว่า กิจกรรมใด ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ถือว่าเป็นการเรียนการสอนทั้งสิ้น

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมประสบการณ์ หรือสถานการณ์ใด ๆ ที่มีความหมายกับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองโดยการสังเกต วิเคราะห์ ปฏิบัติ สรุป เพื่อสร้างนิยามความหมายและผลิตองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ทุกด้านอย่างสมดุล

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร ไปใช้เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาศัยเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อและการวัดผลประเมินผล ตรวจสอบการบรรลุตามจุดประสงค์การสอน การสอนที่ดีย่อมทำให้เกิด การเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้และมีทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพทำให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของนวัตกรรมจัดการเรียนรู้

ชัยเลิศ พิษิตพรชัย (2561) กล่าวว่า นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาตัวกระตุ้นหรือสื่อการเรียนรู้หรือการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ไม่มีใครเคยทำมาก่อน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านระบบประสาทสัมผัส ระบบประสาทมอเตอร์ ระบบสมองเกี่ยวกับความจำความรู้สึกและอารมณ์ ยังผลให้เกิดปัญญาและจิตปัญญา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ คำว่า “นวัตกรรม” หมายถึง สิ่งประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นใหม่

หรือพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ของ ผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยี ความคิด วิธีการ เป็นต้น และเป็นที่มิประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม หรือสร้างมูลค่าเพิ่ม และ คำว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่สมองรับรู้สิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้น ผ่านอวัยวะรับสัมผัส เช่น แสงผ่านตา เสียงผ่านหู กลิ่นผ่านจมูก รสผ่านลิ้น สัมผัสผ่านผิวหนัง และความรู้สึกทางจิตใจผ่านระบบการรับรู้อารมณ์ (Limbic system) เมื่อสมองรับรู้การกระตุ้นแล้วเกิดการประมวลผล อาจผนวกความรู้เก่าจากสมองส่วนเก็บความจำ คิดไตร่ตรอง แล้วสรุปเป็นแนวคิดรวบยอด ทำให้เกิดการเรียนรู้ ความจำและความรู้สึก และสุดท้ายทำให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนอกจากการเรียนรู้ผ่านระบบประสาทรับความรู้สึกแล้ว มนุษย์ยังสามารถเรียนรู้ผ่านระบบประสาทมอเตอร์โดยควบคุมกล้ามเนื้อโครงร่างของอวัยวะ เช่น มือ แขน ขา ลำตัว คอ ปากและเส้นเสียง เป็นต้น ทำให้เกิดการเคลื่อนไหว เกิดการฝึกฝนของการหดตัวของกล้ามเนื้อโครงร่างจากการลองผิดลองถูก จนเกิดความเชี่ยวชาญและความชำนาญในการปฏิบัติ โดยมีการกำกับด้วยใจ ซึ่งประกอบด้วยสติ สัมปชัญญะ ทำให้เกิดความรู้ ความจำความรู้สึกและอารมณ์ จนเกิดปัญญาและจิตปัญญา สามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันและทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้

ณฤติ เนตรโสภา (2562) กล่าวว่า นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning Innovation) เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งอาจจะอยู่ในลักษณะของแนวคิด รูปแบบ สื่อ เทคนิค วิธีการ ระบบ แนวทาง ที่สามารถแก้ปัญหา หรือพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาเรียม นิลพันธุ์ (2558) กล่าวว่า นวัตกรรมการเรียนรู้หรือนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง รูปแบบ แนวคิด ผลิตภัณฑ์ ผลงาน โมเดลแบบจำลอง ระบบ กิจกรรม โครงการหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นมาแล้ว สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาได้

สรุปได้ว่า นวัตกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ช่วยให้เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของการสร้างความรู้ การฝึกฝนทักษะ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน

ทิตินา แคมมณี สรุปว่า องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่แท้จริง ประกอบด้วย (ทิตินา แคมมณี, 2551)

- 1) ลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้ และประสบการณ์เดิม
- 2) จุดประสงค์ของการสอน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ/กระบวนการ เจตคติ และค่านิยม
- 3) เนื้อหาสาระที่จะสอน ได้แก่ ข้อเท็จจริงและความรู้ ธรรมชาติ ความคิดรวบยอด และหลักการ การคิดแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ/กระบวนการ และคุณลักษณะและเจตคติ
- 4) การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การเตรียมสภาพแวดล้อมและการสร้างความสนใจ

5) ดำเนินการสอน ได้แก่ การเลือกกลวิธีการสอน การเลือกกิจกรรมการสอน และการเลือกสื่อการเรียนการสอน

6) กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ ได้แก่ การช่วยเหลือเด็กเรียนช้า การสั่งงาน

7) กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การสรุปบทวนและการส่งเสริมเด็กเก่ง

8) การควบคุมและตรวจสอบ การวัดความรู้ก่อนสอน การใช้คำถาม การสร้างเสริมกำลังใจ และการวัดผลหลังการสอน

9) สัมฤทธิ์ผลของการสอบ

10) การปรับปรุงแก้ไข

ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการ เพื่อนำมาช่วยเสริมสร้าง การจัดการเรียนรู้ของตน และการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ไม่ว่าระดับใดจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้

1) ผู้เรียน

2) บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน

ดังนั้น บรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก เกี่ยวกับความสามารถ ของสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจความต้องการพื้นฐาน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศักยภาพผู้เรียน ระบบจึงมีความสำคัญในการช่วยให้งานต่าง ๆ บรรลุผล ตามเป้าหมาย หากผู้สอนนำความรู้เรื่องระบบไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน หรือออกแบบนวัตกรรม ก็จะช่วยทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) กล่าวว่า องค์ประกอบของการสอนสามารถวิเคราะห์แยกย่อยเป็นองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วยครูหรือผู้สอนหรือวิทยากร นักเรียน หรือผู้เรียน หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน และด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอนซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนและการวัดประเมินผลองค์ประกอบ รวมเป็น ส่วนสร้างให้เกิดการสอน ส่วนองค์ประกอบย่อยเป็นส่วนเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพ และมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีควรพิจารณาถึงผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยา และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน รวมทั้งการออกแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน และระบบการเรียนรู้

ประเภทของนวัตกรรมการเรียนรู้

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2542) ได้กล่าวถึง การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าเป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการ ให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ได้มาจากจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของรายวิชา เขียนในเชิงพฤติกรรม ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ จุดประสงค์การเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) จุดประสงค์ปลายทาง หรือ จุดประสงค์ทั่วไป ซึ่งหมายถึงจุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญที่มุ่งหวังให้เกิดกับนักเรียน

2) จุดประสงค์นำทาง หรือ จุดประสงค์เฉพาะ หมายถึง จุดประสงค์ย่อยของจุดประสงค์ปลายทาง โดยกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญที่คาดหวังให้เกิดแก่นักเรียน (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์,

ทักษิณา เครือหงส์ (2550) ได้กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) เป็นส่วนที่ระบุถึงปรัชญา แนวความเชื่อที่เป็นปณิธานของหลักสูตร เป็นข้อความ หรือสมมติฐานที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายในการสอนของผู้สอนซึ่งควรจะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาระดับชาติจุดประสงค์สามารถกำหนดได้ หลายระดับ เช่น ระดับเป้าหมาย (Goal) จุดมุ่งหมาย (Purpose) เป็นต้น จุดประสงค์เหล่านี้มีความเฉพาะเจาะจงแตกต่างกัน จะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน จำแนกได้เป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

- 1) ด้านความรู้ หรือสติปัญญา (Cognitive Domain)
- 2) ด้านเจตคติ หรือความรู้สึก (Affective Domain)
- 3) ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain)

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) กล่าวว่า การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุ ซึ่งมีทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ จุดประสงค์การเรียนรู้จะได้มาจากจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์และจุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชา การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้น จะต้องเขียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน และเขียนในเชิงพฤติกรรม จุดประสงค์สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน คือ

1) พุทธิพิสัย (Cognitive) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นความสามารถทางสมอง (Head) หรือความรู้ในเนื้อหาวิชาหรือในทฤษฎี

2) ทักษะพิสัย (Skill) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติที่ต้องลงมือทำ (Hand)

3) จิตพิสัย (Affective) คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมหรือเจตคติ หรือความรู้สึกในจิตใจ (Heart)

จุดประสงค์การเรียนรู้ อาจแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ประกอบกันก็ได้ ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์การเรียนการสอน จะแบ่งเป็น 2 ระดับ

1) จุดประสงค์ปลายทาง คือ จุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญ ที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนแต่ละเรื่องหรือแผนการสอน ลักษณะของจุดประสงค์ปลายทางควรตอบสนองพฤติกรรม สำคัญของจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชา และจุดประสงค์รายวิชาที่วิเคราะห์ ได้จากคำอธิบายรายวิชานอกจากนี้ ควรสะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความรู้

ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติ และความรู้สึก เช่น เจตคติและค่านิยมต่าง ๆ รวมถึงการเขียน ควรใช้คำบรรยายเป็นพฤติกรรมใหญ่ เช่น มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะ ปัญหาสิ่งแวดล้อม

2) จุดประสงค์นำทาง (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม) คือ จุดประสงค์ที่วิเคราะห์แตกออกจากจุดประสงค์ปลายทาง เป็นจุดประสงค์ย่อยที่กำหนดพฤติกรรมสำคัญที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นตอนจากจุดย่อยไปจนถึงจุดใหญ่ปลายทางในการสอน จึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์นำทางไปสู่จุดประสงค์ปลายทาง ซึ่งครูผู้สอนสามารถ เขียนจุดประสงค์นำทางโดยดำเนินการดังนี้

1) นำจุดประสงค์ปลายทางมาย่อยเป็นจุดประสงค์นำทางหลาย ๆ ข้อ ทำได้โดยการพิจารณาว่า ผู้เรียนควรมีพฤติกรรมอะไรบ้างจึงจะเกิดการเรียนรู้ถึงจุดประสงค์ปลายทางได้

2) ถ้ามีจุดประสงค์นำทางหลายข้อควรเรียงลำดับพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น จุดประสงค์นำทาง บางหัวข้อ จำเป็นต้องเขียนลำดับกัน แต่บางข้อเป็นอิสระต่อกัน

3) คำกริยาเชิงพฤติกรรมในจุดประสงค์นำทาง ควรแสดงพฤติกรรมที่ต่ำกว่า จุดประสงค์ปลายทาง

4) จุดประสงค์ปลายทางบางข้อไม่จำเป็นต้องมีจุดประสงค์นำทาง

5) เขียนในลักษณะจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

จากข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ คือ การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ให้กับนักเรียน กำหนดสิ่งที่ผู้สอนต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ ซึ่งจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมผู้เรียนทั้งในด้านพุทธิพิสัย (ความรู้ ความคิด) ด้านทักษะพิสัย (ความสามารถในการปฏิบัติ) และด้านจิตพิสัย (ความรู้สึก เจตคติ) เกี่ยวกับการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า

พุทธวิธีสอนในพระไตรปิฎก หลัก 4 ส. ของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นพระบรมครู พระองค์ทรงมีหลักการในการสอนมากมายหลายหลักการ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) ดังนี้

1) สันทสสนา อธิบายให้เห็นชัดแจ้ง เหมือนจูงมือให้มาดูด้วยตาพูดอธิบายให้ผู้ฟังแจ่มแจ้งปวง ไม่มีข้อสงสัยว่าอย่างนั้นเถอะ เรียกสั้น ๆ ว่า “แจ่มแจ้ง”

2) สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงเห็นจังตาม ชวนให้คล้อยตามจนยอมรับเอาไปปฏิบัติ เรียกสั้น ๆ ว่า “จูงใจ”

3) สมุตเตชนา เราใจให้เกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่พึงมีมา ไม่ว่าจะใหญ่และยากสักปานใดก็ตามเรียกสั้น ๆ ว่า “หาญกล้า”

4) สัมปหังสนา มีวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้ฟังร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากการปฏิบัติ เรียกสั้น ๆ ว่า “ร่าเริง”

หลักการทั่วไปของการสอน ด้วยคำพูดสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง-จงใจ-หาญกล้า-ร่าเริง ที่เรียกว่า หลักการทั่วไป เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและสังคม การสอนวิชาพระพุทธศาสนามีเป้าหมาย ที่กว้างขวาง และลึกซึ้งเกินกว่า เพียงการถ่ายทอดความรู้ทางศาสนา แต่ยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคคล ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข เป้าหมายหลัก ๆ ของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สามารถสรุปประเด็นย่อได้ดังนี้

- 1) ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สร้างคนดี มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ความซื่อสัตย์ สุจริต และความรับผิดชอบพัฒนาจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตใจที่สงบ เยือกเย็น และเป็นสุขสร้างสังคมที่ดี ผลิตบุคคลากรที่มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตอาสา เพื่อพัฒนาสังคม
- 2) พัฒนาปัญญา เข้าใจหลักธรรม สอนให้ผู้เรียนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า อย่างถูกต้องและลึกซึ้งคิดวิเคราะห์ ฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยหลักธรรม แก้ไขปัญหา สอนให้ผู้เรียนนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน
- 3) ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิ สอนวิธีการฝึกสมาธิเพื่อให้จิตใจสงบ และเกิดปัญญา พัฒนาสติ ฝึกให้ผู้เรียนมีสติระลึกรู้ในปัจจุบันขณะนำไปปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำหลักธรรมไปปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน
- 4) สร้างความเข้าใจในวัฒนธรรม สืบทอดวัฒนธรรม สอนให้ผู้เรียนเข้าใจและสืบทอด วัฒนธรรม อันดีงามของชาติความสามัคคี ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีปรองดองในสังคม
- 5) เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมพัฒนาทักษะชีวิต สอนทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ในสังคม เช่น การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นสร้างความรับผิดชอบ สอนให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวกระโดดอย่างรวดเร็ว และเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของเรา การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นที่ถกเถียง กันอย่างมาก การผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้เข้าถึง กลุ่มคนได้มากขึ้นและตอบโจทย์ความต้องการของคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ ต้องคำนึงถึงข้อดีข้อเสีย และควรมีการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ผู้เรียนและสังคม สุนน อมรวิวัฒน์ (2551) อธิบายไว้ว่าพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนอันชาญฉลาด เมื่อพระองค์ แสดงพระธรรมเทศนาจบลงผู้ฟังจะสรรเสริญเสมอว่า “แจ่มแจ้งจริงพระองค์ผู้เจริญ แจ่มแจ้งพระธรรมเทศนา ของพระองค์เหมือนหางของทีศว่า เปิดของที่ปิดบอกทางแก่คนหลงทางส่อง ประทีปในที่มืดให้คนมีจักขุ ได้เห็นรูป” พระพุทธเจ้าทรงมีจุดมุ่งหมายในการสอน 3 อย่าง คือ (1) ทรงสอนให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควร รู้ควรเห็น (2) เพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลให้ผู้ฟังไตร่ตรอง (3) เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตาม ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัจฉริยะสามารถ ทำให้ผู้ปฏิบัติตาม ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติ เพื่อแสดงการจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

พระพุทธองค์ต้องทำตนให้เป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นเพื่อนที่ดีเป็นพี่เลี้ยงที่ดี และทำพระองค์เป็นแบบอย่างให้เห็น โดยให้ความเมตตาแก่ผู้เรียนทุกคน ให้อบรมสั่งสอนศิษย์ด้วยความตั้งใจ มีจิตใจหนักแน่น อดทนต่อคำตำหนิ

การฝึกฝนอบรมตนเองให้ชำนาญทั้งทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อถ่ายทอด ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ศิษย์ เปิดโอกาสให้ศิษย์ซักถามโต้เถียงได้สอนสิ่งที่ยากให้เข้าใจต่อการเข้าใจ สอนจากง่ายไปหายาก ด้วยกระบวนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับศิษย์เป็นรายบุคคล หรือเหมาะสม ทั้งหมู่คณะ ตามพื้นฐานเดิมของศิษย์ที่สอน ก่อนที่จะดำเนินการสอนพระพุทธองค์ทรงวิเคราะห์ผู้เรียนโดยทรงพิจารณาจรรีติภูมิปัญญาและภูมิหลังของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2551) กล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงศึกษาบุคคลที่จะสอนให้ดีกว่าก่อน และเลือกธรรมที่จะสอนให้เหมาะสมกับบุคคล ทรงคำนึงถึงความแตกต่างแห่งอุปนิสัยสมบัติ (Back ground) โดยทรงใช้หลักจิตวิทยา (Psychology) ตรวจสอบอุปนิสัย ของผู้ที่รับการสอน โดยทรงพิจารณาจาก

- 1) ไอคิว (IQ) คือ สติปัญญาของคนนั้น ๆ ว่าอยู่ในระดับใด
- 2) ทศนคติ (Attitude) คือ คนนั้นมีความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งต่าง ๆ ว่าอยู่ในระดับใด
- 3) ความถนัด (Aptitude) คือ รู้ว่าคนนั้นมีความถนัดด้านใด อาชีพอะไร
- 4) ความสนใจของแต่ละคน (Interest)

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันนี้มีความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ มากมาย เนื่องจากสังคมและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การสอนพระพุทธศาสนาแบบเดิม ๆ อาจไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ ความท้าทายและโอกาส ความหลากหลายของผู้เรียน ในปัจจุบันมีความหลากหลายในด้านวัย อุปนิสัย ความรู้ และความสนใจ การจัดการเรียนรู้จึงต้องมีความยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลได้ ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ ได้อย่างง่ายดาย แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดปัญหาการแยกแยะข้อมูลที่ต้องการและไม่ถูกต้องได้สังคม ในปัจจุบันมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสอนพระพุทธศาสนาจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดั่งงาม

แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

1. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปราย การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมและการนำเสนอผลงานการเรียนรู้ที่ปรับตัวได้ ออกแบบการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน การประเมินผลที่หลากหลาย ไม่เน้นเพียงการสอบวัดความรู้ แต่ให้ความสำคัญกับการประเมินพัฒนาการ ทางด้านจิตใจและพฤติกรรม

2. ผสมผสานเทคโนโลยี นำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อต่างๆ สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ ภาพนิ่ง และอินโฟกราฟิก เพื่อให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ การเรียนรู้แบบออนไลน์ สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้

แบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา การใช้โซเชียลมีเดีย นำโซเชียลมีเดียมาใช้ในการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้เรียนคนอื่น ๆ

3. เชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวัน สร้างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามหลักธรรม การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ เช่น การทำสมาธิ การฝึกสติ และการปฏิบัติธรรม การศึกษาที่ดีตัวอย่าง นำเสนอคดีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เชื่อมโยงหลักธรรมกับปัญหาสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำหลักธรรมไปแก้ปัญหา

4. พัฒนาทักษะ สอนให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและเหตุผลได้อย่างมีวิจารณญาณ ฝึกให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการนำเสนอ

สรุปการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 แบบผสมผสานเทคโนโลยีให้เข้ากับธรรมะ สามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

1. การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเสริมความเข้าใจธรรมะ ได้แก่ (1) สร้างสื่อการเรียนรู้หลากหลาย เช่น วิดีโอ ภาพนิ่ง อินโฟกราฟิก หรือแอนิเมชัน เพื่ออธิบายหลักธรรมให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ (2) จัดทำบทเรียนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือระบบ e-Learning เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (3) ใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, YouTube หรือ TikTok เป็นช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน

2. การเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวันผ่านเทคโนโลยี ได้แก่ (1) พัฒนากิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การฝึกสมาธิผ่านแอปพลิเคชัน (เช่น Headspace หรือ Insight Timer) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในชีวิตจริง (2) สร้างคดีตัวอย่างหรือสถานการณ์จำลองในรูปแบบออนไลน์ โดยใช้เทคโนโลยี เช่น เกมจำลองสถานการณ์ (Simulation) หรือการนำเสนอเคสผ่านวิดีโอเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและประยุกต์ใช้หลักธรรม (3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนอภิปรายปัญหาสังคมร่วมกับการใช้ธรรมะแก้ไขปัญหา โดยใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Zoom หรือ Google Meet

3. การพัฒนาทักษะผู้เรียนผ่านกิจกรรมเทคโนโลยี ได้แก่ (1) สร้างพื้นที่การทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Docs หรือ Microsoft Teams เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม (2) ฝึกการนำเสนอหลักธรรมผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น การสร้างสไลด์นำเสนอด้วย PowerPoint การทำวิดีโอสั้น หรือการสร้าง Podcast ธรรมะ (3) สอนให้ผู้เรียนค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับธรรมะผ่านแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ เช่น ฐานข้อมูลพระไตรปิฎกออนไลน์

4. การสร้างการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยเทคโนโลยี ได้แก่ (1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมแบบอินเทอร์แอคทีฟ เช่น การใช้ Kahoot หรือ Quizizz สำหรับประเมินความเข้าใจ (2) สร้างชุมชนการเรียนรู้ (Learning Community) ผ่านกลุ่ม Facebook หรือ Line Group เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การปฏิบัติธรรมระหว่างผู้เรียน (3) ออกแบบการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นและปรับตามความสนใจของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อธรรมะที่สนใจศึกษาเพิ่มเติม และนำเสนอผ่านสื่อที่ตนถนัด

แนวทางเหล่านี้ช่วยให้การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในยุคศตวรรษที่ 21 ไม่เพียงทันสมัย แต่ยังคงความลึกซึ้งของธรรมะ และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความเป็นไปได้สูงที่จะสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้คนในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นวัตกรรมการเรียนรู้ คือ การนำวิธีการใหม่ ๆ เทคโนโลยี หรือแนวคิดที่สร้างสรรค์ มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สนุกสนาน และตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน พุทธวิธีในการสอนหมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาหรือมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับยกย่องว่า สตถา เทวมนุสสานิ ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย จุดมุ่งหมายในการที่ทรงสอน 3 อย่าง จุดมุ่งหมายในการที่ทรงสอนของพระพุทธองค์นั้นประกอบไปด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) อภิญญาธรรมเทศนา ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ ควรเห็น หมายความว่า สิ่งที่ทรงรู้แล้ว เห็นแล้ว แต่เมื่อทรงว่าไม่จำเป็นสำหรับสาวกนั้น ๆ เหมือนครูที่มีความรู้สูงมาก แต่ถึงกระนั้นก็ยอมเอาเฉพาะความรู้เท่าที่จำเป็นแก่ศิษย์ในชั้นนั้น ๆ มาสอนเท่าที่ศิษย์ จะรับได้ เพื่อประโยชน์แก่ศิษย์ อนึ่งเหมือนบิดา/มารดา แม้มีทรัพย์มากปานใดก็ยอมให้ทรัพย์ แก่บุตรตามควรแก่วัย และความจำเป็นของบุตรนั้น

2) สนิธธรรมเทศนา จุดมุ่งหมายในการสอน คือ เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้ว เห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้เห็นด้วยตนเอง เพราะพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ ไม่ยากเกินไปจนถึงกับตรงตามแล้วก็ไม่เห็นและไม่ยากเกินไปจนไม่ต้องตรงขบคิดก็เห็นได้ พุทธวิธีในการสอนจึงอยู่ท่ามกลางระหว่างความยากเกินไปกับความง่ายเกินไป ส่วนใหญ่ทรงสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง เป็นต้น

3) ปาฏิหาริย์ธรรมเทศนา เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ตามสมควร ทรงแสดงธรรม มีคุณเป็นอัสจรรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ๆ ในบรรดาปาฏิหาริย์ทั้ง 3 นั้น พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญอนุศาสนียปาฏิหาริย์ว่า ดีที่สุด ประณีตที่สุด และเป็นประโยชน์ที่สุด ข้อนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง พระพุทธศาสนาที่ดำรงเป็นประโยชน์แก่มหาชนมาจนกระทั่งบัดนี้ ก็ด้วยอานุภาพของอนุศาสนียปาฏิหาริย์นั่นเอง ทรงเน้นการปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติว่า เป็นการบูชาพระองค์อย่างยิ่ง มีเรื่องราวที่เป็นหลักฐานในสมัยพุทธกาลนั้น การเรียนวิชาพระพุทธศาสนามีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความสุข และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข โดยมุ่งเน้นที่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาปัญญา และการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้เรียนนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

การผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงกลุ่มคนได้มากขึ้นและตอบโจทย์ความต้องการของคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ต้องคำนึงถึงข้อดีข้อเสีย และควรมีการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และสังคม การขับเคลื่อนภารกิจในทุกด้านขององค์กร หรือประเทศ หากการพัฒนาแล้ว การเจริญเติบโต ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ การเสื่อมถอยของวัฏจักรเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นกับโลกใบนี้ ส่วนการพัฒนาเป็นการทำให้สิ่งต่างที่มีอยู่เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมหรือวัฏจักรที่เปลี่ยนแปลงไปให้สามารถดำรงอยู่ได้นั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 ผสานเทคโนโลยีกับธรรมะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะจึงเป็นนวัตกรรมที่น่าสนใจ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์ สร้างเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วิดีโอ บทความ สื่อการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น การ์ตูนอนิเมชัน เกมส์ เกมส์ตอบปัญหา เพื่อให้เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเข้าใจง่ายและน่าสนใจมากขึ้นสร้างชุมชนออนไลน์สำหรับผู้สนใจศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อสงสัยกับผู้อื่น โดยควรให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยี VR มาสร้างสภาพแวดล้อมเสมือนจริง เช่น วัด โบราณสถาน เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสบรรยากาศและเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้อย่างสมจริง นำ AI (Artificial Intelligence) ปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน หรือใช้ AI ในการตอบคำถามเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาพัฒนาแอปพลิเคชันที่ช่วยในการทำสมาธิ นับลมหายใจ หรือฟังธรรมะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึก ปฏิบัติธรรมได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการผสมผสานเทคโนโลยีกับธรรมะให้ผู้เรียน สามารถเข้าถึงเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ มีความเข้าใจ ในสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย ทำให้เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเข้าใจง่ายและน่าสนใจมากขึ้น สามารถมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตอบคำถาม การอภิปรายเทคโนโลยี ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถกลับมาทบทวนเนื้อหาหรือศึกษาเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เทคโนโลยีช่วยให้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่กลุ่มคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). *องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). *พุทธวิธีการสอน Buddha's Teaching Methods*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณฤดี เนตรโสภ. (2562). *การพัฒนาครูภาษาไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านทักษะการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้ ICT เป็นฐาน* (รายงานการวิจัย). คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ทักษิณา เครือหงส์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเนื้อหารายวิชาคณิตศาสตร์กับวิชาคำนวณของช่วงอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (วิทยานิพนธ์นิพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แหมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา ผิวเกลี้ยง. (2538). *ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนอาชีวศึกษา* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนากาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สนธิ อินทรโกศล และคณะ. (2551). *การศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2542). *การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. *วารสารข้าราชการครู*, 19 (5), 12-17.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2551). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ. (2544). *การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เล่ม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เอกศักดิ์ บุตรลับ. (2536). *ครูและการสอน (Teacher and teaching)*. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- Rogers, E.M. (2003). *Diffusion of Innovations*. Retrieved August 2, 2024, from <http://gg.gg/btshy>.

ครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 : ความท้าทายของการศึกษาในโลกที่เปลี่ยนแปลง

High-Performance Teachers in the 21st Century: The Challenge of Education in a Changing World

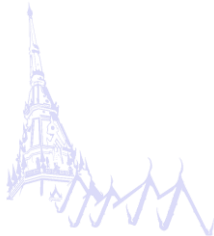
วิลาวณีย์ จารุอริยานนท์

Wilawan Jaruariyanon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

Email: wilawanjaruariyanon@gmail.com

Received December 3, 2024; Revised December 23, 2024; Accepted December 29, 2024

บทคัดย่อ

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวิกฤติโรคภัย ที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เป็นความท้าทายของการศึกษา ที่หน่วยงานการศึกษาทุกระดับ ต้องมีการปรับตัวให้มีพัฒนาการที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่มากระทบต่อการจัดการศึกษา เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา นั่นคือ ศักยภาพของผู้เรียน ทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ครูเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและการศึกษาในภาพรวมของประเทศ ครูจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะสูงเพื่อสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น กลไกขับเคลื่อนสำคัญเพื่อให้คุณภาพการจัดการศึกษาตอบสนองต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง จึงมุ่งไปที่การพัฒนาสมรรถนะครูที่ต้องตอบสนองกับโลกที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนขอเสนอ (1) ความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา (2) การผลิตและพัฒนาครูของประเทศ ที่มีคุณภาพการศึกษาสูงระดับโลก (3) ครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 ที่ตอบสนองต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง องค์ความรู้จากบทความนี้ จะเป็นประโยชน์ในด้านนโยบายการผลิตและพัฒนาครูซึ่งได้เรียนรู้จากกระบวนการผลิตและพัฒนาครูของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง และด้านการปฏิบัติงานครูในสถานศึกษา อันได้แก่สมรรถนะที่สำคัญของครูในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: สมรรถนะครู; ศตวรรษที่ 21; ความท้าทายของการศึกษา; โลกที่เปลี่ยนแปลง

Abstract

In a rapidly changing world, both in terms of economy, society, technology and disease crisis impact on the education management, it is an educational challenge that all levels of the educational institutions will have adapt to develop in order to lead the

organization to the highest goal of education management, which is the potential of learners in both academic and desirable characteristics, because of the teachers are the important individuals, those who directly create the quality of students and the overall education of the country.

Therefore, teachers must have high competence in order to effectively manage learning for students in the 21st century. By this movement, the important driving mechanism for the quality of education management to respond to the changing world is focused on developing teacher competence in the 21st century. In this academic article, the author would like to present: 1) changes affecting education management 2) production and development of teachers in countries with high-quality education at the world level 3) high-performance teachers in the 21st century that respond to the changing world.

Conclusively, the found knowledge in this article will be useful in terms of teacher production and development policies, which have been learned from the production and development process of teachers in the countries with the high-quality education, and in the terms of teacher practice in the educational institutions, namely, the important competencies of the teachers in the 21st century.

Keywords: Teacher Competencies; 21st Century; Challenging of Education; Changing World

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร ทำให้ภาวะประชากรสูงอายุในประเทศไทยมีสัดส่วนสูงขึ้น เนื่องจากคนไทยมีอายุยืนขึ้น ประกอบกับอัตราการเกิดที่ลดลงมาก ส่งผลให้ประชากรวัยเรียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง การเป็นสังคมสูงวัยส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงสูงขึ้น กล่าวคือ วัยแรงงานต้องรับภาระการดูแลผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น ดังนั้น การพัฒนาชาติให้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องเตรียมกำลังคนให้มีสมรรถนะเพื่อเพิ่มผลิตภาพ การจัดการศึกษา จึงต้องวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีทักษะและสมรรถนะสูง และปรับหลักสูตรให้ผสมผสานกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงและมีความท้าทายอยู่ตลอดเวลา ทำให้การพัฒนาคนเจนเนอเรชันในอนาคตให้มีความพร้อมอยู่เสมอ นั้น บทบาทและความสำคัญของครู จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง การที่ครูเล็งเห็นและยอมรับในความแตกต่างของเด็กแต่ละคน และสามารถดึงศักยภาพสูงสุดของแต่ละคนให้แสดงออกมา ยังคงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา แม้ว่าเทคโนโลยีจะเข้ามามีผลกระทบแค่ไหนก็ตาม ครูยังมีความสำคัญในการเตรียมเด็กให้พร้อมรับโลกในอนาคต (Techsource, Online, 2024)

การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับโลกอนาคต ซึ่งในระบบการศึกษานั้น ครูยังเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญของห้องเรียนและคุณภาพการศึกษา (วิลาวัณย์ จารุอรียานนท์, 2567) ดังนั้น ครูสมรรถนะสูง คือ ครูที่มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง อาทิ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียน การวิจัยและการประเมินการเรียนรู้ ซึ่งจะสามารถพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองของสังคมและโลกอนาคตได้

การศึกษาสำหรับยุคดิจิทัล ต้องเรียนให้บรรลุทักษะจากรู้วิชาไปสู่ทักษะดำรงชีวิตและบูรณาการในโลกแห่งความเป็นจริง (ศักดิ์ดา งานหมั่น, พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ และพระพนมภรณ์ กัปปัญญ, 2564) โดยการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันต้องทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและโลก การศึกษาต้องปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย การเปลี่ยนจาก “การสอน” เป็น “การโค้ชการสอน” เป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องพบเจอกับผู้สอนทุกคน เป็นการช่วยสร้างแรงบันดาลใจและท้าทายผู้เรียนให้พัฒนาตนเองและเรียนรู้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนจึงกลายเป็นผู้เรียนที่มีทักษะการเรียนรู้และเป็นการประสานศักยภาพในการเรียนรู้ของตนในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างนวัตกรรม (สุธน วงศ์แดง, 2567) ครูควรเสริมสร้างสิ่งที่ผู้เรียนมีอยู่ในตนเองร่วมกับแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ใช้การโค้ชที่สอดคล้องกับการเรียนรู้และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งการประยุกต์ใช้ความสามารถของเทคโนโลยีและสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้คำถามที่มีพลังกระตุ้นการคิดเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2563) โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ จิตวิญญาณครู การเป็นนวัตกรการเรียนรู้ ทักษะเทคโนโลยี การมีความรู้ลึกซึ้งในเนื้อหา ทักษะภาษาอังกฤษ และภาวะผู้นำ (วิลาวัณย์ จารุอรียานนท์, 2565) ดังนั้น ในโลกยุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงทุกด้าน จึงต้องอาศัยการจัดการศึกษาโดยครูที่มีสมรรถนะสูงเพื่อจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

จากความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและการได้เรียนรู้จากประเทศที่มีคุณภาพ การศึกษาสูงที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการผลิตและพัฒนาครู จนได้รับการยอมรับจากทั่วโลก ทำให้การพัฒนาครูของไทย มุ่งพัฒนาครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาชาติ บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 : ความท้าทายของการศึกษาในโลกที่เปลี่ยนแปลง เพื่ออธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา และข้อมูลการผลิตและพัฒนาครูของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูงเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาครูสมรรถนะสูงของไทย และนำเสนอสมรรถนะสำคัญของครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 ที่ตอบสนองต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง

ความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

ในโลกศตวรรษที่ 21 ในมิติของการศึกษานั้น กระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับโครงสร้างประชากร สังคมและวัฒนธรรม การพลิกผันทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า และสถานการณ์

ในการดำเนินชีวิตทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต ซึ่งบุคลากรในแวดวงการศึกษา โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตและพัฒนาครูต้องให้ความสำคัญและเรียนรู้ ดังนี้

1. โครงสร้างประชากร ภาวะประชากรสูงอายุในประเทศไทยมีสัดส่วนสูงขึ้น เนื่องจากคนไทยมีอายุยืนขึ้นประกอบกับอัตราการเกิดที่ลดลงมาก ส่งผลให้ประชากรวัยเรียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง การเป็นสังคมสูงวัย ส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงสูงขึ้น กล่าวคือ วัยแรงงานต้องรับภาระการดูแลผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น ดังนั้น การพัฒนาชาติ ให้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องเตรียมกำลังคนให้มีสมรรถนะเพื่อเพิ่มผลิตภาพ การจัดการศึกษาจึงต้องวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีทักษะและสมรรถนะสูง และปรับหลักสูตรให้ผสมผสานกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

2. สังคมและวัฒนธรรม ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ รูปแบบสังคมไทยจึงเปลี่ยนไปสู่สังคมพหุวัฒนธรรม นอกจากนั้น อัตราการเกิดที่ลดลงของประชากรไทย โดยเฉพาะกลุ่ม Generation Y มีแนวคิดที่ต้องการเป็นครอบครัวเดี่ยว ด้วยระดับการศึกษาที่สูงขึ้นและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ อีกทั้งการที่สังคมมีพฤติกรรมติดสมาร์ตโฟน ทำให้ขาดความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ต่อความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง เกิดความสับสนที่มีตัวตนที่แท้จริงกับตัวตนเสมือนในโลกออนไลน์ (เฉลิมพงษ์ จันทรสุธา, 2559) ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องวางแผนเพื่อรองรับผลกระทบจากประชากรวัยเรียนที่ลดลง และพัฒนาประชากรให้มีทักษะและสมรรถนะสูงขึ้น โดยการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อลดอัตราการพึ่งพิงและเป็นกลไกของการพัฒนาชาติ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

3. การพลิกผันทางเศรษฐกิจ ทิศทางเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยคนรุ่นใหม่เข้ามาแทนที่คนรุ่นเก่า (สมภพ มานะรังสรรค์, ออนไลน์, 2563) โดยการศึกษาของ Seemiller และ Grace (2019) พบว่า ประชากร Generation Z (Gen Z) มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างชัดเจน ส่งผลให้มีมุมมองต่อการทำงานและการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566) รายงานว่า แรงงานกลุ่ม Gen Z มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกภาคส่วน รวมถึงภาคการศึกษา โดย World Economic Forum (2023) คาดการณ์ว่า ภายในปี 2030 กลุ่ม Gen Z จะกลายเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 30 ของแรงงานทั่วโลก สอดคล้องกับการศึกษาของ Deloitte (2023) ที่พบว่า Gen Z มีความต้องการในการพัฒนาตนเองสูง และให้ความสำคัญกับองค์กรที่มีระบบการพัฒนาศักยภาพที่ชัดเจน

4. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมดิจิทัลส่งผลให้การจัดการศึกษาปรับเปลี่ยนรูปแบบไปเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและรองรับความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย โดยนำเทคโนโลยีเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, ศิริทิพย์ กุลจิตรตรี และโกวิท จันทะपालะ, 2563) ดังนั้น การจัดการศึกษาของไทย จึงต้องมุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานของประชากรที่ศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ หรือการเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยต้องปรับหลักสูตรและการจัดเรียนรู้ให้หลากหลายเพื่อสร้างเสริมความรู้ทักษะที่พร้อมรับความพลิกผันของโลกดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ประชากรวัยเรียน

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม Gen Z สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ง่าย ส่งผลต่อการเรียนรู้รูปแบบใหม่ จึงมีช่องทางในการแสวงหาความรู้ที่เปิดกว้าง (สถาบันอุทยานการเรียนรู้, ออนไลน์, 2565)

5. สถานการณ์โรค COVID-19 กระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชน ทำให้เกิดการใช้ชีวิตแบบวิถีใหม่ (New Normal) การจัดการศึกษาปรับเป็นการเรียนรู้แบบออนไลน์ พัฒนาช่องทางการเรียนรู้แบบใหม่ สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ชั่วคราวเพื่อแก้ปัญหาในช่วงเวลาวิกฤต (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565) จากการวิจัยของ สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์ (2567) พบว่า ผลกระทบของวิกฤต COVID-19 ทำให้นักเรียนและนักศึกษาได้รับผลกระทบด้านการเรียน เนื่องจากมาตรการปิดสถานศึกษาในช่วงวิกฤต COVID-19 แบ่งเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ การเข้าถึงความรู้และกระบวนการเรียนรู้มีปัญหา การขาดแรงจูงใจในการเรียน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การขาดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้กับเพื่อน และการขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์ นักเรียนและนักศึกษามีปัญหาด้านการเข้าถึงความรู้และกระบวนการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 31.32 บรรยากาศการเรียนเปลี่ยนจากพื้นที่ห้องเรียนไปสู่การเรียนรู้ในพื้นที่ส่วนตัว ส่งผลต่อการจัดจ่อ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและอาจารย์ และความเข้มข้นในการเรียนการสอนลดลง นอกจากนี้ นักเรียนและนักศึกษา ร้อยละ 28.94 ขาดแรงจูงใจในการเรียน ร้อยละ 20.88 ขาดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้กับเพื่อน เนื่องจากต้องเว้นระยะห่างทางกายภาพ ผู้สอนมีเวลาจำกัดในการจัดเตรียมแผนการสอน และอุปกรณ์ส่งผลต่อความหลากหลายในกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการเรียนรู้รวมในช่วงก่อนการแพร่ระบาด COVID-19 อยู่ที่ 3.30 แต่หลังจากการแพร่ระบาดเกรดเฉลี่ยลดลงเหลือ 3.23

นอกจากนี้ ในปัจจุบันการศึกษาของไทยยังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสำคัญ จากการเข้ามาของครูรุ่น Gen Z ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) รายงานว่า สัดส่วนของครู Gen Z ในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคาดการณ์ว่า จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาของไทยในอีก 5-10 ปีข้างหน้า อย่างไรก็ตาม Anderson และ Jiang (2022) ชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการบุคลากรครู Gen Z มีความท้าทายเฉพาะ เนื่องจากมีความคาดหวังต่อการพัฒนาวิชาชีพที่แตกต่างจากครูรุ่นก่อน โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป กระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดด ย่อมมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงถึงเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนที่จะออกไปสู่โลกแห่งการทำงานและการดำรงชีวิต

การผลิตและพัฒนาครูของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสู่ระดับโลก

ประเทศที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นประเทศผู้นำในการจัดการศึกษาคุณภาพสูงระดับต้น ๆ ของโลกที่มีการคัดเลือก พัฒนา และรักษาคุณภาพของครู ซึ่งทำให้การพัฒนาครูไม่ใช่เพียงการฝึกหัดคนไปเป็นผู้สอน แต่เป็นการพัฒนาผู้นำทางวิชาชีพด้านการศึกษาที่มีบทบาทเชิงรุกในการแก้ไขปัญหา และเป็นนักวิจัยที่มีความสามารถ ดังตัวอย่างของการผลิตและพัฒนาครูที่มีระบบ ดังนี้ (Ee-Ling Low and Oon-Seng Tan, 2017)

1. ประเทศฟินแลนด์ ได้รับการยอมรับว่า การศึกษามีคุณภาพสูง ในการประเมินผลดัชนีทางการศึกษาของประเทศในกลุ่มองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาระบบการศึกษาที่โดดเด่น โดยใช้รูปแบบการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาและการอ่านเขียน (PISA: Program for International Student Assessment) เป็นเกณฑ์ พบว่า นักเรียนของฟินแลนด์เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพที่สุดในโลก นอกจากระบบการเรียนการสอนที่ไม่เน้นเรื่องการทำข้อสอบ แต่เน้นการประเมินทักษะของนักเรียนเป็นรายบุคคลจากชิ้นงาน และความประพฤตินิยมมองของครู พ่อแม่เพื่อนร่วมชั้นแล้ว ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จทางการศึกษาของฟินแลนด์ อีกประการหนึ่งคือ การคัดเลือกและพัฒนาครูซึ่งมีมาตรฐานสูง เนื่องจากครูเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับและมีเกียรติไม่ต่างไปจากแพทย์ หรือทนายความ แม้เงินเดือนไม่ได้สูงมาก เมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ๆ ในประเทศ แต่ในมุมมองของคนฟินแลนด์ คนที่เก่งที่สุดของประเทศจะแข่งขันกันเป็นครูทำให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพมาแต่เริ่มต้น (ภาคิน นิมมานนรวงศ์ และพิมพ์ศิริ ด้านพิษณุพันธุ์ อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และราชนนทร์ โกศลจิตร, 2561) ฟินแลนด์มีโครงสร้างวิชาชีพครูที่แบนราบ (Flat) และค่าตอบแทนไม่สูงมาก ครูมีอิสระในการทำงาน จึงเป็นเครื่องจรรโลงใจให้คนอยากเป็นครู (วิจารณ์ พานิช, 2563) นโยบายการปฏิรูปการศึกษาได้สร้างข้อกำหนดเพื่อยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา เช่น การปรับให้การฝึกหัดครูไปอยู่ในมหาวิทยาลัย และเพิ่มหลักเกณฑ์ของการเป็นครูให้สูงขึ้น เช่น ครูระดับประถมศึกษาต้องจบการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาโท ครูประจำชั้นต้องจบปริญญาโทจากคณะศึกษาศาสตร์ และครูประจำวิชาต้องจบการศึกษาในคณะวิชาที่สอน จึงจะมาศึกษาต่อจนจบระดับปริญญาโทในคณะศึกษาศาสตร์ได้ นอกจากนี้ครูแต่ละคนยังต้องมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษาพิเศษและการแนะแนว (OECD and UNESCO, 2016) ฟินแลนด์มีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านครุศาสตร์เพียงไม่กี่แห่ง เพื่อควบคุมมาตรฐานการฝึกหัดครูให้มีความเข้มข้นและคล้ายคลึงกัน ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านการเรียนที่เน้นการวิจัยซึ่งช่วยให้พวกเขามีความสามารถทางกระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการให้เหตุผล ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ จุดแข็งอีกอย่างหนึ่งของการศึกษาฟินแลนด์ คือ การให้อิสระครูในการจัดการหลักสูตรและออกแบบการเรียนการสอน โดยมีหลักสูตรแกนกลางเป็นกรอบในการทำงาน ทำให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ (OECD, 2013) อิสระทางวิชาชีพที่สนับสนุนให้ครูทำงานด้านการสอนมากกว่างานเอกสาร นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ครูฟินแลนด์สามารถผสมผสานผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กับความท้าทายที่เกิดขึ้นจริงในการทำงานของตนเองได้ (Kirsi, 2004) ในขณะที่ครูทั้งหมดได้ผ่านการฝึกฝนจากสถาบันที่มีคุณภาพ จึงทำให้นักเรียนเลือกจะเรียนในโรงเรียนที่ใกล้บ้านที่สุด นักเรียนไม่กระจุกอยู่ในแหล่งเมืองที่เจริญแต่เพียงอย่างเดียว จึงถือได้ว่าเป็นการรักษามาตรฐานของโรงเรียนทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง โดยใช้บุคลากรที่มีคุณภาพคล้ายคลึงกันในทุกที่ (Google for education, Online, 2018)

2. ประเทศสิงคโปร์ การศึกษาของสิงคโปร์พัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ก้าวข้ามจากการสอนที่เน้นแบบท่องจำ มาเป็นแบบ Problem-based learning โดยเน้นการเรียนการสอนที่ใช้ได้จริง

ในชีวิตประจำวัน โดยเปิดกว้างให้นักเรียนคิดและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อีกปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ คือ การมีบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ สิงคโปร์มีหน่วยงานส่วนกลางที่ทำหน้าที่เฉพาะในการอบรมครู คือ National Institute of Education (NIE) ทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานการสอนให้เป็นแบบเดียวกัน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการประสานงานและทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน มหาวิทยาลัย ตลอดจนหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการรักษามาตรฐานของการศึกษาให้อยู่ในระดับสูง (Ee-Ling Low and Oon-Seng Tan, 2017) กระทรวงศึกษาธิการสิงคโปร์ ร่วมกับ NIE ออกแบบหลักสูตรและโมเดลการศึกษาสำหรับครูในศตวรรษใหม่อย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาว่า การพัฒนาครูเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียน NIE ได้เสนอว่า การเรียนการสอนด้านครุศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าหลัก 3 ประการ นั่นคือ ครุศึกษาที่เน้นคุณค่า (A Value based Teacher Education) โดยการเตรียมครูยึดหลักอย่างแข็งแกร่งบนเสาหลักแห่งค่านิยม (Value) ทักษะ (Skill) และความรู้ (Knowledge) ที่คาดหวังจากครูแห่งศตวรรษที่ 21 โดยกรอบการทำงานมีการกำหนดไว้ตามกระบวนทัศน์คุณค่าสามประการ (Oon-Seng TAN and Woon-Chia LIU, 2015 : 142-144) ดังนี้

คุณค่าประการแรก คือ ค่านิยมที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered values) ซึ่งผู้เรียนคือ หัวใจสำคัญของงานครู “ครูต้องเรียนรู้การสอน เพื่อนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้” (Darling-Hammond, 2006) ครูต้องเข้าใจลึกซึ้งถึงพัฒนาการและความหลากหลายของผู้เรียน มุ่งมั่นเป็นนักวิชาการในการสอนเนื้อหา รักษาและส่งเสริมศักยภาพของเด็กแต่ละคน ครูต้องตระหนักว่า นักเรียนเป็นผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ดังนั้น การเตรียมการต้องมีความแตกต่างกัน เพื่อที่พวกเขาจะสามารถสร้างอนาคตของตนเองได้ (Tan, Liu and Low, 2012) คุณค่าดังกล่าว ได้รับการเน้นย้ำอย่างสม่ำเสมอของครุวมและมีระเบียบวิธี ตลอดจนหลักสูตรที่ครอบคลุมเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนและความต้องการไปจนถึงกลยุทธ์การสอนที่รองรับผู้เรียนที่หลากหลาย (Oon-Seng TAN and Woon-Chia LIU, 2015)

คุณค่าที่สอง คือ อัตลักษณ์ของครู (Teacher identity values) ซึ่งหมายถึง กรอบความเชื่อหลักของครูเกี่ยวกับการสอนและการเป็นครู เป็นกรอบในการสร้างแนวคิดของตนเองในเรื่อง “ทำอะไรจึงจะเป็น” “วิธีปฏิบัติ ” และ “วิธีเข้าใจ” งานของตน (Sander, 2005) ซึ่งต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยประสบการณ์ (Marsh and Hattie. 2002) ครูต้องเข้าใจความรู้สึก “ตนเอง” ในฐานะครู ในขณะที่การเรียนรู้ที่จะสอนต้องมีความเป็นมืออาชีพ มีแรงผลักดันสู่มาตรฐานระดับสูง การแสวงหาการเรียนรู้และธรรมชาติของการซักถาม มีจริยธรรม ยึดหยุ่น ปรับตัว โดยหลักสูตรเปิดโอกาสในการเรียนรู้ และแสดงความเชื่อหลักของครู ซึ่งจะช่วยให้ครูตกผลึกอัตลักษณ์ของตนเอง

คุณค่าสุดท้าย คือ การรับใช้วิชาชีพและชุมชน (Values of service to the profession and community) มุ่งไปที่การดูแล การให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรับผิดชอบสังคม NIE เน้นให้ครูมุ่งมั่นในวิชาชีพและภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยให้ครูมีที่ปรึกษาและแบบอย่างที่ดี เพื่อชี้แนะและสร้างแรงบันดาลใจ และเตรียมพร้อมที่จะให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นในภายหลัง อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การยกระดับการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน ครูต้องรับผิดชอบต่อชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากล ระบบเส้นทางวิชาชีพครูของสิงคโปร์ เปิดโอกาสให้ครูแต่ละคนสามารถออกแบบงาน

ของตนเองได้ตามความสนใจ โดยครูจะได้รับการประเมินผลงานตามเส้นทางวิชาชีพที่ตนเองเลือก ได้แก่ ครูที่เน้นการสอน (teaching track) ครูเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (specialist track) และครูสายบริหาร (leadership track) โดยครูแต่ละสายจะมีหน้าที่รับผิดชอบและความเชี่ยวชาญต่างกัน ดังนั้น เครื่องมือในการประเมินจึงแตกต่างกันไปด้วย หลัก ๆ แล้วเกณฑ์การประเมินครูจะพิจารณาจาก 3 ส่วน ได้แก่ (1) ผลการปฏิบัติงาน (ผลการเรียนของนักเรียน เสียงสะท้อนของผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้บังคับบัญชา และการสังเกตการสอน) (2) บทบาทสนับสนุน (ภาระงานอื่น ๆ เช่น การประชุม กิจกรรมนอกหลักสูตร) และ (3) ศักยภาพที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนของครูแต่ละคน โดยประเมินอิงกับผลงานโดยรวมข้างต้น (Bill, Online, 2010) สิงคโปร์ยังสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยให้เงินสนับสนุนครูที่ศึกษาต่อระดับปริญญาโทแบบนอกเวลา (part-time Master degree) และอนุญาตให้ทำงานแบบครึ่งเวลาได้ ระหว่างที่ยังเรียนอยู่ โดยโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนด้านบุคลากรและทรัพยากร เพื่อชดเชยบุคลากรที่กำลังศึกษาต่อ ซึ่งไม่สามารถทำงานได้เต็มเวลา นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ยังวางแผนให้เงินรางวัล Postgraduate Award สำหรับการศึกษาระดับปริญญาโทและเอกแบบเต็มเวลา โดยมีเป้าหมายจะเพิ่มจำนวนครูสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทและเอก มากขึ้นอีกร้อยละ 20 (Oon-Seng Tan, Woon-Chia Liu and Ee-Ling Low, 2017)

กล่าวโดยสรุป การผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงของประเทศที่มีการศึกษาคณาคุณภาพสูงระดับโลก มีระบบการผลิตและพัฒนาที่มีคุณภาพ ตั้งแต่การคัดเลือก พัฒนา รักษา และยกระดับคุณภาพของครู โดยสร้างข้อกำหนดเพื่อยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการรักษามาตรฐานของการศึกษาให้อยู่ในระดับสูง

ครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 ที่ตอบสนองต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง

การจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีกลไกที่ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน โดยหน่วยงานระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทย ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบและกลไกการผลิตครูอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน ในปัจจุบันและอนาคตการศึกษาไทย จึงต้องเร่งยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสูงให้เหมาะกับผู้เรียนภายใต้กระแสโลกที่เปลี่ยนแปลง

จากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในอนาคต อาทิ World Economic Forum (2015) กล่าวว่า นักเรียนหรือนักศึกษาในทศวรรษที่ 21 จะเจริญเติบโตได้ด้วยการศึกษาที่มีมากกว่าการเรียนวิชาการรูปแบบเดิม เนื่องจากผู้เรียนจะต้องรู้จักการร่วมมือ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้โดยระบบการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional learning: SEL) สำหรับประเทศไทยนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้เสนอหลักการของระบบการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งเป็นข้อเสนอเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040 สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ หมายถึง การออกแบบการประเมินผลที่เริ่มจากว่า จะประเมิน ผลอะไร และด้วยวิธีการใด จากนั้น จึงนำไปออกแบบทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในการสนับสนุนเพื่อให้บรรลุการประเมินผลนั้น แล้วจึงนำทั้งข้อมูลทั้งสองส่วนนี้มาออกแบบเพื่อกำหนด รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2. เนื้อหาเป็นฐานไปสู่ผลลัพธ์เป็นฐาน หมายถึง การปรับจากการออกแบบ ที่เน้นเนื้อหา ไปสู่การนำผลลัพธ์การเรียนรู้มาเป็นจุดเริ่มต้นในการออกแบบการประเมินการเรียนรู้ การกำหนดทรัพยากร การเรียนรู้และการกำหนดรูปแบบการเรียนรู้

3. นิเวศการเรียนรู้ที่หลากหลาย หมายถึง การเปลี่ยนจากการเรียนรู้ที่กำหนด เฉพาะภายใน ห้องเรียน ไปสู่การเรียนรู้จากโลกกว้างออกไปจากห้องเรียน สามารถเรียนรู้จากที่ไหนหรือเวลาใดก็ได้ ผู้เรียน เป็นผู้ออกแบบ การเรียนรู้ได้เอง หมายถึง การสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับตัวเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้

4. ครูเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง การสนับสนุนให้ครูออกแบบการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียน โดยผู้บริหารสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นและสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูที่พัฒนาตนเอง

หลักการใหม่ดังกล่าว ผู้มีบทบาทหลัก คือ ครู โดยครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอด เนื้อหาตามตำรา ไปเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” สนับสนุน กระตุ้นแรงบันดาลใจ แนะนำเทคนิคการเรียนรู้ เพื่อเตรียมผู้เรียนรองรับโลกอนาคต ในปี 2040

องค์ความรู้ใหม่

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก ทำให้ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาสมรรถนะ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างของประเทศที่มีการศึกษาคุณภาพสูงระดับโลกที่มีระบบการผลิต และพัฒนาครูที่มีมาตรฐานสูงเพื่อสร้างและรักษามาตรฐานของครูสมรรถนะสูงระดับโลก อีกทั้งระบบ การเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040 ดังที่กล่าวมา ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบ การเรียนรู้ของครูเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมผู้เรียนเพื่อรองรับโลกอนาคต โดยการออกแบบการเรียนรู้ของครู หมายถึง การออกแบบเนื้อหา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผล ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะ ครูจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการเตรียมความพร้อมให้ได้ครูที่มีสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 ที่มีความพร้อม ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสำหรับโลกอนาคต โดยผู้เขียนขอเสนอสมรรถนะสำคัญ 5 ด้านของครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สอดคล้องกับระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนอง การเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตรวมทั้งเป็นสมรรถนะที่ส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร ครูต้องมีความรู้และความเข้าใจในสาระของหลักสูตร สาระของรายวิชา กระบวนการพัฒนาหลักสูตร และกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา และการเรียนรู้ หลักสูตร จึงต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย ครูต้องรู้และเข้าใจมาตรฐานการศึกษาของชาติและบริบทของสถานศึกษาเพื่อเชื่อมโยงหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกัน ครูต้องรู้ลักษณะของผู้เรียนและสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ หลักสูตรที่พัฒนาเป็นการเตรียม

คนให้พร้อมสำหรับการใช้ชีวิต โดยจัดประสบการณ์ทั้งด้านวิชาการและสังคมแก่ผู้เรียนที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน ครูต้องมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาหลักสูตร โดยตระหนักว่าเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของครูโดยตรง เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งครูเป็นผู้นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครูสมรรถนะสูงในด้านการพัฒนาหลักสูตรย่อมส่งผลดีต่อผู้เรียนเพราะครูนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

2. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมผู้เรียนสู่การดำรงชีวิตในอนาคตซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนขึ้น จึงต้องการคนที่สามารถบูรณาการความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ครูต้องติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและอยู่บนพื้นฐานการตอบสนองความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนและบริบทของผู้เรียน ครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดค้นความรู้ ตลอดจนแก้ปัญหาด้วยตนเอง จัดให้มีนิเวศการเรียนรู้ที่หลากหลายตามหลักการของระบบการเรียนรู้ใหม่ ที่เป็นข้อเสนอเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040 ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) เสนอ กล่าวคือ การเปลี่ยนจากการเรียนรู้ที่กำหนดเฉพาะภายในห้องเรียน ไปสู่การเรียนรู้จากโลกกว้างออกไปจากห้องเรียน สามารถเรียนรู้จากที่ใดหรือเวลาใดก็ได้ รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียน บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งวิสัยทัศน์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2563) ให้แนวคิดว่าคุณครูควรมีรูปแบบวิถีชีวิตที่ยืดหยุ่นปรับตัว พร้อมและขยายการเรียนรู้ใหม่อย่างไม่สิ้นสุด มีจิตใจเมตตากรุณา และออกแบบการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นมิติความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน เกิดความไว้วางใจที่พึ่งพิงต่อกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีอิสรภาพที่จะคิดและเรียนรู้ เกิดมนทัศน์สู่การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ดังนั้น ครูสมรรถนะสูงในด้านการจัดการเรียนรู้จึงส่งผลให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียน

3. สมรรถนะด้านการจัดการชั้นเรียน ครูต้องรู้และเข้าใจธรรมชาติของชั้นเรียนที่มีเด็กที่แตกต่างกันหลากหลาย และสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ ครูพึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ ใช้กลยุทธ์การจัดการชั้นเรียนที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้เด็กเก่งปานกลาง ช่วยเหลือเด็กเรียนรู้ช้า เด็กที่ถนัดกว่าในบางเรื่อง ช่วยเหลือเด็กที่ไม่ถนัดในเรื่องนั้น ๆ โดยครูต้องส่งเสริมเด็กทุกคนให้ได้ใช้ศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ โดยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน ใช้วิธีการที่เหมาะสมในการกระตุ้น จูงใจ เสริมแรง สร้างวินัยเชิงบวก โดยบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนต้องเริ่มจากปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครูกับผู้เรียน รวมทั้งผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน สร้างบรรยากาศการจัดชั้นเรียนที่เสมอภาค เป็นมิตรกับนักเรียนทุกคน ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจ ปลอดภัย สนุกและอยากเรียนรู้ โดยครูและผู้เรียนทุกคนอยู่ภายใต้มาตรฐานของชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยข้อตกลงของชั้นเรียนทุกคนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมกันประเมิน ทำให้ผู้เรียนทุกคนรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

และความเป็นเจ้าของห้องเรียนร่วมกัน ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ส่งผลดีต่อการเรียนรู้ ครูพึงตระหนักว่า การจัดการชั้นเรียนเป็นภาระหน้าที่ของครูควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ ถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวันของครู ในการกำกับดูแลสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ทุกอย่างในห้องเรียน ดังนั้น ครูสมรรถนะสูงด้านการจัดการชั้นเรียน จึงส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการดูแลทั้งด้านกายภาพและด้านจิตสังคมอย่างเหมาะสม ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4. สมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจศาสตร์การวิจัย มีทักษะในการทำวิจัยชั้นเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน กล่าวคือ ครูต้องมีความรู้พื้นฐานการวิจัย การศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน และทำความเข้าใจ วิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำวิจัยในชั้นเรียน โดยปัญหาหรือหัวข้อการวิจัยต้องเกิดจากปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ในรายวิชาหรือพฤติกรรมผู้เรียน ซึ่งการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้น ครูต้องหา แนวทางการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียน สร้างสรรค์ นวัตกรรมการศึกษาที่ตรงกับปัญหาวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของชั้นเรียนได้จริง ดังนั้น ครูสมรรถนะสูงในด้านวิจัยในชั้นเรียน จึงส่งผลต่อผู้เรียนในด้านคุณภาพวิชาการ โดยนักเรียนจะได้รับการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน ซึ่งได้จากผลการวิจัยในชั้นเรียนของครู

5. สมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ ครูต้องรู้จักและเข้าใจเครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลาย และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมินและสถานการณ์ที่ประเมิน การประเมินที่เลือกต้องมีความน่าเชื่อถือ เกณฑ์การประเมินชัดเจน ซึ่งเกณฑ์การประเมินต้องออกแบบให้นักเรียนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงศักยภาพสูงสุดของตน มีความยืดหยุ่นในวิธีการและเกณฑ์การประเมิน และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการและเกณฑ์นั้นตามระดับความสามารถของผู้เรียน โดยคร่อมุ่งประเมินว่า ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์ ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยแจ้งให้ผู้เรียนรู้ถึงเกณฑ์การประเมิน หรือให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมออกแบบการประเมิน ใช้วิธีและเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย ให้มีผู้ประเมินหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินการเรียนรู้ต้องสอดคล้องไปกับการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาไปยังผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และสร้างสรรค์ ครูพึงตระหนักว่า การประเมินการเรียนรู้มีเป้าหมายหลัก คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านวิชาการ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น hard skills ซึ่งเป็นความรู้ ความสามารถ เชิงเทคนิคในด้านต่าง ๆ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือ soft skills ซึ่งเป็นทักษะทางสังคมที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูต้องรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการประเมิน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน ดังนั้น ครูสมรรถนะสูงในด้านการประเมินการเรียนรู้ จึงส่งผลถึงผู้เรียนให้ได้รับความเสมอภาคในการประเมินผลการเรียน และมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้เต็มที่

สรุปองค์ความรู้ได้ว่า ครูที่มีสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสมรรถนะที่สำคัญของครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียน การวิจัย

ในชั้นเรียน และการประเมินการเรียนรู้ ซึ่งสมรรถนะดังกล่าว ส่งผลดีต่อผู้เรียนทั้งด้านคุณภาพทางวิชาการ คุณภาพชีวิต กล่าวคือ ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการ ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสมในชั้นเรียน ได้รับการแก้ปัญหาทางการเรียนอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพงษ์ จันทรสุขา. (2559). *พฤติกรรมการใช้สมาร์ตโฟนกับสังคมก้มหน้า: กรณีศึกษา นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและมนุษย์)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และราเชนทร์ โกศลจิตร. (2561). *ครูไทย 4.0 and Beyond*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิจารณ์ พานิช. (2563). *การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). *New normal ทางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลาวณีย์ จารุอรียานนท์. (2565). รูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารครุศาสตร์*, 50(1), 1-10.
- _____. (2567). *สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 (Teacher's Competencies in 21st Century)*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ศักดิ์ดา งานหมั่น, พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ และพระพนมภรณ์ กับบุญ. (2564). การพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กับการบูรณาการนวัตกรรม. *วารสาร มจร. พุทธโสธรปริทรรศน์*, 1(2), 79-93.
- สถาบันอุทยานการเรียนรู้. (2565). *ห้องสมุดที่เคพาร์ค*. สืบค้น 18 มกราคม 2567, จาก <https://www.tkpark.or.th/tha/library>
- สมภพ มานะรังสรรค์. (2563). *โลกเปลี่ยน คนเปลี่ยน: Make it Possible ด้วยตัวเอง*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2567, จาก <http://www.okmd.or.th/fast-forward-talk/article/426>
- สรารุณ ไพฑูรย์พงษ์. (2567). *การพัฒนาทุนมนุษย์ของกำลังแรงงานที่ได้รับผลกระทบจาก Covid-19 ผ่านรูปแบบ STEM Education*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *รายงานประจำปี 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- _____. (2564). ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต ในปี 2040. กรุงเทพฯ: อีเลฟเว่น สตาร์ อินเตอร์ เทรด.
- _____. (2566). รายงานสภาวะการณ์การศึกษาไทย ปี 2566. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานสถิติรายปีประเทศไทย. พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุธน วงศ์แดง. (2567). การเปลี่ยนจากการสอนสู่การโค้ชการสอน: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ในยุคพลิกผันทางดิจิทัล. *วารสาร มจร. พุทธโสธรปริทรรศน์*, 4(1), 31-47.
- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, ศิรินทิพย์ กุลจิตรตรี และโกวิท จันทะपालะ. (2563). แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้น. *Journal of Modern Learning Development*, 5(3), 245- 259.
- Anderson, M., & Jiang, J. (2022). Teaching in the age of Gen Z: Challenges and opportunities. *Journal of Educational Research*, 45(2), 112-128.
- Bill, R. (2010). *Traveller or tourist? Jack Kerouac and the commodification*. Retrieved 20 December 2023, from <http://www.springerlink.com/contnet/3vg1x6120267m564>
- Darling-Hammond, L. (2006). *Powerful Teacher Education Lessons from Exemplary Programs*. San Francisco: John Wiley and Sons, Inc.
- Deloitte. (2023). *The Deloitte Global 2023 Gen Z and Millennial Survey*. Deloitte Global.
- Ee-Ling Low, & Oon-Seng Tan. (2017). Teacher Education Policy: Recruitment, Preparation and Progression. In *Teacher Education in the 21st Century: Singapore's Evolution and innovation*. Edited by Oon-Seng Tan, Woon-Chia Liu, & Ee-Ling Low. Singapore: Springer, pp.16-28.
- Google for education. (2018). *Teacher status in Finland*. Retrieved 15 December 2023, from <https://static.googleusercontent.com/media/edu.google.com/en/pdfs/google-for-education-teacher-status-in-findland-final-report-Nobember= 2016.pdf>
- Kirsi, J. (2004). Talking Back to Stigmatised Identities. Negotiation of Culturally Dominant Categorizations in Interviews with Sheltd Residents. *Qualitative Social Work*, 3(3), 259-275.
- Marsh, H., & Hattie, J. (2002). The relation between research productivity and teaching effectiveness: Complementary, antagonistic, or independent constructs?. *The Journal of Higher Education*, 73(5), 603-641.
- OECD. (2013). *Education Policy Outlook: Finland*. Paris: OECD publishing.
- OECD and UNESCO. (2016). *Education in Thailand: An OECD-UNESCO Perspectives*. Paris: OECD Publishing.

- Oon-Seng Tan, & Woon-Chia Liu. (2015). *Teacher Effectiveness: Capacity Building in Complex Learning Era*. In Chapter 7 Developing Effective Teachers for the 21st Century: A Singapore Perspective. Singapore: Cengage Learning Asia.
- Sanders, R. E. (2005). *Validating 'observations' in discourse studies: A methodological reason for attention to cognition*. In H. te Molder & J. Potter (Eds.). *Conversation and cognition*. (pp. 57–78). UK: Cambridge University Press.
- Seemiller, C., & Grace, M. (2019). *Generation Z: A century in the making*. Routledge.
- Tan, O.S., Liu, W. C., & Low, E. L. (Eds.). (2012). *Teacher Education Frontiers: International Perspectives on Policy and Practice for Building New Teacher Competencies*. Singapore: Cengage Learning Asia Pte Ltd.
- _____. (2017). *Teacher Education in the 21st century: Singapore's Evolution and Innovation*. Dordrecht: Springer.
- Techsource. (2024). *Education Disruption ครูจะปรับตัวอย่างไรในโลกที่เปลี่ยนแปลง*. Retrieved 19 January 2024, from <https://techsauce.co/tech-and-biz/teachers-the-future-in-education-disruption>
- World Economic Forum (2015). *New Vision for Education Unlocking the Potential of Technology*. Geneva: World Economic Forum.
- World Economic Forum. (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. WEF.

การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม: แนวทางสู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน

A Multicultural Classroom Management: Pathways to Equitable and Sustainable Learning

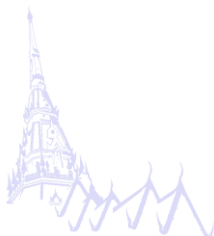
สุธน วงศ์แดง

Suthon Wongdaeng

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

Email: apopost2550@gmail.com

Received December 3, 2024; Revised December 23, 2024; Accepted December 25, 2024

บทคัดย่อ

ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (Multicultural classroom) เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่รวมนักเรียนจากภูมิหลังที่หลากหลาย ทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วิถีชีวิต และวัฒนธรรม มีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างโอกาสที่เท่าเทียมและท้าทายให้กับนักเรียนทุกคน บทบาทของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูจะต้องออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมความเข้าใจ และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลาย การจัดการห้องเรียนในรูปแบบนี้จำเป็นอย่างยิ่งในโลกปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงและหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมุ่งหวังให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างเสมอภาค เข้าใจคุณค่าของความแตกต่าง และเติบโตเป็นพลเมืองที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โรงเรียนควรพัฒนาระบบสนับสนุนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกกลุ่ม และครูควรมีกัลยาณิการการจัดการชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืน บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม: แนวทางสู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีตัวอย่างการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม แนวทางและกลยุทธ์สู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการห้องเรียน; พหุวัฒนธรรม; การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน

Abstract

A Multicultural classroom is a learning space that brings students from the multiple backgrounds, including race, religion, language, lifestyle, and culture. The primary goal is to create the equality and challenge the opportunities for all students. The role of teachers in

a multicultural classroom is the critically important, because they must design the learning environments by respecting the individual differences, growing up the understanding, and cultivating the positive attitudes toward the diversity. This classroom management is essential in today's interconnected world, which is the culturally diverse. The aim is to enable all of the students to equitably learn together, understand the value of differences, and grow into citizens up who respect human dignity.

Suggestively, the schools should develop and support the systems that can respond to the needs of all student groups, and the teachers should employ the classroom management strategies that promote the equal and sustainable learning.

In overall, this academic article aims to present the issues relating to the multicultural classroom management: pathways to equitable and sustainable learning, including the concepts of multicultural classroom management, in the case studies on multicultural classroom management, and approaches and strategies for the equitable and sustainable learning.

Keywords: Classroom Management; Multicultural; Equitable and Sustainable Learning

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาที่มีความเจริญก้าวหน้ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สังคมมีการรับข่าวสารที่รวดเร็ว ความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา การที่บุคคลดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันเหตุการณ์ จำเป็นต้องการแสวงหาความรู้ การศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ และสร้างความรู้ใหม่ ๆ โดยมีคุณลักษณะตามที่กำหนด เช่น ความสามารถในการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเข้าใจตนเองและผู้อื่น รวมถึงการยอมรับความแตกต่าง ความอดทน และการมีคุณธรรม จริยธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีคุณค่า (โยธิน มาศสุข, 2565) จากการวิจัยของ Kustati et al (2020) พบว่า เทคนิควิธีการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และการจัดการสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ก็คือ การจัดการห้องเรียนที่หลากหลายวัฒนธรรมจะตอบสนองต่อความต้องการและเคารพความแตกต่างในห้องเรียน และเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการรับรู้และเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เพื่อแก้ไขปัญหาข้างต้น

ปัจจุบันการเรียนรู้เพื่อสร้างความเสมอภาคในห้องเรียนของไทย ได้เริ่มถูกขับเคลื่อนโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาควบคู่ไปกับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพของครู (กองทุนส่งเสริมความเสมอ

ภาคทางการศึกษา, 2564) ตามที่นโยบายปัจจุบัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการศึกษาชาติ แผนการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ และยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐาน 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) มุ่งพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพพื้นฐานทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยเฉพาะ การรับรู้ของคนไทยด้านพหุวัฒนธรรม การให้เห็นคุณค่าและมีความอดกลั้นต่อความแตกต่างด้านเชื้อชาติ วิถีชีวิต ภาษา และวัฒนธรรม การยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ภายใต้ บริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และวิถีชีวิต ส่งเสริมความตระหนักในสิทธิมนุษยชน และสร้างความเท่าเทียมกัน ดังนั้น ครูจึงเป็นกลไกสำคัญในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสม ทั้งในเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค การเคารพสิทธิและเสรีภาพ การลดอคติ และการเคารพวัฒนธรรม อื่น รวมถึงในฐานะเป็นผู้จัดการเรียนรู้ ทั้งให้คำแนะนำ (Mentor) และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Agent of Change) สิ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรมทั้งมิติด้านครูโดยการปรับพฤติกรรมให้สอดคล้อง กับการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม และมีมิติด้านนักเรียน ครูสามารถจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน พหุวัฒนธรรมทั้งเน้นเนื้อหา และด้านปฏิบัติ (ปารมี สิงห์เดชโชชัย, 2560) ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรม ที่หลากหลายทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและเคารพในความหลากหลายผ่านการจัดการห้องเรียน ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนทุกคน ครูเป็นผู้สำคัญในการจัดการความหลากหลายนี้ ก่อให้เกิด ความเสมอภาคในห้องเรียน ครูใช้กลยุทธ์การจัดการห้องเรียนที่ยึดหลักการที่ว่า “เคารพความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับทุกกลุ่มคน” (Kwok, 2021) ความพยายามในการจัดการ ห้องเรียนที่มีความหลากหลายทำได้โดยพิจารณาความสามารถและความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเหตุนี้ครูจึงควรคำนึงถึงผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนที่มีความแตกต่าง โดยมีหลักการสำคัญ คือ ความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง การวางแผนและเครื่องมือการเรียนรู้ และการสร้าง บรรยากาศที่เป็นมิตรจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และการเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ จะลดลง (วิลาวัลย์ จารุอรียานนท์, 2567)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

การพัฒนาของประเทศขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยสำคัญ หนึ่งในปัจจัยหลัก คือ ทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น การมีการศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เด็กเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การศึกษา ในปัจจุบันและอนาคตต้องปรับรูปแบบการเรียนรู้และกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดการห้องเรียน (Classroom management) จึงเป็นส่วนสำคัญในการทำให้กิจกรรม การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการห้องเรียนไม่เพียงแต่การจัดระเบียบ และเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Calkins et al., 2021) แต่ยังรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ หากครูไม่สามารถจัดการห้องเรียนได้ดี จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยากลำบาก ห้องเรียน จึงเป็นพื้นที่สำคัญที่ช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ และครูต้องสามารถบริหารจัดการทั้งสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ดังนั้น ในที่นี้

จึงนำเสนอความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญของการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม และบทบาทของครูในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม รายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

การจัดการห้องเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ เพราะไม่เพียงแต่ครูต้องเตรียมวัสดุการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ยังต้องจัดการกับภารกิจต่าง ๆ เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Stunell, 2021) การจัดการห้องเรียนโดยทั่วไปแบ่งเป็นการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการจัดการพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ การจัดการห้องเรียน จึงไม่ใช่เพียงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงการจัดการพฤติกรรม และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ (Caldera et al., 2020) นอกจากนี้ การจัดการห้องเรียนยังนับว่าเป็นการกระทำที่มุ่งหวังสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความเป็นระบบ และสะท้อนถึงความต้องการของนักเรียนอย่างครบถ้วน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูงสุด (Buzzai et al., 2022) การจัดการห้องเรียนที่ดีมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังที่ Debbag & Fidan (2020) กล่าวว่า การจัดการห้องเรียน เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและสื่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จากการวิจัยพบว่า ความพยายามของครูในการจัดการห้องเรียนมีผลโดยตรงต่อบรรยากาศในชั้นเรียน และความสำเร็จของนักเรียน หากห้องเรียนได้รับการจัดการไม่ดี อาจเกิดปัญหาที่ขัดขวางการเรียนรู้ แต่ถ้าการจัดการห้องเรียนดำเนินการอย่างเหมาะสม จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้สึกมีความสุข บทบาทของครูในการจัดการห้องเรียน คือ การความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความเข้าใจในตัวนักเรียน การออกแบบการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หากครูสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้สำเร็จ นักเรียนจะมีแรงจูงใจและพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ (สุธน วงศ์แดง, 2561)

ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม หรือห้องเรียนที่มีหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม (Multicultural classroom) เป็นห้องเรียนที่มีนักเรียนจากพื้นฐานและตัวตนที่แตกต่างกัน แต่ยังสะท้อนถึงการยอมรับ และการนับถือความหลากหลาย (Benediktsson & Ragnarsdottir, 2019) นักเรียนในห้องเรียนมีความหลากหลายทั้งในด้านศักยภาพ บุคลิกภาพ ความสามารถ และความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากพื้นฐานการเลี้ยงดูในครอบครัว และปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการรับรู้ของเด็ก ความแตกต่างเหล่านี้ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครูต้องมีความพยายามสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลาย วัฒนธรรมในห้องเรียน ครูควรจัดระเบียบและบริหารสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนทุกคนที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกันมีความสุข และแสดงความเป็นมิตรภาพในห้องเรียน (Kustati et al., 2020) เพราะว่าการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผ่านกระบวนการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล โดยเป็นกระบวนการที่เกิดจากความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ที่น่าไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พรภิรมย์ ยอดบุญ, 2565) ครูควรทำความเข้าใจแนวคิดของการบริหารห้องเรียนที่มีความหลากหลาย

โดยให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การบริหารห้องเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ และทักษะร่วมสมัยของครูเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและส่งเสริมความหลากหลายในห้องเรียน (Stunell, 2021)

การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (Multicultural Classroom Management) เป็นกลยุทธ์และวิธีการที่ครูใช้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เคารพความแตกต่าง นักเรียนมาจากหลากหลายวัฒนธรรม ภาษา และภูมิหลังชาติพันธุ์ จุดมุ่งหมายของการจัดการห้องเรียนแบบพหุวัฒนธรรม คือ การทำให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่า ไม่ว่าจะมาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมใด ๆ การพัฒนาทางสังคมและอารมณ์ รวมถึงพฤติกรรมที่ดีในห้องเรียน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นและขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ (Serdyukov, 2017) การจัดการห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางประชากรเป็นหนึ่งในปัญหาที่ครูต้องเผชิญในปัจจุบัน เพราะว่าความหลากหลายและการส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลกลายเป็นเรื่องสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เมื่อห้องเรียนมีความหลากหลายมากขึ้น ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การจัดการห้องเรียนที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของห้องเรียนและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ Uddin และ Johnson (2018) กล่าวไว้ว่า ห้องเรียนที่มีความหลากหลายควรมีกลยุทธ์ในการจัดการชั้นเรียนที่เหมาะสม การเพิ่มขึ้นของความหลากหลายทางประชากรในโรงเรียนทำให้ครูต้องใช้กลยุทธ์การจัดการห้องเรียนเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน นอกจากนี้การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ทำให้สะท้อนถึงสภาพแวดล้อมห้องเรียนที่หลากหลายวัฒนธรรมมักประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และจิตวิทยาสังคม (Caldera et al., 2020) ห้องเรียนทางกายภาพ ถูกออกแบบให้มีลำดับความสำคัญของความหลากหลายทางเพศ หรืออายุ ในเวลาเดียวกันด้านจิตวิทยาจะต้องให้นักเรียนเกิดความรู้ยอมรับความหลากหลายที่มีอยู่ รู้สึกสนุกสนาน และได้รับการต้อนรับอย่างดีในห้องเรียนที่มีบรรยากาศประชาธิปไตย (Buzzai et al., 2022)

2. องค์ประกอบของการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นห้องเรียนที่มีผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลต่อด้านจิตใจ อารมณ์ และการแสดงออกของเด็ก การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ (Bailey-Ramos, 2016) ดังนี้ (1) ความเสมอภาคในห้องเรียน มุ่งเน้นการให้สิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมแก่ผู้เรียนทุกคน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย สุขภาพ หรือสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (2) ความยุติธรรมในห้องเรียน ควรมีการใช้เหตุผล และเป็นสังคมแห่งประชาธิปไตย ทุกสิ่งในห้องทั้งกฎกติกาของห้องเรียน ควรมาจากการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม โดยครูส่งเสริมให้นักเรียนจากกลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่ตอบสนองต่อพัฒนาการผู้เรียน และมีความสอดคล้องกับบริบทของห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (3) การสร้างทัศนคติเชิงบวก ทัศนคติเชิงบวกในการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำคัญที่สุด คือ ควรส่งเสริมทัศนคติที่ดีจากผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา โดยทุกคนต้องเชื่อมั่นในความสามารถของทุกชนชาติในการประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น การใช้สื่อ

เทคโนโลยีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมที่แตกต่างและเนื้อหาที่หลากหลายช่วยเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกัน สื่อการเรียนรู้ ควรสะท้อนประสบการณ์และปัญหาของทุกกลุ่มชนชาติ รวมถึงมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แสดงศักยภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความสุขและการยอมรับในการอยู่ร่วมกัน จะเห็นว่าการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยความเสมอภาค ความยุติธรรม และการสร้างทัศนคติเชิงบวก ในห้องเรียน

3. ความสำคัญของการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ถือว่าเป็นบทบาทสำคัญของครูในปัจจุบัน เนื่องจากโลก มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสังคมเพิ่มมากขึ้น นักเรียนในห้องเรียนของยุคใหม่ไม่ได้มาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมเดียวกัน ความเข้าใจในความแตกต่าง และการเคารพในความหลากหลายทางเชื้อชาติ เป็นสิ่งที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการดำเนินชีวิตในสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับโลก สุธาสินี บุญญาพิทักษ์ และคณะ (2558) กล่าวว่า การจัดการห้องเรียน แบบพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และส่งเสริมทักษะในการปฏิบัติต่อผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างจากตน การเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ถูกต้องต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่เคารพ และยอมรับซึ่งกันและกัน ผู้เรียนควรได้รับการยอมรับในอัตลักษณ์ของตนเองและสามารถมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมได้ โดยไม่มีการแบ่งแยก จากการศึกษาของ Mustafida (2021) พบว่า การจัดการ ห้องเรียนแบบหลายวัฒนธรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความเป็นมนุษย์และเสมอภาค การจัดการห้องเรียน ที่หลากหลายอาจเผชิญกับความท้าทาย แต่หากครูสามารถมีการจัดการห้องเรียนที่เคารพความแตกต่างเหล่านี้ ได้ ก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในบรรยากาศที่ดีและยุติธรรม การจัดการห้องเรียนแบบหลายวัฒนธรรมมุ่งเน้น การใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ โดยการเข้าใจวัฒนธรรมของบุคคลและกลุ่มในห้องเรียนช่วยให้ครูกระตุ้นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครูควรสร้างความสัมพันธ์ที่สมดุลและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมและการกระทำของนักเรียนในห้องเรียน (Mastur, 2023) การสื่อสารที่ดีจะสร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบเชิงบวก (Nurbatra, 2018) Bailey-Ramos (2016) กล่าวว่า การจัดการห้องเรียนที่ หลากหลายวัฒนธรรม ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเทคนิคการจัดการห้องเรียนเพื่อรองรับความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับโลกแห่งความเป็นจริง การศึกษาการจัดการห้องเรียนของครูในโรงเรียนแห่งเมือง Woodburn, Oregon ประเทศสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 70 ของนักเรียนมาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่ำ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้นและรู้สึก ว่า ตนเองได้รับการยอมรับและมีความสำคัญ เช่นเดียวกับปารมี สิงห์เดโชชัย (2017) พูดถึงความสำคัญของห้องเรียน พหุวัฒนธรรมไว้ว่า ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นห้องเรียนที่มีผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลต่อความกังวล ด้านจิตใจ อารมณ์และการแสดงออกของเด็ก การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมต้องคำนึงถึงหลักการ

ลดความกังวลของเด็ก และส่งเสริมให้เด็กสามารถแก้ไขปัญหาด้วยกันอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ก้อยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ (Celik, 2019)

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาถือว่าเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับประเทศไทย ทั้งในมุมมองโอกาส การเข้าถึงการศึกษาและคุณภาพการศึกษา หรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียน วิจารย์ พานิช (2562) กล่าวว่า “ครูเป็นผู้ที่สำคัญสูงสุดในการสร้างสรรค์สังคม และสร้างความเสมอภาคให้แก่สังคม ผ่านห้องเรียนเสมอภาค (Equity Classroom) โดยที่ครูจะให้ความสนใจต่อเด็กที่เรียนอ่อนมากกว่าเด็กที่เรียนเก่ง เพราะเราต้องการให้คนเกิดความสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้อย่างน้อยในขั้นพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมแบบนั้นเชื่อว่า จะเกิดสิ่งที่ติดตัวเด็กไปในเรื่องเอื้อเพื่อแก่ผู้ที่ยากกว่า เพราะสังคมควรเอื้อเพื่อต่อผู้ที่ยากกว่า สังคมจึงจะดี ครูต้องเปลี่ยนแปลงและทำหน้าที่ครูผ่านชั้นเรียน และลูกศิษย์ในการเปลี่ยนแปลงตัวตน” ความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การจัดการห้องเรียนที่มีความเสมอภาค (Equitable classroom) เป็นอีกหนึ่งวิธีในการลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ และลดความแตกต่างระหว่างบุคคล Celik (2019) กล่าวเพิ่มเติมว่า การจัดการห้องเรียนควรยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยครูต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างด้านความสามารถและเขavnปัญญาของผู้เรียน พร้อมทั้งปรับการเรียน และการประเมินที่เสมอภาค ครูควรมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนทุกคน และส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ไปพร้อมกัน โรงเรียนควรมีระบบการช่วยเหลือที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคน เพื่อให้ทุกคนสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมไม่เพียงแต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและความเสมอภาค การพัฒนาความสามารถในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญที่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ดังนี้ (1) การส่งเสริมการเคารพและความเข้าใจในความแตกต่าง ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเคารพและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองและในกลุ่ม (2) การลดการเลือกปฏิบัติ การใช้หลักการของความเสมอภาคและความยุติธรรมในการสอนช่วยให้ทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้เท่าเทียมกัน และช่วยป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งหรือการเลือกปฏิบัติในห้องเรียนที่อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ เพศ หรือสถานะทางสังคม (3) การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของนักเรียน ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และการมีมุมมองที่กว้างไกลเกี่ยวกับโลกและสังคมที่หลากหลาย (4) การสร้างสังคมแบบประชาธิปไตย นักเรียนได้เรียนรู้ถึงการยอมรับและการให้ความเคารพในสิทธิของผู้อื่น นักเรียนสามารถเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านเชื้อชาติ และวัฒนธรรม (5) ความท้าทายในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม เช่น การปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย การจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม หรือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและปลอดภัยสำหรับทุกคน การให้การอบรมและพัฒนาความสามารถ

ในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมสำหรับครู จึงเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน

4. บทบาทของครูในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

บทบาทของครูในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม มีดังนี้ (1) การสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ การพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง ครูยอมรับแนวคิดในเรื่องความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย (2) การออกแบบการเรียนรู้ มีการจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและครอบคลุม การใช้สื่อการเรียนรู้ที่สะท้อนความหลากหลาย การเลือกกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน จัดกิจกรรมเพื่อสร้างให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลในห้องเรียน (3) การสื่อสารและการใช้ภาษา การใช้ภาษาที่เคารพและคำนึงถึงความแตกต่าง การสนับสนุนการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาที่หลากหลาย ครูต้องมีความรู้ ทักษะการสื่อสาร เพื่อให้นักเรียนเกิดการยอมรับและเข้าใจความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม (4) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน มีการส่งเสริมการเคารพซึ่งกันและกัน การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศให้เกิดความยืดหยุ่นในห้องเรียน ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนสอนให้นักเรียนรู้จักความแตกต่างและความหลากหลายโดยครูจะต้องชี้แจงให้นักเรียนเห็นความสำคัญของแตกต่างและความหลากหลาย (5) การประเมินผลการเรียนรู้ การใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ (6) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ การฝึกอบรม และพัฒนาทักษะการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม การสะท้อนคิดและปรับปรุงวิธีการสอน (7) การมีส่วนร่วมกับชุมชน การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม

จะเห็นว่า การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม เป็นกระบวนการจัดการห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา หรือประเพณี มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง และส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถเคารพและเข้าใจในความหลากหลายของนักเรียนแต่ละคน การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความเสมอภาค ความยุติธรรม และการสร้างทัศนคติเชิงบวกในห้องเรียน การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจในความหลากหลาย พัฒนาทักษะชีวิต การทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลาย การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และการมีมุมมองที่กว้างไกลเกี่ยวกับโลกในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงพัฒนาแนวคิดและทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยอันนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน ครูจึงนับว่ามีบทบาทหลายในการจัดการห้องเรียน ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน การส่งเสริมบรรยากาศที่มีความยืดหยุ่น การสื่อสารและการใช้ภาษา การวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย นอกจากนี้ครูยังมีบทบาทในการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในห้องเรียน

กรณีตัวอย่างของการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ทุกประเทศให้ความสำคัญเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นต่างประเทศ เช่น ประเทศกลุ่มนอร์ดิก ได้แก่ นอร์เวย์ สวีเดน ไอซ์แลนด์ ฟินแลนด์ และเดนมาร์ก มีการกำหนดนโยบาย สิทธิการเข้าถึงการศึกษา และการศึกษาภาคบังคับอายุไม่เกิน 16 ปี หรือการศึกษาสำหรับทุกคน (Education for all) จากการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูมีอิทธิพลต่อการจัดการกับสภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม หากครูเข้าใจและมีทัศนคติเชิงบวกต่อนักเรียนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ครูสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ดี และตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนได้ ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการพฤติกรรมของนักเรียน การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับนักเรียน การจัดการเรียนรู้ว่าการมีส่วนร่วมของนักเรียน รวมถึงการปลูกฝังความรู้ และทัศนคติด้านเกี่ยวกับความหลากหลายในห้องเรียน (Björnsson, 2020) และจากการศึกษาของ Safitri and Efianingrum (2019) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมในโรงเรียนของประเทศอินโดนีเซีย พบว่า การจัดการห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพหุวัฒนธรรม ตัวอย่างโรงเรียนในประเทศอินโดนีเซีย เช่น โรงเรียน Tumbuh และโรงเรียน SMA Taruna Nusantara ได้บูรณาการการยอมรับความหลากหลายเข้าไปในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้ กรณีตัวอย่างของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในมลรัฐเทกซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา (ณัฐอร วราพงษ์พิพัฒน์ และยศวีร์ สายฟ้า, 2559) พบว่า ครูในสหรัฐอเมริกา มีแนวทางการจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสื่อสารเชิงบวกและความเป็นพหุวัฒนธรรม ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ (1) การสื่อสารและความเข้าใจ โดยครูสื่อสารกับนักเรียนทุกเชื้อชาติ อย่างเท่าเทียมและเป็นระบบ (2) การพัฒนาห้องเรียน มีการวางแผนและปรับปรุงห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยครูร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนดแนวทางพัฒนาร่วมกัน และ (3) การแก้ไขปัญหา ครูให้ความสำคัญกับการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การจัดการปัญหา มีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ประเทศไทยมีกรณีตัวอย่างของการจัดการห้องเรียนแบบพหุวัฒนธรรม เช่น การศึกษาของทรงชัย ทองปาน และสิริจิตต์ เดชอมรชัย (2566) พบว่า กฎหมายและนโยบายต่างๆของประเทศ แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไทยให้ความสำคัญและยอมรับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และเปิดโอกาสให้บุตรหลานของแรงงานข้ามชาติได้เข้าเรียน ครูส่งคมศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น (สมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม) มีการจัดการเรียนรู้โดยยึดหลัก 3 ประการ ได้แก่ การสอนโดยยึดหลักการส่งเสริมความยุติธรรม สิทธิเสมอภาค การใช้หลักสิทธิเสรีภาพ หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ด้วยความเข้าใจ อดทนอดกลั้น มีมิตรภาพระหว่างชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หลักการลดอคติ และการเคารพพหุวัฒนธรรมอื่น การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมของครู ใช้หลักการ ดังนี้ สภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เสาวลักษณ์ เรืองศรี และประสิทธิ์ สิปรีชา (2563) ศึกษาในมิติของการจัดการศึกษากระแสหลักที่รัฐบาลไทยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศที่ส่งผลต่อนักเรียนในบริบทห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษา

ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีการบูรณาการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานของสิทธิทางวัฒนธรรมในห้องเรียน มีทัศนคติเชิงบวกต่อพฤติกรรมของนักเรียน จากข้อค้นพบของงานวิจัยจึงเป็นแนวทางการเตรียมครูพันธุ์ใหม่สู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและวิถีปฏิบัติของการศึกษาพหุวัฒนธรรมในห้องเรียนต่อไปในอนาคต ขณะเดียวกันยังพบว่า นวัตกรรมตัวอย่างจากห้องเรียนเสมอภาคของโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้ชื่อว่า นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ห้องเรียนเสมอภาค โรงเรียนไร้เสียงออก ต้นแบบกำกับตัวเอง นวัตกรรมพัฒนาปัญญาผ่าน “จิตศึกษา” เป็นการสร้างวิถีที่เป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เด็กนักเรียนสามารถกำกับเวลาตัวเองในการทำกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การรู้จักกำกับตัวเอง และการวางแผนการดำเนินการด้วย 3 กระบวนทัศน์ ได้แก่ การสร้าง “สนามพลังบวก” ให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัย ได้รับการเคารพ รวมถึงการพัฒนาสถานที่ให้มีความสะอาดร่มรื่น ปลอดภัย และการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูและลูกศิษย์ กระบวนทัศน์ที่สอง คือ การใช้จิตวิทยาเชิงบวกกับเด็ก โดยใช้หลักสิ่งที่ไม่ควรทำและสิ่งที่ต้องทำเพิ่ม สิ่งนี้ทำให้เขารู้สึกได้รับเกียรติ มีคุณค่าพอที่จะเรียนรู้กับเพื่อนได้ และกระบวนทัศน์ที่สาม คือ กิจกรรมจิตศึกษา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก ครูเตรียมสภาวะจิตเด็กโดยการบริหารสมอง (Brain Gym) จากนั้นครูให้ประสบการณ์บางเรื่องเพื่อให้เกิดการสะท้อนคิด (Reflection) ให้เกิดความคิดวิเคราะห์ตัดสินใจเพื่อเลือกทำอะไรบางอย่าง และสุดท้าย คือ การเอ็มพาวเวอร์ (Empower) และอีกหนึ่งนวัตกรรมจากโรงเรียนบ้านห้วยปูลิง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนเสมอภาค โดยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) จากการดำเนินงาน พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของเด็กก็เปลี่ยน เด็กกล้าแสดงออกมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากเดิมเด็กขาดพื้นฐานปะกาะกะญอส่วนใหญ่ที่ไม่กล้าแสดงออก ก็กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้านำเสนอหน้าชั้นเรียน มีความมั่นใจในตัวเอง มีความรับผิดชอบ และมีความมุ่งมั่นเต็มใจทำงานที่ได้รับ (สราวุธ ชัยยong, 2565) นอกจากนี้

จากการศึกษาของจิตติมา พิศายาค และคณะ (2567) พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน Freyberg High School ครูมีการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความหลากหลายของนักเรียน ยอมรับวัฒนธรรมของนักเรียนที่มีความหลากหลาย และสอดแทรกในกิจกรรมต่างๆในห้องเรียน ครูใช้แนวทางและกลยุทธ์ ดังนี้ การเชื่อมโยงความรู้เดิมของนักเรียนมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูใช้ทักษะการถามคำถามที่จะต่อยอดทางความคิดในระดับสูง นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาแม้กระทั่งในช่วงพักกลางวันหรือหลังเลิกเรียน ครูจะให้อิสระกับนักเรียนในการพูดแสดงออกความคิดเห็น อีกทั้งยังยอมรับคำแนะนำของนักเรียนทุกคน และยินดีที่จะนำไปปรับปรุงและแก้ไขในสิ่งที่นักเรียนไม่เห็นด้วย

กล่าวโดยสรุป การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้กับนักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียม จากกรณีตัวอย่างการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม พบว่า ทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นกฎหมายและนโยบาย มีการส่งเสริมให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม ครูมีการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน สอดแทรกเนื้อหาที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม ส่งเสริมการทำงาน

ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม และการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในห้องเรียนมากที่สุด การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมไม่ใช่แค่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยุติธรรมและสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้ทุกคนรู้สึกเป็นที่ยอมรับและมีคุณค่าในห้องเรียน นักเรียนทุกคนจะได้มีโอกาสเรียนรู้และเติบโตในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย โดยมีครูเป็นผู้ช่วยแนะนำ และดูแลอย่างใกล้ชิด

แนวทางและกลยุทธ์สู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน

การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ยอมรับและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมในห้องเรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากความแตกต่าง และมีทักษะในการทำงานร่วมกับคนจากภูมิหลังที่ต่างกันได้อย่างมีความสุข ต่อไปนี้เป็นแนวทางและกลยุทธ์สำคัญในการจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน ดังนี้ (Celik, 2019; Björnsson, 2020; ธิดา ทับพันธุ์, 2563; สราวุธ ชัยยong, 2565; สุรเชษฐ์ ตรรกโชติ, 2564)

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยปกติทั่วไป สภาพแวดล้อมของห้องเรียนมักประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดห้องเรียนที่สะท้อนความเคารพในความหลากหลาย เช่น การจัดโต๊ะและที่นั่งควรคำนึงถึงเพศ อายุ ระดับสติปัญญา เชื้อชาติ ชนชาติ และศาสนา (Caldera et al., 2020) พยายามหลีกเลี่ยงการออกแบบที่เน้นความต้องการของนักเรียนเฉพาะกลุ่ม ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมด้านจิตใจและสังคม การสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเคารพและให้เกียรติกัน รวมถึงบรรยากาศการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย (Buzzai et al., 2022) เนื่องจากนักเรียนในห้องเรียนมีความหลากหลาย ครูควรใช้แนวทางและกลยุทธ์ในการพัฒนา ดังนี้ (1) การสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกในชั้นเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันได้ (2) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ดี โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดโต๊ะเรียน หลากหลายเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง (3) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเปิดกว้าง และความอดทนแสดงถึงความเป็นมิตรภาพ (4) การทำความเข้าใจทฤษฎีการจัดการชั้นเรียนที่เหมาะสมต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ควรอยู่บนพื้นฐานคุณค่าด้านมนุษยนิยม สังคมนิยม และประชาธิปไตย (5) การปรับมุมมอง และสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างของนักเรียน ครูควรทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความหลากหลายของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Caldera et al., 2020)

กลยุทธ์ที่ 2 ความหลากหลายทางเพศในห้องเรียน ในห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ครูควรเข้าใจความแตกต่างของเด็กชายและเด็กหญิง หรือแม้เพศทางเลือก (LGBTQ) การจัดการเรียนรู้ควรเป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย และยุติธรรม เพื่อให้ทุกเพศได้รับโอกาสทางการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม และป้องกันการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ครูใช้แนวทางและกลยุทธ์ ดังนี้ (1) การจัดการห้องเรียนทางกายภาพ เช่น การออกแบบห้องเรียนให้เหมาะสมและเป็นมิตรกับทุกเพศโดยไม่เอนเอียงต่อเพศใด และการจัดการด้านจิตวิทยาโดยครูให้ความเคารพและสนับสนุนผลงานของนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (2) การส่งเสริมค่านิยมเรื่องสิทธิที่เท่าเทียม ต่อต้านการเลือกปฏิบัติ และปลูกฝังความละเอียดอ่อนต่อประเด็นทางเพศ

ซึ่งช่วยให้เด็กทุกคนเรียนรู้การเคารพ และตระหนักในคุณค่าของตนเองและผู้อื่นในสังคมอย่างเท่าเทียม (3) การสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทักษะและความสามารถที่หลากหลายของตนเอง นอกจากนี้ Human Rights Campaign (2020) เสนอกลยุทธ์การจัดการห้องเรียนสำหรับเพศทางเลือกหรือเพศวิไลไว้ดังนี้ การส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ลดการเลือกปฏิบัติและการกลั่นแกล้ง โดยการสร้างกฎเกณฑ์ในห้องเรียน ที่ห้ามการล่วงละเมิดหรือการดูหมิ่นเหยียดหยามเพศหรือความหลากหลายทางเพศ การสนับสนุนการเปิดเผยตัวตน โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่นักเรียนรู้สึกสบายใจในการแสดงออกถึงเพศหรือเพศวิไลของตนเอง โดยไม่มีการตัดสิน และครูควรเป็นตัวอย่างในการแสดงออกถึงการยอมรับความหลากหลายและสร้างบรรยากาศที่ทุกคนรู้สึกมีค่าและเท่าเทียม

กลยุทธ์ที่ 3 ความหลากหลายสถานะทางสังคมในห้องเรียน สถานะทางสังคมในบริบทของห้องเรียน โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ อาชีพ อุดมการณ์ และสายเลือด ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดการความหลากหลายเหล่านี้ ผ่านแนวทางและกลยุทธ์ ดังนี้ (1) การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเท่าเทียม โดยปลูกฝังค่านิยมของความเท่าเทียมตามหลักกฎหมาย และไม่แบ่งแยกตามพื้นฐานสถานะของนักเรียน (2) การจัดการพื้นที่และกิจกรรมในห้องเรียน โดยการจัดที่นั่งและการแบ่งกลุ่มคละกันให้ทำงานหรืออภิปรายร่วมกัน (3) การส่งเสริมความอดทนต่อความหลากหลาย ปลูกฝังการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับเพื่อน ในสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายได้อย่างมีความอดทน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจ และเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติและเท่าเทียม (Debbag & Fidan, 2020)

กลยุทธ์ที่ 4 ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และศาสนาในห้องเรียน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และศาสนาในห้องเรียน หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ปัญหาการเลือกปฏิบัติ ซึ่งส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ทั้งระดับบุคคลและกลุ่ม ส่งผลต่อการพัฒนาทางวัฒนธรรมและการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในสังคม (Vallone et al., 2022) เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจ ความรัก ความไว้วางใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน การจัดการห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และศาสนา ครูอาจใช้กลยุทธ์ (Franklin & Harrington, 2019) ดังนี้ (1) การพัฒนาวัฒนธรรมแห่งความเท่าเทียม โดยใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในห้องเรียน และสร้างบรรยากาศที่นักเรียนทุกคนสามารถเคารพและสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ (2) การสร้างกลุ่มศึกษาข้ามชาติพันธุ์ โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนให้มีความสมดุลกัน (3) การส่งเสริมการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการรับรู้และเคารพบรรทัดฐานหรือวัฒนธรรมของผู้อื่น การจัดการความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนาในห้องเรียนผ่านการสร้างกลุ่มศึกษาข้ามชาติพันธุ์และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ช่วยให้นักเรียนลดอคติ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้ความเคารพและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนา (4) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ครูควรมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างของผู้เรียน โดยยอมรับและให้คุณค่ากับความคิดและการกระทำของนักเรียน นักเรียนทุกคนควรรู้สึกได้รับการชื่นชมและปลอดภัยมากกว่าถูกมองว่าแตกต่าง (Calkins et al., 2021)

กลยุทธ์ที่ 5 ความหลากหลายสติปัญญาในห้องเรียน การที่นักเรียนมีความหลากหลายนี้ เกิดจากประสบการณ์ พัฒนาการและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน (Vallone et al., 2022) เด็กแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกันในด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการรับรู้ อารมณ์ และการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ ยังพบว่า ในห้องเรียนมีทั้งนักเรียนที่เรียนรู้ได้เร็ว ปานกลาง และเรียนรู้ได้ช้า การจัดการห้องเรียนต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับ “การเคารพและการยอมรับ” ต่อความแตกต่างในความสามารถของนักเรียนตามแนวคิดที่ว่า นักเรียนทุกคนมีเอกลักษณ์และความพิเศษในตัวเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ การจัดการความหลากหลายด้านสติปัญญาในห้องเรียนต้องใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นและให้ความสำคัญกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน ครูควรออกแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมความหลากหลายเหล่านี้ เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่และเรียนรู้อย่างมีความสุขในสภาพแวดล้อมที่เคารพซึ่งกันและกัน โดยคำนึงว่า ไม่มีวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน (One size fits all) ครูควรปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างดังกล่าว ตัวอย่างวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อความเสมอภาค (OECD, 2018; CAST, 2018; Tomlinson, 2017; Celik, 2019) ได้แก่ (1) การเรียนรู้ที่เน้นความหลากหลาย (Differentiated Learning) เน้นการปรับเนื้อหา กระบวนการ หรือการประเมินผลตามความต้องการเฉพาะของผู้เรียน (2) การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (Flexible Learning) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในเวลาและสถานที่ที่เหมาะสมกับตนเอง (3) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน (4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ (EdTech for Equity) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถช่วยลดช่องว่างด้านการเข้าถึงการศึกษาและช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน (5) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Learning Integration) เน้นการผสมผสานความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ (6) การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-Based Learning) การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้น โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ให้คำแนะนำ (10) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity-Based Learning) เน้นปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่จำลองหรือเกิดขึ้นจริง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และแก้ปัญหการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม

จะเห็นว่า แนวทางและกลยุทธ์สำหรับครูในการพัฒนาห้องเรียนสู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน เน้นการปรับเปลี่ยนแนวคิดการจัดการเรียนรู้ของครู ครูต้องเรียนรู้ที่จะรู้จักนักเรียนที่หลากหลายเป็นรายบุคคล มีการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ครูควรมีกิจกรรมการจัดการสภาพแวดล้อม ความหลากหลายทางเพศ สถานะทางสังคม ชาติพันธุ์และศาสนา รวมถึงความหลากหลายสติปัญญา

บทสรุป

การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญในยุคที่โลกมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมการเคารพและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา หรือวิถีชีวิต ทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรมยังช่วยพัฒนาทักษะชีวิต แนวคิดและทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกัน

อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดของนักเรียนที่มีความหลากหลาย จึงควรดำเนินการในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมดังนี้ ดังนี้ (1) การส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ควรสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลาย โดยใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเคารพและเข้าใจความแตกต่างของกันและกัน (2) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม การออกแบบกิจกรรมควรให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อมูลและมุมมองที่หลากหลาย รวมถึงการเลือกใช้ตัวอย่างจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับมุมมองที่ครบถ้วนและหลากหลาย (3) การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความหลากหลาย คำนึงถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของนักเรียน เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากมุมมองที่แตกต่างกัน (4) การพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การเรียนรู้ทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและจัดการกับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางมุมมองหรือความเข้าใจผิด (5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ควรเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับชุมชนและผู้ปกครอง และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (6) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้โดยการฝึกอบรมและเข้าร่วมการพัฒนาวิชาชีพที่เน้นการศึกษาแบบหลากหลายวัฒนธรรมและความเท่าเทียมกัน เพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนรู้ (7) การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา คือ การท้าทายความไม่เท่าเทียมกัน และทำงานร่วมกับโรงเรียน หรือแม้กระทั่งพื้นที่การศึกษา เพื่อส่งเสริมแนวทางและนโยบายที่สนับสนุนความเท่าเทียม และการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จะช่วยให้ครูสามารถสร้างห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเท่าเทียม จนเกิดเป็นความรู้สึกรักซึ่งกันเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). 5 นวัตกรรมตัวอย่างจากห้องเรียนเสมอภาค. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2567, จาก <https://www.eef.or.th/infographic-08-01-21/>.
- จิตติมา พิศาทาค ธารัตน์ ใจเอื้อย สิทธิชน พิมลศรี วิภารัตน์ แสงจันทร์ และศุภฤกษ์ ทานาค. (2567). *การจัดการศึกษาที่หลากหลาย คือ ความท้าทายของโรงเรียน : กรณีศึกษา Freyberg High School*. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.researchgate.net/publication/274065967>.
- ณัฐอร วราพงษ์พิพัฒน์ และยศวีร์ สายฟ้า. (2559). การจัดการชั้นเรียนของครูที่ตอบสนองต่อชั้นเรียนพหุวัฒนธรรมระดับประถมศึกษาตอนต้น: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED)*, 10(1), 329-343.
- ทรงชัย ทองปาน และสิริจิตต์ เดชอมรชัย. (2566). ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม : กฎหมาย นโยบาย ประสพการณ์ และตัวแบบการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในพื้นที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น (สมุทรสาคร ปทุมธานี และนครปฐม). *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 36(1), 47-62.

- ธิดา ทับพันธุ์. (2563). เพราะไม่มีเด็กคนไหนที่เหมือนกัน 4 วิธีที่ครูทำได้ ปรับการเรียนการสอนให้เข้ากับ ความแตกต่างหลากหลาย (*Differentiated Instruction*). สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/305>.
- ปารมี สิงห์เดชชัย. (2560). ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพในเด็กปฐมวัย. *วารสาร ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(2), 65-72.
- พรภิรมย์ ยอดบุญ. (2565). การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน. *วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 2(1), 13-25.
- โยธิน มาศสุข. (2565). การจัดการเรียนการสอนของครูสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการ เรียนรู้แบบร่วมมือ. *วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 2(2), 120-133.
- สรารุช ชัยยอง. (2565). “ห้องเรียนเสมอภาค” แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ทิ้งใครไว้หลังห้อง “*Equitable Classroom*”. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 6(3), 14-28.
- สุธน วงศ์แดง. (2562). การจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ : การคิดอย่างมีคุณค่าและการเรียนรู้อย่างมี ความสุขในศตวรรษที่ 21. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- สุธาสนี บุญญาพิทักษ์ จริญญา ธรรมโชโต และกรุณา แดงสุวรรณ. (2558). เอกสารรายงานความก้าวหน้า โครงการนวัตกรรมพัฒนานักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อการอยู่ ร่วมกัน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุรเชษฐ์ ตรรกโชติ. (2564). การเรียนรู้ที่อยู่ร่วมกับความแตกต่าง. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/399>.
- เสาวลักษณ์ เรืองศรี และประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2563). พหุวัฒนธรรมศึกษากับครูพันธุ์ใหม่. *วารสารปัญญา ภิวัฒน์*, 12(1), 234-246.
- วิจารณ์ พานิช. (2562). ปาฐกถาเรื่อง "วิญญานครู แห่งศตวรรษที่ 21 โอกาสยิ่งใหญ่ของครูไทยยุคสมัย". เนื่องในโอกาสได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิทยาการการเรียนรู้และ นวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.scbfoundation.com/stocks/media/files/5ilbwyjtc.pdf>.
- วิลาวัลย์ จารุอริยานนท์. (2567). สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮ้าส์.
- Bailey-Ramos, E., (2016). Who Matters?: Effective Classroom Management Strategies for Multicultural Elementary Education. *University Honors Theses*. Retrieved on October 23, 2024, from <https://doi.org/10.15760/honors.218>.
- Björnsson, J. K. (2020). *Teaching Culturally Diverse Student groups in the Nordic Countries*. In Frønes, T. S. (Eds.). *Equity, Equality and Diversity in the Nordic Model of Education*. Switzerland: Springer.

- Benediktsson, A. I., & Ragnarsdottir, H. (2019). Communication and group work in the Multicultural classroom: Immigrant students' experiences. *European Journal of Educational Research*, 8(2), 453–465.
- Buzzai, C., Passanisi, A., Aznar, M. A., & Pace, U. (2022). The antecedents of teaching styles In multicultural classroom: Teachers' self-efficacy for inclusive practices and attitudes Towards multicultural education. *European Journal of Special Needs Education*, 15(4), 1–16.
- Calkins, L., Yoder, P., & Wiens, P. (2021). Renewed purposes for social studies teacher preparation: An analysis of teacher self-efficacy and initial teacher education. *Journal of Social Studies Education Research*, 12 (2), 54–77.
- Caldera, A., Whitaker, M. C., & Conrad Popova, D. A. D. (2020). Classroom management in urban schools: Proposing a course framework. *Teaching Education*, 31(3), 343–361.
- CAST. (2018). *Universal Design for Learning Guidelines version 2.2*. CAST, Inc.
- Celik, S. (2019). Can Differentiated Instruction Create an Inclusive Classroom with Diverse Learners in an Elementary School Setting?. *Journal of Education and Practice*, 10(6), 31-40.
- Debbag, M., & Fidan, M. (2020). Relationships between Prospective Teachers' Multicultural Education Attitudes and Classroom Management Styles. *International Journal of Progressive Education*, 16(2), 111–122.
- Franklin, H., & Harrington, I. (2019). A review into effective classroom management and strategies for student engagement: Teacher and student roles in today's classrooms. *Journal of Education and Training Studies*, 7(12), 1-12.
- Human Rights Campaign. (2020). *The state of LGBTQ youth in schools*. Retrieved 25 October, 2024, from <https://www.hrc.org>
- Kwok, A. (2021). Managing classroom management preparation in teacher education. *Teachers And Teaching*, 27 (1–4), 206–222.
- Kustati, M., Yusuf, Y. Q., Hallen, H., Al-Azmi, H., & Sermal, S. (2020). EFL Teachers' Attitudes Towards Language Learners: A Case of Multicultural Classrooms. *International Journal of Instruction*, 13(1), 353–370.
- Mastur, M. (2023). Blended Learning Strategy as A Means of Optimizing Learning. *EDUKATIF:Journal ILMU PENDIDIKAN*, 5(1), 182–192.

- Mustafida, F. (2021). Multicultural Classroom Management: Strategies for Managing the Diversity of Students in Elementary Schools and Madrasah Ibtidaiyah. *Jurnal Pendidikan dan Pembelajaran Dasar*, 13(2), 84-95.
- Nurbatra, L. H. (2018). Learning in diversity: Indonesian multicultural classroom. *Pioneer Journal of Language and Literature* 10(2), 82-95.
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030*. Paris: OECD.
- Tomlinson, C. A., (2017). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. Third edition. Alexandria, Virginia: ASCD.
- Safitri D. and Efaningrum A. (2019). Managing Multicultural Classrooms of Schools in Indonesia: Some Considerations. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, volume 3982nd International Conference on Social Science and Character Educations, (ICoSSCE 2019)*.
- Serdyukov, P. (2017). Innovation in education: What works, what doesn't, and what to do about it?. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 10(1), 4-33.
- Stunell, K. (2021). Supporting student-teachers in the multicultural classroom. *European Journal of Teacher Education*, 44(2), 217–233.
- Uddin, M. M., & Johnson, K. V. (2018). Identifying classroom management strategies by focusing on diversity and inclusion [Paper presentation]. *2018 ASEE Annual Conference & Exposition*, Salt Lake City, Utah.
- Vallone, F., Dell'Aquila, E., Dolce, P., Marocco, D., & Zurlo, M. C. (2022). Teachers' Multicultural personality traits as predictors of intercultural conflict management styles: Evidence from five European countries. *International Journal of Intercultural Relations*, 87(3), 51–64.